

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

KAZAK TÜRKÇESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE GENÇLİK JARGONU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Assem DUİSEBAYEVA

BURSA– 2019

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

KAZAK TÜRKÇESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE GENÇLİK JARGONU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Assem DUİSEBAYEVA

Danışman:

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

BURSA - 2019

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim, Türk Dili Bilim Dalı'nda 701641013 numaralı Assem Duisebayeva'nın hazırladığı "Kazak Türkçesi Ve Türkiye Türkçesinde Gençlik Jargonu" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı,/...../ 20.... günü -saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı / başarısız) olduğuna (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

...../...../ 20.....

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih:

Tez Başlığı / Konusu: Kazak Türkçesi Ve Türkiye Türkçesinde Gençlik Jargonu

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ___ sayfalık kısmına ilişkin, ___/___/20___ tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %___'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimelerden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: Assem Duisebayeva

Öğrenci No: 701641013

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Yüksek Lisans

Statüsü: ☒Y. Lisans ☐Doktora

DANIŞMAN
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
___.___.20__

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kazak Türkçesi Ve Türkiye Türkçesinde Gençlik Jargonu” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

.../.../2019

Adı Soyadı:	Assem DUİSEBAYEVA
Öğrenci No:	701641013
Anabilim Dalı:	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı:	Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans
Statüsü:	Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Assem DUİSEBAYEVA
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı : Türk Dili
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : VIII+197
Mezuniyet Tarihi : .../.../ 20....
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

KAZAK TÜRKÇESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE GENÇLİK JARGONU

“Kazak Türkçesindeki ve Türkiye Türkçesindeki gençlik jargonu” adını taşıyan tezimizde Kazak Türkçesine ait, konularına göre sınıflandırılmış yaklaşık 100 jargon kelime Türkçeye aktarılmış, gerekli yerlerde açıklamalar yapılmış, Türkiye Türkçesindeki karşılıkları verilmeye çalışılmıştır.

Türkiye Türkçesindeki ve Kazak Türkçesindeki genç jargonları şekil ve içerik bakımından karşılaştırılmıştır. Tezin sonunda, Kazak Türkçesinde oluşturulan jargonu yansıtan bir sözlüğe de yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kazak Türkçesi, Kazak jargonları, Türk jargonları, Türk Kültürü, slang, gençlik jargonu, argo.

ABSTRACT

Name and Surname : Assem DUISEBAYEVA
University : Bursa Uludag University
Institution : Social Sciences Institution
Field : Turkish Language and Literature
Branch : Turkish Language
Degree Awarded : Master
Page Number : VIII+197
Degree Date : .../.../ 20....
Supervisor (s) : Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

YOUTH JARGON IN KAZAKH AND TURKISH LANGUAGES

In the dissertation named “Youth Jargon in Kazakh and Turkish Languages” there are approximately over than 100 jargon words used by Kazakh and Turkish youth, that were classified by the theme, structure and usage. Turkish equivalents were tried to be given to Kazakh jargon words with some explanation if needed.

The youth jargon in Kazakh and Turkish languages were compared in point of form and meaning. In the end of the dissertation there is a dictionary that reflects a vocabulary of the Kazakh youth jargon.

Key words: Kazakh Language, Kazakh jargon, Turkish language, Turkish jargon, slang, youth jargon, argo.

ÖNSÖZ

Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği'nin yıkılmasıyla, bu devletin bünyesindeki Türk toplulukları, bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu topluluklar kendi devletlerini kurmuşlardır. Tarihi ve kültürel bağları dolayısıyla Orta Asya'ya büyük ilgi duyan Türkiye, bu genç Türk devletleriyle yakın ilişkiler kurmaya başlamıştır. Kültürel ve bilimsel ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi sonucunda, Türk Dünyası'nın ortak değerleri ve taşıdığı büyük kıymet her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır.

Yüksek lisans tezimin konusu olarak Kazak Türkçesindeki ve Türkiye Türkçesindeki gençlik jargonunu seçmemin temelinde de Türk dünyasının dil, kültür ve edebiyat alanlarındaki ortak değerlerinin ortaya konmasına katkıda bulunma isteği yatmaktadır. Çalışmamın, bu amaç doğrultusunda, sonraki araştırmacılara ve konuyla ilgilenen tüm insanlara yararlı olmasını dilerim.

Yüksek lisans tezimin öncelikli amacı Kazak Türkçesinin günümüzdeki gençlik jargonunun sinonim hazinesini mümkün olduğunca tanıtmak ve yaşayış tarzlarımızın farklılığı, aramızdaki mesafe gibi sebepler yüzünden anlaşılması zor olan jargonları açıklamaktır. Ayrıca, Türkiye Türkçesindeki ve Kazak Türkçesindeki jargonların konulara yaklaşım tarzlarının karşılaştırılması da Kazak Türklerinin ve Orta Asya'daki diğer kardeş Türk topluluklarının gençliğinin hayata bakışlarını anlamak bakımından faydalı olacaktır, diye düşünmekteyiz.

Bu tez çalışması sırasında yardım ve emeklerini esirgemeyen saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Hatice ŞAHİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Assem DÜİSEBAYEVA

Bursa, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ.....	1
Çalışmanın Yöntemi	4
BİRİNCİ BÖLÜM	5
DİLBİLİM AÇIKLAMALARININ BİR NESNESİ OLARAK	6
GENÇLİK JARGONU	
1. Dilin Toplumsal Açidan Farklılaşması	6
1.1. Sosyal Lehçeler	15
1.1.1. Argo	20
1.1.2. Jargon	22
1.1.3. Slang	24
1.2. Gençlik Jargon	27
2. Argo, Jargon ve Slang Arasındaki Fark	39
İlk Bölüm Üzerine Çıkarımlar	45
İKİNCİ BÖLÜM	47
ÇAĞDAŞ KAZAKÇADA GENÇLERİN KULLANDIĞI	48
JARGON KELİMELERİ	
1. Kazak Toplumunda Gizli Dil Araçları	48
2. Kazakistan'daki Jargon ve Slang	55
2.1. Tarihsel Bilgiler	55
2.2. Kazakistan'daki Gençlerin Jargon İfadelerinin Söz	56
Oluşumunun Modelleri Hakkında	

2.3. Şala-Kazak Dili	62
3. Tablolar	64
İkinci Bölüm Üzerine Çıkarımlar	83
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	85
TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE GENÇLERİN KULLANDIĞI JARGON KELİMELERİ	86
1. Çağdaş Türk Dilindeki Jargon	86
1.1. Tarihsel Bilgiler	86
1.2. Yeni Kelimelerle Argo Zenginleştirme Yöntemleri	87
1.3. Göstergibilim (Semiyojoloji)	90
1.4. Morfoloji ve Sentaks	93
1.5. Anlam Bilimi (Semantik)	95
1.6. Edim Bilimi (Pragmatik)	98
2. Tablolar	101
Üçüncü Bölüm Üzerine Çıkarımlar	128
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	129
TÜRK VE KAZAK GENÇLİK JARGONUNDA LEKSİKO- SEMANTİK SÜREÇLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	130
1. Türk ve Kazak Gençlik Jargonunun Kelime Hazinesi Yenilemesinde Genel Eğilimler	130
2. Türkiye Türkçesindeki ve Kazak Türkçesindeki Gençlik Jargonunun Söz Varlığına Göre Karşılaştırılması	131
2.1. İki Dilde Aynı Jargon Kelimeleri	131
2.2. Aynı Kelimeler Ama Anlamları Farklı	131
3. Türkiye Türkçesindeki ve Kazak Türkçesindeki Gençlik Jargonunun Alanlara Göre Karşılaştırılması	133
3.1. Kazak ve Türk Jargon Deyimlerinin Karşılaştırması	134
4. Tablolar	135
İki Dilde Aynı Jargon Kelimeler Ortak Jargon Sözcükler	135

Türkiye Türkçesinde Jargon Olmayan Kazak Türkçesinde Ortak Jargon Kelimeler	151
Aynı Kelimeler, Mecaz Anlamları Farklı	153
Farklı Kelimeler, Mecaz Anlamları Aynı/Yakın	160
Dördüncü Bölüm Üzerine Çıkarımlar	161
SONUÇ	162
KAYNAKÇA	167
<i>Basılı Kaynaklar</i>	167
<i>Elektronik Kaynaklar</i>	174
EKLER	176
Ek 1. KAZAKÇA GENÇLİK JARGON SÖZLÜĞÜ.....	176
Ek 2. TÜRKÇE GENÇLİK JARGON SÖZLÜĞÜ.....	185
ÖZGEÇMİŞ.....	196
TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU.....	197

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliografik Bilgi
<i>a.g.e.</i>	Adı geçen eser
<i>a.yer</i>	Aynı yer
ar.	Arapça
azer.	Azerice
bi.	Bileşik
bkz.	Bakınız
blg.	Bilgisayar
çing.	Çingenece
çok.	Çokluk
d.	Deyim
e.	ek, ekler
ed.	Edat
Er.	Erkek
erg.	Ergen
erm.	Ermenice
es.	Eski
f.	Fiil
fars.	Farsça
fl.	Flora
fn.	Fauna
fr.	Fransızca
i.	İsim
ikon.	İkonik
ing.	İngilizce
int.	İnternet
ital.	İtalyanca
K.	Kadın
kaz.	Kazakça
kırg.	Kırgızca
kıs.	Kısaltma
kürt.	Kürtçe
lat.	Latince
mesl.	Mesleki
met.	Metaforik
mo.	Moğolca
öz.	Özbekçe
rus.	Rusça
s.	Sıfat
tur.	Turizm
türk.	Türkçe
ü.	Ünlem
üni.	Üniversite
vd.	ve diğerleri
yun.	Yunanca
z.	Zarf

GİRİŞ

Bu bölümde tez için belirlenen taslaktan bahsedilmektedir. Temel konularda verilen gerekçe ve yenilik belirlenmekte, araştırmanın amaç ve hedefleri şekillenmekte, teorik ve pratik önemi belirtilmekte, yöntem ve onama kaynakların araştırma çalışmaları tarif edilmektedir.

KONU: XX. ve XXI. yüzyıllar arasında Kazak ve Türk gençlerinin jargonlaşmış konuşma tarzları ve bunların karşılaştırmalı incelenmesi.

AMAÇ: Çağdaş Kazakçada ve Türkiye Türkçesinde gençlik jargonunun ifade tarzını araştırmak, sözlük yapmak, günümüzdeki gençlik jargonunun sinonim hazinesini dolduran birimlerini açığa çıkarmaktır.

Araştırmanın amacı aşağıdaki önemli konularla ilgili bazı sonuçlara ulaşmayı öngörmektedir:

1. “Jargon”, “argo”, “slang”, “gençlik jargonu” kavramlarını belirlemek;
2. Jargonizm ile edebi dil arasındaki farklılıkları açıklamak;
3. Gençlik jargonunun yapısal ve semantik özelliklerini belirlemek;
4. Gençlik jargonunun tematik gruplarını tasvir etmek;
5. Kazak ve Türk gençlerin kullandığı jargonları kıyaslamak ve ortak yönleri tespit etmek.

Gençlerin kendi aralarındaki sıradan konuşmalarından alınan jargonlar, televizyon ve radyo programlarından, gazete ve gençlik dergilerinden yapılan alıntılar, gazete ve gençlik dergilerinden kesilmiş yazılar, sosyal ağ sitelerden alınan yazışmalar, ortaokullarda yapılan anketler, bu kaynakların araştırılması esnasında büyük bir katkı sağlamıştır.

Gençlik jargonu kullanıcılarının sosyal farklılıklarının olması nedeniyle konu; milli, sosyal ve psikolojik açıdan ayrı ayrı incelenmemiştir, sadece dolaylı yoldan ele alınmıştır. Bütün bu konuların detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Çalışmamızın alanı yukarıda açıkladığımız sorunlarla sınırlıdır.

Bunun yanı sıra sadece gençlik jargonunda yer alan kelimelerin belirlenmesi hedef alınmamıştır. Kelimelerin içeriği bir bütün olarak, aynı zamanda bu kelimelerin jargona giriş yolu ve yöntemi gibi sorunlar da incelenmiştir.

BİLİMSEL YENİLİK: Araştırmanın getirdiği bilimsel yenilikleri şöyle sıralayabiliriz: Bu çalışmada ilk olarak gençlik jargonunun gözlem, röportaj, canlı konuşmaları kaydetme yöntemiyle toplanmış çağdaş sözlük malzemesi incelenmiştir. Çalışmada gençlerin konuşma tarzlarının sistem organizasyonunun açıklaması, semantik ve kelime oluşturunca özellikleri verilmiştir. Bu araştırmanın merkezini gençlik jargonunun çeşitliliği oluşturmaktadır.

TEORİK ÖNEMİ: Gençlik jargonunun teorik önemi, sosyal lehçelerden biri olarak belirlenmesi, dilin var olma biçiminin sistemleri içindeki yerinin belirlenmesi, “sosyal lehçe”, “argo”, “jargon”, “slang” terimlerinin kullanım alanının belirlenmesi, gençlik jargonunun sistematik ve detaylı oluşumunun, yeni tamamlanmış (jargon) kaynakların en uygun şekilde tespit edilmesidir. Gençlerin yaşlarına uygun olarak konuşma tarzları dörde ayrılmaktadır.

- 1) “Çocuk dili” olarak adlandırılan, büyükler açısından anormal olan standart söz varlığı.
- 2) Gençlerin (14-20 yaş arasındaki) duygusal ifadeli alt sistemi, “gençlerin jargonu”, onların farklı şekilleri (sokak, okul vs.)
- 3) Sosyal-profesyonel odaklı sosyal-sözcük jargon alt sistemleri: Öğrenci jargonları, ergen jargonları, müzisyen jargonları, programcı jargonları, genç işçilerin jargonları, esnaf jargonları, gazeteci jargonları vs.
- 4) Kullanım alanının genişlemesine ve kitlesel halk diline geçiş eğilimi olan, dayanıklı ve kitlesel kullanımdaki sözcük-semantik ve ifade tarzı birimleri.

Günümüz gençlerinin konuşmalarında farklı jargon türlerine ait kelimeler kullandıkları dilbilimciler¹ tarafından tespit edilmiştir. Bu nedenle, gençlik jargonunun sözcük biçimine ilişkin farklı bir yaklaşımda bulunmuşlardır. Sözcüksel birimlerini, profesyonel ve gruplar arası jargona uygun, her yaşta kullanılan argo ve suçluların

¹ L. P. Krisin, O. A. Lapteva

kullandıkları argo kelimeleri gençlik jargonları arasına dahil etmek gerekir. Genç grupların argo kelime hazinesine (örneğin, ilköğretim öğrencileri) veya daha yetişkin (örneğin, üniversite öğrencileri) grupların jargonlarını birlikte sınıflandırmak gerekmektedir.

Mesleki veya diğer faaliyetlerden bağımsız olarak gençler tarafından kullanılan bütün jargonlar bir bütün olarak ele alınmalıdır.

PRATİK AÇIDAN ÖNEMİ: Araştırmanın önemi, bu tezde verilmiş olan malzemenin çağdaş gençlik jargon sözlüğünün hazırlanmasında kullanılabilir olmasıdır. Gerek teorik kaynak, gerekse sözlük kaynağı olarak “sosyal dilbilimi”, “Kazakça konuşma uygulamaları” (özellikle Kazakça ve Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için), üslup bilim uygulamalarında, genel dilbilimi kurslarında, çeviri yaparken, öğretmenlerin pratik çalışmalarında, güvenlik güçlerinde, psikologlar veya başka genç nesiller tarafından kullanılabilir.

Çalışmanın birinci bölümünde Kazak ve Türk dilinin sosyal değişim alanındaki teorik konular ele alınmıştır. Burada sosyal dilbilimine esas olan “sosyal lehçeler”, “argo”, “jargon”, “slang”, “gençlik jargonu” gibi kavramların tanımları verilmiş, bunların arasındaki farklılıklar tespit edilmiştir.

Jargonların araştırılan alt sistemleri ve dilin diğer özellikleri karşılaştırılmıştır. Araştırılan alt sistemlerin ayrıca özellikleri, fonksiyon ve işaretleri tipik özellikler olarak adlandırılmıştır. Değişik uygulama alanları olarak okullar, meslek liseleri, üniversiteler, ordu, gayri resmi gençlik toplulukları ve benzeri kuruluşlar belirtilmiştir.

İkinci ve üçüncü bölümlerde Çağdaş Kazakçada ve Türkiye Türkçesinde gençlerin kullandığı jargon kelimelerinin yapısal-semantic karakteristiği verilmektedir. Kazakçada gizli dil araçları hakkında bilgi verilmektedir. Jargon kelime ve deyim hazinesinin semantic-tematik analizi yapılmakta, ayrıca jargon birimleri arasındaki sistemli ilişki ortaya konmakta ve çağdaş gençlik jargonunun temel beslenme kaynakları karakterize edilmektedir.

Dördüncü bölümde Kazak ve Türk gençlerin kullandığı jargonların kıyaslaması ele alınmaktadır. Ortak jargon kelimeleri tespit edilmiştir. Ayrıca jargonların kelime üretimi ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

Sonuç bölümünde ise araştırmanın sonuçları yansıtılmıştır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmanın yöntemi, derleme yöntemidir. Derleme; merak edilen bir konuda gerçekleştirilmek istenen bir amaç doğrultusunda, var olan geçerli ve güvenilir bilgilerin toplanarak sistemli olarak düzenlenmesiyle çok yönlü bilgi birikimi sağlamak için bir ya da daha fazla kişi tarafından hazırlanan yazılı metindir. Yapılan derleme, başkalarının okuması için yayınlanabilir.

Malzeme kaynakları: Anket, gazeteler, dergiler, günlük konuşmalar, radyo ve televizyon, sosyal medya, İnternet, makaleler, argo, jargon sözlükleri, röportajlar.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLÜM 1

DİLBİLİM AÇIKLAMALARININ BİR NESNESİ OLARAK GENÇLİK JARGONU

1. Dilin Toplumsal Açidan Farklılaşması

1.1. Sosyal Lehçeler

1.1.1. Argo

1.1.2. Jargon

1.1.3. Slang

1.2. Gençlik Jargon

1.3. Türk Dilbilimde Gençlik Jargonunun Ayırt Edici Özellikleri

2. Argo, Jargon ve Slang Arasındaki Fark

İlk Bölüm Üzerine Çıkarımlar

1. DİLİN TOPLUMSAL AÇIDAN FARKLILAŞMASI

Bir dilin konuşma dili (günlük hayatta diğer insanlarla iletişim kurmak için konuşurken kullanılan dildir) ve yazı dili (yazıda kullanılan kitap dilidir, kültür dilidir, edebi dildir, resmi bir ortamda sözlü konuşmada da kullanılır) olmak üzere iki yönü vardır. Araştırmamızın konusu edebi olmayan konuşma dilinin jargon tabakasıdır. Ancak jargon kelimelerinin dağarcığını keşfetmeye başlamak için dilin zenginleşmenin yollarını ve onun toplumsal değişimini araştırmamız gerekir. Çünkü bir dil hakkında açıklama yapmak, zorunlu olarak, o dilin niteliklerini ve geçirdiği evreleri göz önünde tutmayı gerektirir.

Dil yaşayan bir varlık olduğu için sürekli değişir. Dilin bozulduğu, yabancı dillerin etkisi altında olduğu ve yanlış kullanıldığıyla ilgili görüşler sık sık belirtilir. Recep Akay'ın dediği gibi, yaşayan her dil tartışmaya ve değişime doğal olarak açıktır ve sadece ölü diller değişmez ².

Bir dili konuşan topluluk ihtiyaç duydukça dil de değişir. Bu değişim sözcük nakli ile başlar, ses yapısını etkiler ve daha sonra dilin bütün unsurlarını içine alır.

² Recep Akay, "Dil Değişiminin Dilsel ve Toplumsal Nedenleri", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.4, S.1 (2007), s. 3.

Bir dilin sözlüğündeki kelimelerin devamlı olarak değiştiğini söyleyen İ. V. Stalin, “Dilin bir binadan farkı şudur: Bir bina, ekonomiyle, dil ise insanoğlunun hayatı boyunca karşısına çıkan bütün alanlarla bağlantılıdır. Bu yüzden sözlük içeriği sürekli bir değişim ve gelişim gösterir; ayrıca bir bina, kazılmış bir temele doğrudan oturtulduğu hâlde dil, sindire sindire sözlükteki yerini alır” der ³.

Kazak dilinin gelişimine bakacak olursak, onun sözlük muhtevasının da söz hazinesinin de tarihî dönemlerden beri katlana katlana biriktiğini, zenginleştiğini görürüz. Bu dilde Kazak halkının kendi zengin kelimelerinin yanı sıra başka dillerden giren sözcükler de bulunmaktadır. Bu sözcüklerin bazılarının kökeni bellidir, bazıları ise araştırılmaya muhtaçtır. Bunun sebebi Kazak halkının yaşadığı uzun devirler boyunca türlü halklarla kültürel ve ticarî alışverişte bulunmasıdır.

Kazak halkının başka milletlerin hakimiyeti altına girdiği dönemlerde Kazak diline yüklü miktarda kelime girmiştir. Mesela birkaç asır süren Moğol istilasının Kazak dili üzerinde etkili olduğunu tahmin edebiliriz.

Kazak dilinin söz hazinesinde başka dillerden kelime olduğu kesindir; ancak bu kelimelerin sayısı bilinmemektedir. Bununla birlikte Kazak dili kendi özelliklerini korumakta, ana sözlük kadrosu kendi kanunlarına göre gelişmektedir. Kazak dili, 7.-10. asırlarda Arap-Fars, 12.-13. asırlarda Moğol, 17.-18. asırlarda Jongar dilinin etkisine direnerek ne kadar güçlü bir dil olduğunu göstermiştir ⁴.

Kazak dili bu dillerden birtakım kelimeler almışsa da öz benliğini korumuştur. Kazak diline Rus dilinden de çok sayıda kelime girmiştir; ancak Rus dilinden bu kadar çok sayıda kelime girmesinin nedeni, Rus halkıyla Kazak halkının kültür ve ticaret alışverişi ile iki halkın gerçek dostluğudur.

Bilimsel anlamda dilin toplumsal farklılaşması hakkında ilk bilgiler Antik döneme aittir. Kinizm Antolojisiinde geçtiği gibi, zeki insanlar konuşmalarda yetenekliyse, aynı düşüncüyü farklı şekillerde ifade edebilirler. Bu nedenle, aynı şey hakkında farklı şekillerde nasıl konuşulacağını bilenler “polytropos”, yani becerikli olarak adlandırılabilir. Homer, Odyssey’i sırf farklı insanlara farklı bir yaklaşım yolları bulabildiği için becerikli olarak biliyor. Pisagor’un çocuklarla konuşurken çocukların konuşmasını, kadınlarla konuşurken onlara uyum sağlayıp onların konuşma tarzını

³ İ. V. Stalin, *Marksizm jäne Til Bilimi Mäseleleri*, Kazakça Çevirisi, 1951, s. 21.

⁴ N. T. Sawranbaev, “Til Gılımı Damuının Jana Kezeni”, *QazaqSSR Gılım Akademiyasının Habarşısı*, S.9 (1950), ss. 12-14.

uyguladığı söylenir. O, gençlerle konuşurken onlar gibi konuşmuştur. Bilgeliğe özgü olan şey, herkeste kendi bilgeliğini bulmaktır. Çünkü her insanla ayrı bir dille konuşmak zeki bir insana özgüdür, ancak herkesle aynı dille konuşmak ise cehalete özgüdür. Konuşma dilinde çeşitlilik ve değişik araçların kullanılması farklı dinleyicilerde algıda, tek düzelilik meydana getirir; çünkü herkesin kendine özgü bir algısı vardır ⁵.

Her dilde bölgesel farklılıklardan başka sosyal farklılıklar da vardır. Bu bakımdan çeşitli yönlerden değişiklikler görülebilir. Örneğin, dilde yaşa bağlı farklılıklar olabilir: Çocuğun konuşması her zaman bir yetişkininkinden farklı olacaktır, eski neslin konuşması genellikle gençlerinkinden farklıdır, telaffuz bakımından kadın dilinin erkeklerinkinden biraz farklı olduğu diller vardır. Konuşmanın değişkenliği genel eğitim seviyesine bağlı olabilir. Eğitimli bir kişi, zayıf eğitimli bir kişiden farklı bir şekilde konuşur. Meşgaleler ile ilgi alanları da insanların konuşma özellikleri üzerinde iyi bilinen bir iz bırakabilir.

Meillet'nin bahsettiği gibi, telaffuz birliği ve özellikle de gramer formlarının birliği tarafından tanımlanan belirli bir dilde, gerçekte bir toplumda bu dili konuşan özerkliğe sahip sosyal gruplar olduğu kadar özel sözlükler de vardır ⁶.

Dilin toplumsal açıdan farklılaşması sorunu, dünya dilbiliminde eski bir geleneğe sahiptir. Dilin “yatay” (bölgesel) ve “dikey” (sosyal) ayrımı, I. A. Baudouin de Courtenay'in iyi bilinen tezinden kaynaklanmaktadır ⁷.

Toplumun yapısı ile dilin sosyal yapısı arasındaki ilişkinin doğası ve niteliği çok karmaşıktır. Dilin sosyal açıdan farklılaşmasında belki de sadece toplumun mevcut durumunu değil, onun önceki hallerini, yapısının karakteristik özelliklerini ve geçmişte bu yapıdaki bu toplumun gelişiminin farklı aşamalarının değişimlerini de yansıtır ⁸.

V. M. Zhirmunskiy bu konuda şöyle der: “Belirli bir sosyal grubun dilinin toplumsal açıdan farklılaşması, dilin ve toplumun sosyal gelişiminin dinamikleri dikkate alınmaksızın, senkronize bir kesim düzleminde statik olarak ele alınamaz. Belirli bir dönemin sosyal olarak farklılaşmasında dikkate alınan dili, farklı unsurları farklı ölçülerde üretken ve farklı hızlarda hareket eden her zaman hareket halindeki bir sistemi

⁵ *Kinizm Antolojisi*, Moskova: Nauka, 1984, s. 101.

⁶ A. Meillet, *Linguistique Historique Et Linguistique Generale*, Paris, 1926, s. 251.

⁷ Bu alanda A. Meillet, Ş. Balli, V. Matezius, B. Gavranuk'un ve v.b. çalışmaları da vardır.

⁸ L. P. Krisin, *Inoyaziçnie Slova v Sovremennom Russkom Yazıke*, Moskova: Nauka, 1968, s. 27.

temsil eder. Bir dilin yapısını toplumsal farklılaşma bakış açısıyla açıklayarak geçmişini ve geleceğini, yani dilin sosyal gelişiminin potansiyel perspektifini dikkate almalıyız”⁹.

Konuşma değişkenliğinin ortaya çıkmasına sosyal açıdan katkıda bulunan faktörler çok çeşitlidir. Ancak bu bölümün sınırları dahilinde tam kapsamlı açıklamalar vermek imkansızdır. Biz temel sosyal konuşma varyantlarını tanımlamaya çalışacağız.

Burada iki önemli faktör yer almaktadır. Birincisi, toplumun değişik gruplarının bölgesel yerleşim özelliklerini, bu dilin taşıyıcısı (o dilde konuşan ve düşünen kişi) olarak, dilin bölgelere göre farklılaşmasını yansıtan faktördür. İkincisi ise, toplumun herhangi bir genel özelliğine göre gruplara ayrılmasıdır (malvarlığına, mesleğine ve eğitim düzeyine göre vs.)¹⁰.

Toplumun sosyal tabakalara ayrılması toplumun farklı gruplarında dil farklılıklarının ortaya çıkmasına, yani dilin toplumsal açıdan farklılaşmasına neden olmaktadır¹¹.

Konuşmanın biçimi konuşanın eğitim seviyesine ve toplumun hangi grubuna ait olduğuyla ilişkilidir. İnsanın sürekli içinde bulunduğu sosyal kökeni (doğduğu, büyüdüğü yer) ve çevresi, ayrıca mesleği, ilgi alanı, yaşadığı yer, cinsiyeti, iletişim yöntemleri, durumu, konusu, biçimi ve amacı önemli rol oynamaktadır¹².

Dildeki değişimleri üç ana gruba ayırabiliriz:

1. Dil bilgisi özelliği; yani ses bilimsel, biçim bilimsel ve söz dizimsel değişim.

Buradaki değişim tamamen dilin kendi sisteminden kaynaklanmaktadır.

2. Anlamsal ve sözlüksel değişim: Toplumun değişim isteği doğrudan veya dolaylı bir şekilde burada görülür.

3. Dil ve lehçe karışımı¹³.

⁹ V. M. Zhirmunskiy, “Problemy Sotsialnoy Differentsiatsii Yazıkov”, *Sb.St. Yazık i Obsestvo*, Moskova: Nauka, 1968, s. 14.

¹⁰ İ. Ryzhkova, “*Çağdas Rusça’da Gençlerin Kullandığı Jargon Kelimeler*”, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011, s. 18.

¹¹ A. yer

¹² Ryzhkova, a. g. e., s. 18.

¹³ Akay, a.g.e., s. 4.

Son dönemde dillerin farklılığı sorunu üzerinde konuşan kişilerin cinsiyeti dikkate alınarak yapılan araştırmalar oldukça önem kazanmıştır ¹⁴. Cinsiyet farklılıkları sadece ilkel diller (kızılderili kabilelerin dili) açısından değil, aynı zamanda çağdaş uygarlığa hizmet eden diller (İngilizce, Almanca, Fransızca...) açısından da önemlidir. Araştırmalardan da görüldüğü gibi, erkekler ve kadınlar arasındaki konuşma farklılıkları dilin periferik (merkez olmayan) alanlarıyla ilgilidir, yani, çağdaş dillerdeki cinsiyet farklılıkları abartılmıştır. Dilin toplumsal yapısına rağmen toplulukta herkesin farklı ve kendine özgü bir konuşma tarzı vardır ¹⁵.

B. N. Golovin dilin toplumsal değişimini yedi başlık altında toplamıştır:

- a) Bölgeye göre (bölgesel lehçeler);
- b) Dilin ifade şekline göre (sözlü ve yazılı dil);
- c) Konuşma sürecinin yapısına göre (diyalog veya monolog);
- d) Sosyal toplumun faaliyet türüne göre (dildeki üslup);
- e) İnsanların sosyal gruplarına göre, toplumun sosyal sınıflarına göre (mesleki gruba, maddi gelir düzeyine göre, sınıfsal);
- f) Sözlü eserlerin türlerine ve tiplerine göre (halk edebiyatı);
- g) Sözlü eserlerin söyleyenine göre (anonim) ¹⁶.

İ. Ryzhkova'nın yüksek lisans tezinde, Rus dilinin toplumsal farklılaşma konusunda yapılan çalışmaların çoğunda dilin varoluş biçimlerine göre, Ulusal Rus Dili aşağıda gösterildiği gibi gruplara ayrıldığını görebiliriz:

- 1) Edebi dil ve konuşma dili;
- 2) Bölgesel konuşmalar;

¹⁴ E. M. Bakuşeva, "Osobennosti Emotsional'noy Reçi Mujçin i Jenşin (na materiale frantsuzskogo yazıka)", *Yazık i Emotsii*, Volgograd: Peremena, 1995, ss. 32-37.

¹⁵ Ryzhkova, a. g. e., s. 19.

¹⁶ B. N. Golovin, *Osnovi Kulturnı Reçi. Uçebnoe Posobie.*, Moskova: Vısşaya Şkola, 1980, s. 345.

3) Halk ağzı;

4) Sosyal lehçeler (jargonlar) ¹⁷.

Kazakistan'daki dilbilim çalışmalarında edebi dili koşulsuz kabullenme eğilimi görülmektedir. Bu aksiyomların diğer konuşma biçimleriyle değiştirilmesi sonucunda başka iletişim sistemlerinin, özellikle bölgesel dialektlerin ve mesleki alt dillerin yeteri kadar değerlendirilmediği bir durum ortaya çıkmıştır. Büyük ihtimalle, bunda yabancı uzmanların dolaylı etkisi olmuştur. Onlar için dilin var olma biçimi bazı ölçeklerle belirlenmektedir: Standart (edebi dil ve normlaşmış mesleki konuşma tarzı) ve alt standart (şehir ağzı ve mesleki ağızlar dâhildir, bölgesel lehçeler, argo, jargonlar) ¹⁸.

V. D. Bondaletov dilin varoluş biçimlerini işlevsel, amaçsal hedefleri dikkate alarak temel ve ikincil olmak üzere ikiye ayırmaktadır: Dil birleşmesi veya ulusal dilin belirli gruplara ayrılması. Bu yaklaşıma göre dilin en temel varoluş biçimi, birleşmeye yardımcı olan, en üst biçim edebi dil (yani örneksel, normlaşmış, lehçe, ağız ve argo karşısı, edebi dil, konuşma dili ağız ve bölgesel lehçeler) temel sınıfa ait edilir. İkincil sınıfa ise sosyal, mesleki ve yaş gruplarına göre özgünleşmiş diller, değişik sosyal lehçeler (mesleki lehçeler, değişik jargon ve argolar) aittir. Dilin varoluş biçiminin gösterilen özelliğiyle ikincil dil sisteminin temel sistemle olan ilişkisi bakımından bir bağı daha vardır. Bu, jargon ve argo alt sistemlerinin önemli ölçüde sınırlanmasıyla ilgilidir; çünkü jargon ve argo daha dar iletişim alanına hizmet etmektedir. Diğer bütün iletişim durumlarında jargon kullanıcıları daha az “kapalı”, ve daha fazla “genel” iletişim alt sistemlerini kullanmalıdırlar ¹⁹.

Tumanyan'a göre, dilin zengin üslup sistemlerinin ve edebi konuşma dilinin gelişmesine büyük ölçüde yardım eden edebi dil; diğer dil üslupları sayesinde sadece yazılı iletişim değil, aynı zamanda sözlü iletişim alanına da girer ve konuşma dili olarak işlevini sağlar. Edebi dilde konuşma farklılıklarının ortaya çıkması, ulusal aşama için önemli özelliklerden biridir. Edebi dil zaman dışı bir kavram değildir, çünkü edebi dil değişkendir ve tarihi incelemeler de farklı zamanlarda farklılıklar gösterir ²⁰.

¹⁷ Ryzhkova, a. g. e., s. 20.

¹⁸ *Genel Terminoloji*, M., 2003, s. 60.

¹⁹ V. D. Bondaletov, *Leksika i Slovoobrazovaniye Russkogo Yazıka*, Penza: Penz.Gos.Ped.İn-ta im.V.G.Belinskogo, 1972, s. 58.

²⁰ E. G. Tumanyan, “Yazık kak Sistema Sotsiolingvistikih Sistem”, *Sinhr.-duahr. İssl-nia*, ed. Y. D. Desheriev, Moskova: Nauka, 1985, s. 28.

Kısacası, edebi dil ulusal dilin tarihi varoluş biçimi olarak uzun dönemde ulusal dilin tarihsel ve kültürel değişimlerini ve konuşma araçlarını içermektedir. Edebi dilin yazılı ve sözlü metinlerde karşılaşılan özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1) Geleneksellik ve yazılı tespit;
- 2) Zorunlu kurallar ve bu kurallara bağlı olma,
- 3) Edebi dilde konuşma üslubunun kitap diliyle işlenmesi,
- 4) Kelime haznesi, deyim, kelime türetme alanlarındaki ifade araçlarının derin üslup farklılaşması ve geniş üslup sistemi,
- 5) Dil birimlerinin fonksiyonel açıdan gruplara ayrılması yönündeki eğilimi,
- 6) Esneklik ²¹.

Edebi dil halkın konuşma dilinden farklıdır, yani bölgesel ve sosyal lehçeler, yukarıda da belirttiğimiz gibi, belli bir yerde yaşayan veya bir araya gelerek küçük sosyal gruplar kuran insanlar tarafından kullanılır. Edebi dil lehçe ve argo unsurlarını içerir, ancak sokak dilinde edebi dilin unsurları bulunmamaktadır. Bu nedenle, edebi dilde zenginleşme ve üslup biçiminde, özellikle de edebiyatın işlevsel tarzında gelişme yaşanmaktadır ²².

Sosyal lehçelerin daha kapsamlı analizine geçmeden önce, bölgesel lehçeler ve halk ağzı konusuna kısaca değinelim.

Lehçe veya *diyalekt* terimi, genel olarak bölgesel dil çeşitlerini belirtmek için kullanılır ve daha yaygın olarak köylüler tarafından kullanılan konuşma çeşitlerinde yararlanır, ancak özel edebiyatta “sosyal lehçeler”, “şehir lehçeleri” ve “mesleki lehçeler” ibarelerini bulabilirsiniz.

Bölgesel veya yerel lehçe, bir dilin toplumsal ayrımından ziyade coğrafi ayrımını gösterir. Bununla birlikte, bölgesel yerelleştirme, bu ulusal dilin alt sisteminin karakteristik özelliklerinden sadece bir tanesidir. Aynı zamanda bu bir sosyal dil çeşididir, çünkü yerel lehçe oldukça sosyal olarak belirlenmiş bir insan çemberine aittir.

²¹ Ryzhkova, a. g. e., s. 20.

²² Ryzhkova, a. g. e., s. 24.

V. M. Zhirmunskiy, geleneksel lehçelerin bölgesel ve sosyal olarak bölünmesinin aldatıcı olduğunu, dilsel gerçekliğe uygun olarak her bölgesel lehçebiliminin de bir sosyal lehçebilimi olması gerektiğini vurgulamıştır ²³.

Bölgesel lehçelerin ana özelliklerine bakalım:

1. Lehçenin taşıyıcı çemberinin sosyal, yaş ve kısmen cinsel sınırlılıkları (bunlar çoğunlukla yaşlı kuşağın köy sakinleridir);

2. Lehçe ailesinin ve gündelik durumlarının kullanım kapsamının sınırlandırılması;

3. Çeşitli lehçelerin etkileşimi ve bu etkileşiminin bir sonucu olarak yarı lehçelerin oluşumu ve lehçelerin sistemlerinin unsurları arasındaki ilişkilerin yeniden yapılandırılması;

4. Lehçeli konuşmanın özelliklerini edebi bir dilin etkisi altında (medya, kitaplar, eğitim sistemi vb.) tesviye etmek.

Lehçeler, toplulukların dillerinin oluşmasının temelidir ve dilin eski var olma şekillerinden biridir. Lehçeler edebi dilden, özellikle de yazılı dilden önce oluşmuşlardır. Lehçeler edebi dilden farklı olarak bölgesellik ve işlevsellikle sınırlıdır. Lehçelerin yazılı şekli yoktur ve katı özellikle fonetik kuralları vardır. Eğer ulus öncesi dönemde ayrı olan lehçeler yazılı eserlerin dili olabilselerdi, ulus döneminde bu işlev sadece edebi dile ait olurdu. Edebi dili ve lehçeleri karşılaştırdığımız zaman edebi dilin daha saygın olduğunu ve edebi dilin dil sistemindeki üstünlük rolünü lehçeleri dil sisteminden çıkardığını görürüz ²⁴.

Lehçe benimsenmekte ve kabullenilmektedir ²⁵. Tumanyan'a göre, bu durum yarı diyalekt biçimine dönüşmekte ve daha önceden daha net bir şekilde var olan diyalektik özellikleri yok etmeye başlamaktadır. Çeşitli ve çok fonksiyonlu edebi dilin diyalekt sistemi üzerindeki baskıları sonucunda, ayrı ve dar diyalektik belirtiler diyalekten ayrılmaktadır ve diyalekt yeni özelliklerini edebi dilden (özellikle edebi dilin sözlü şekinden ve halk ağzından) kazanmaktadır. Bu nedenle tamamen

²³ V. M. Zhirmunskiy, "Marksizm i Social'naya Lingvistika", *Voprosy Social'noy Lingvistiki*, L.: Nauka, 1969, s. 18.

²⁴ Ryzhkova, a. g. e., s. 23.

²⁵ A. yer

özelliklerini kaybetmiş yarı lehçeler oluşmuştur. Bununla birlikte, ulusal aşamada bölgesel lehçelerin kırsal toplumda, özellikle uzak bölgelerde, günlük konuşma tarzında önemli rol oynadığının altını çizmek gerekir ²⁶.

O. A. Lapteva'ya göre, bölgesel lehçelerin korunması birçok faktöre bağlıdır. Burada dilin diyalektik farklılaşması, edebi dilin durumu, kentleşme yoğunluğu, genel kültür düzeyi vs. büyük rol oynar. Bölgesel lehçenin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1) Geçmişe ait olması.
- 2) Konservatiflik (geleneksellik).
- 3) İstikrar.
- 4) Sistemlilik ²⁷.

Argotik, bölgesel ve jargon kökenli kelimeler sınırlı kullanım alanından çıkmış ve ortak alanda kullanılmaya başlamıştır ²⁸. Sorokin'e göre, önceleri halk dili denilince biçimsel olarak herkes tarafından edebi dil sınırları çerçevesinde ve şehir konuşma dilinde kullanılan dil anlaşılırdı ve bu tür halk dili edebi dil olarak adlandırılırdı ²⁹. Lapteva ve Filin'e göre, edebi dilde olmayan halk dili yarı lehçedir ³⁰. B. A. Larin'e göre, halk dili alt tabakanın genel kullanım dili olarak belirlenmiştir ³¹. V. V. Kolesov'a göre bu sadece edebi dilin günlük kullanımda bozulması değil, aynı zamanda edebi dilin sözlü şekli, yani aydınların kullandığı basit halidir ³².

Dilbilimciler arasında halk dilinin coğrafi koşullarla bağlantısına ilişkin değişik yaklaşımlar vardır. Halk dili ulusal dilin yapısındaki (sosyal ve bölgesel lehçeler) lehçe ve edebi dil arasında yer almaktadır. Sürekli meydana gelen bu değişimler sayesinde bu iki olgu birbirine yaklaşmaktadır. V. V. Kolesov'a göre, halk dili, "yeni nitelikli argo" olarak adlandırılmaktadır, V. A. Salaev'e göre ise, slang "jargonlaşmış halk dili" veya

²⁶ Tumanyan, a.g.e., s. 155.

²⁷ bkz. O. A. Lapteva, "Zhivie Protsessii v Russkom Yazıke", *Mir Russkogo Slova*, № 3 (2002), s. 34.

²⁸ Ryzhkova, a. g. e., s. 25.

²⁹ Y. S. Sorokin, "Prostoreçie kak Termin Stilistiki", *Doklady i Soobşeniya Fil. İn-ta*, L., 1949, s. 128.

³⁰ Lapteva, a.g.e., s. 37.

³¹ B. A. Larin, "O Lingvistiçeskom İzuçenii Goroda", *İstoriya Russkogo Yazıka i Obşee Yazıkoznaniye. Izb.Trudy*, M.: Prosveşeniye, 1977, s. 180.

³² V. V. Kolesov, *Yazık Goroda (Tekst)*, S.-P., 1991, s. 126.

“dikey halk dili”ne verilen addır. “Yatay dildeki birlik jargonlar arası kavramını doğurmaktadır. Bu kavram kökeninde argo bulunan tüm argo grupları için sözcüksel frazeolojinin bir evresi olarak kabul edilmektedir.” Ayrıca “sokak dili” kavramı “slang” kavramından daha kapsamlıdır ³³.

V. V. Himik’in sınıflandırmasına göre halk dilinin özellikleri şöyledir:

- 1) Belli sosyo-kültürel duruma sahip insanların sıradan konuşması.
- 2) Alt tabaka ifadeleri, edebi dilde analogik açıdan nötr olması.
- 3) Sert ifadeler (kaba ifadeler ve küfürler).
- 4) Bölgesel ve alansal anlamlarını kaybetmiş ve genel kullanım birimi olarak meydana gelmiş olan çok sayıda yeniden adlandırmalar ve jargon kökenli ifadeler.

V. V. Himik’e göre, tam anlaşılmadığı için bunların çoğunu gençlik jargonlarına dâhil etmişlerdir, fakat gerçek kullanım alanları daha geniştir: Bu kelimeler belli bir alanda kullanılmayarak, genel olarak kullanılan halk dili birimleri haline gelmiştir ³⁴.

1.1. SOSYAL LEHÇELER

Sosyal lehçe, herhangi bir sosyal gruba (mesleki, sınıfsal, yaşa bağlı, vb.) dair, ulusal dilin belirli bir alt sisteminde bulunan dilsel özelliklerin bir birleşimidir. Sosyal lehçelerin örnekleri; askerlerin (askeri jargonu), lise ve üniversite öğrencilerinin (öğrenci jargonu), suç dünyasına ait olanların (criminal jargonu), hippilerin (hippi argosu), gençlerin (gençlik jargonu), bilgisayar üzerinde çalışanların (mesleki diller), çeşitli tüccarların (örneğin, uyuşturucu satıcılarının argosu) vd. konuşmalarının özellikleridir.

Sosyal lehçe terimi, çeşitli ve birbirine benzemeyen dil oluşumlarını belirlemek için uygundur, ortak bir birleştirici özelliğe sahip bu varlıklar, sosyal olarak sınırlı insan gruplarının iletişimsel ihtiyaçlarına hizmet eder ³⁵.

³³ V. A. Salaev, *Leksika Argotiçeskogo i Jagronnogo Proishojdeniya v Tolkovih Slovaryah Sovremennogo Yazıka*, (Afreref. Diss. Kand. Filolog. Nauk), M., 1998, s. 4-6.

³⁴ V. V. Himik, “Russkoe Gorodskoye Prostoreçıye”, *Materiali 28 Mejvuz. Nauch. Metod. Konf. Prepod. i Aspir.*, S2, SPb., 1999, s. 22.

³⁵ V. İ. Belikov, L. P. Krisin, *Sotsiolingvistika*, RGGU, M., 2001, s. 67.

Sosyal lehçeler bütünsel iletişim sistemleri değil; bunlar konuşmanın özellikleridir: sözcükler, ifadeler, sözdizimsel yapılar şeklinde sunulurlar.

Böylece sosyal lehçeler düzeyine bölgesel lehçeler de dahil edilebilir. Bu lehçeler bölge sınırlarına sahip olup aynı zamanda belli sosyal bir sınıfa hizmet ederler (örneğin: köylülere). Ancak sosyal lehçeler jargonlardan ayırdır. Her şeyden önce lehçeler dilin zamanla farklı üsluplara ayrılmasıyla ortaya çıkmıştır. Sosyal lehçeler bölgesel olarak sınırlıdır ve köylüler tarafından benimsenmiştir. Mesleki jargonlar ve argolar dillerin meslek farklılaşmasının bir sonucu olarak işçiler arasında ortaya çıkmıştır ³⁶. V. D. Bondaletov’a göre, dildeki üslupların (gruplararası, sosyal, yaşa bağlı ve mesleki jargonlar) ortak özelliğinin sosyal temelindeki sınırlamalar, sosyal lehçelerin kategorisine girmiştir ve tüm halka veya bölge yaşayanlarına ait olmadığı, sadece sosyal gruplara, mesleki gruplara ve farklı yaş gruplarına özgün bir iletişim aracı olduğu ortaya çıkmıştır ³⁷.

“Lehçe” kelimesi, ilgili dil çeşitliliklerini birleştirir: sınırlı kullanım ve kurlsızlık. İ. Ryzhkova, bölgesel ve sosyal lehçe arasındaki farkı şu şekilde açıklıyor: Bölgesel lehçelerin her alanda edebi standarttan ayrılan özelliklere sahip olması, sosyal lehçelerin ise özgün kelime hazinesinin olmasıdır. Bölgesel lehçeler, halkın coğrafi bölgelere dağılması sonucunda meydana gelirken, sosyal lehçelerin doğası toplumun sosyal, sınıfsal, mesleki, yaşa bağlı ve cinsiyete bağlı gruplara ayrılması üzerinde şekillenmektedir ³⁸.

V. M. Zhirmunskiy’ye göre, sosyal lehçeler arasında bölgesel lehçeler (köylülerin lehçeleri) ve yarı lehçeler (şehirdeki orta direk halkın dili), edebi dil (sözlü biçimde) yer alır ve bunlar “dilnin sosyal düzeyleri” olarak adlandırılırlar. Zhirmunskiy’ye göre, sosyal sınıflara ayrılmış bir toplumda dilin toplumsal düzeyi dil taşıyıcılarının hiyerarşik konumları ile ilişkilidir. İ. Ryzhkova, sınıflara ayrılmış toplumların dilinde sosyal lehçeleri bir piramite benzetmiştir ³⁹. Piramidin temelini (en düşük seviye) birbirinden farklı yerel lehçeler oluşturmaktadır. Yarı lehçelerde ise piramit (orta kısımda) dildeki önemli farklılıklar ve özellikler açısından daralmaktadır. Edebi dilin konuşma biçiminde az çok yaklaşıma görülmektedir (en yüksek seviyede),

³⁶ Ryzhkova, a. g. e., s. 27.

³⁷ V. D. Bondaletov, *Tipologiya i Genesis Russ. Argo. Uç. Posobiye po Spetskursu*, Ryazan’, 1987, s. 68.

³⁸ Ryzhkova, a. g. e., s. 28.

³⁹ V. M. Zhirmunskiy, *Natsionalniy Yazık I Sotsialniye Dialekti*, L.: Hudoj. Liter., 1936, s. 21.

ancak piramidi tamamlama sürecinde piramit eksik kalmaktadır ve tepe noktası (ulusal bir “norm”) gerçekçilikten öte daha ideal bir kavram gibi görünmektedir.

O. S. Ahmanova’ya göre, sosyal lehçe, birbirlerine bölge, meslek ya da sosyal ortaklık bakımından sıkı sıkıya bağlı olan ve sürekli iletişim halinde olan az ya da çok sayıdaki kişilerce kullanılan dilin “farklılığı” anlamına gelmektedir ⁴⁰.

V. A. Avrorin sosyal lehçeleri şöyle açıklamıştır: “Birbirlerinden ayrı dil yapıları olan ve ortak malzeme bakımından farklı hiyerarşileri olan grupları bir araya getirmektedir ve bu nedenle bir milleti ve sadece belirli bir topluluk tarafından anlaşılmaktadır, ancak evrensellik ve kullanım alanı açısından birbirlerinden ayrılmaktadırlar” ⁴¹.

Çeşitli açıklamalara rağmen, araştırmacılar da herhangi bir toplulukta ilgi alanları aynı olan insanların dili konusunda aynı görüşü savunmaktadırlar: yani, dilin fonetik ve dilbilgisi özelliklerinin değil, onun sözcük hazinesinin öneminden bahsetmektedirler.

Tüm sosyal lehçeler iki belirgin özelliğe sahiptir:

- 1) Sosyal lehçelerin yapısı sözcük sistemlerinin içerisinde bulunmaktadır, çünkü sosyal lehçelerin dilbilgisel yapısı ve fonetik sistemiyle ana dil taşıyıcılarının kullandığı dil aynıdır.
- 2) Sosyal lehçeler hiçbir zaman tek iletişim aracı değildir. Edebi dile yardımcı konumdadırlar ⁴².

B. A. Serebrennikov “sosyal lehçe” teriminin yerine “sosyal konuşma alternatifi” veya “konuşma üslubu” terimlerini kullanmıştır ⁴³. B. A. Serebrennikov’un tezine karşın sosyal lehçelerin kendine özgü fonetik ve morfolojik özelliklere sahip olduğuna inanılmaktadır. Aynı görüşü paylaşan bilim adamları “sosyal lehçe” yerine “konuşma dilinin sosyal alternatifi”⁴⁴ veya “dilün üslup türleri”⁴⁵ terimlerini

⁴⁰ O. S. Ahmanova, “Sotsial’naya Dialektologiya”, *Slovar’ Lingvisticheskikh Terminov*, Moskva: Sovetskaya Ensiklopedia, 1966, s. 131.

⁴¹ V. A. Avrorin, “Problemi İzüçeniya Funktsionalnoy Storoni Yazıka”, *K Voprosu o Predmete Sotsiolingvistiki*, L.: Nauka, 1975, s. 53.

⁴² Ryzhkova, a. g. e., s. 29.

⁴³ B. A. Serebrennikov, *Rol’ Çeloveçeskogo Faktora v Yazıke*, M.: Nauka, 1988, s. 78.

⁴⁴ D. S. Lihaçev, “Çertı Pervobitnogo Primitivizma Vorovskoy Reçi”, ed. D. S. Baldaev, V. K. Belko, I. M. Isupov, *Slovar’ Turemno-Lagerno-Blatnogo Jargona (Reçevoy i Grafiçeskiy Portret Sovetskoy Tur’mi)*, Odintsovo, 1992, s. 355.

kullanılmaktadırlar. Ancak, en son terim bilim adamları arasında pek kabul görmemiştir⁴⁶.

M. A. Grachev'in *Rus Argosu* çalışmasında sosyal lehçeler ayrıntılı olarak aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır: ⁴⁷

1. Jargonlar:

- a) Sınıfsal ve tabakasal jargonlar (aristokrat, köylü, şehirli, din adamları vd.);
- b) Mesleki jargon: bilim adamları, fabrika işçileri, çalışanları, inşaatçılar, vs.;
- c) Merak ve ilgi alanlarına göre jargonlar (pul meraklısı, kumarbazlar, domino oyuncular, balıkçılar vs.);
- d) Gençlik jargonu (lise ve üniversite öğrenciler, part-time çalışan öğrenciler, gençlik grupları (müzik grupları));

2. Zanaatkârların, seyahat eden satıcıların dilleri;

3. Kriminal argosu.

Özellikle ilgi çekici olan V. D. Bondaletov tarafından önerilen konuşmanın sosyal lehçelerin benzer sınıflandırılmasıdır. Bu sınıflandırmanın esasında sosyal lehçenin kullanım alanı ve işleyiş koşulları, sözcük sistemi, sözcük türetme yöntemleri, diğer yapısal diller ve işaretler yatmaktadır ⁴⁸. Bunları göz önünde bulundurarak, Bondaletov şunları ayırt eder:

1) **Mesleki veya profesyonel diller**; örneğin balıkçıların, avcılarının, çömlekçilerin, marangozların, kuaförlerin, ayakkabıcıların ve diğer sektör ve meslek temsilcilerinin kullandığı dillerdir. Profesyonel terminolojinin ayırt edici bir özelliği, her zaman belirli bir pratik zorunluluğun baskısı altında ortaya çıkmasıdır. Bir insanı çevreleyen dünya ortamının farklı dillerde farklı olarak bölündüğü bilinmektedir. Tüm

⁴⁵ L. İ. Skvorsov, "Literaturniy Yazık, Prostoreçie I Jargonı v İh Vzaimodeystvii", *Literaturnaya Norma i Prostoreçie. Sb. Nauç.St.*, M., 1977, ss. 29-57.

⁴⁶ Larin, a. g. e., s. 181.

⁴⁷ M. A. Grachev, *Russkoe Argo. Monografia*, N. Novgorod: NGLU im. N. A. Dobrolubova, 1997, s. 138.

⁴⁸ V. D. Bondaletov, *Uslovno-Professional'ne Yazıki Russkih Remeslennikov i Torgovtsev*, (Avtoref. Dokt. Diss.), M., 1966, s. 9-10.

bu farklılıklarla birlikte belirli bir düzenlilik vardır – bölümlemenin yoğunluk derecesi uygulama tarafından belirlenir. Her ne kadar bir insan belirli bir saha veya gerçeklik alanıyla uğraşırsa, o kadar yoğun bir şekilde bu gerçeklik alanı dilde bölünür ⁴⁹. Yaşam pratiğinde denizle karşılaşmayan bir ülkenin iç bölgelerinde yaşayanın sözlüğü genellikle temel kavramlarla (deniz, sahil, rüzgar, fırtına vb.) sınırlıdır. Diğer bir şey deniz kenarında yaşayan bir balıkçıdır. Açık denizde veya sahile yakın olup olmadığına, güney veya kuzey rüzgarı olup olmadığına dikkat eder. Pratik ilgi uygun terminolojiyi üretir.

2) **Gruplararası veya kurumsal jargonlar**; örneğin, gençlerin, öğrencilerin, sporcuların, askerlerin ve diğerlerinin kendi aralarında, çoğunlukla gençlerin kurduğu kurumlarda kullanılmaktadır. Gruplararası veya kurumsal jargonlar genellikle birbirleriyle yakından ilişkili insan gruplarında ortaya çıkar ⁵⁰. İletişim biçimleri çok farklı olabilir. Bu bağlantının bir şekilde insanları, örneğin askerlik, bir kurumda veya okulda eğitim görme, turizm, spor, koleksiyonculuk vb. konularda birleştirmesi önemlidir. V. Straten'in doğru bir şekilde belirttiği gibi, bunun temelinde bir iş ihtiyacı değil, ifade etme ve kelimelerle oynama isteği yatmaktadır ⁵¹. V. M. Zhirmunskiy'in yazdığı gibi, "Argonun diğer jargon türlerinden belirli farkı mesleki işlevidir. Kurumsal jargonlar bir tür sosyal eğlence, duygusal ifade ilkelerine bağlı bir dil oyunu olsa da, dilenciler, hırsızlar, tüccarlar ve esnaflar tarafından kullanılan argo, mesleki faaliyetlerinin, kendilerini savunmalarının ve toplumun geri kalanına karşı mücadelelerinin bir aracı olarak hizmet eder" ⁵².

3) **Lümpenlerin (sınıfsızların) dilleri veya kriminal jargon (hırsızların argosu)**; proletaryanın alt tabakasının, daha sonra nüfusun herhangi bir sosyal sınıfa mensup olmayan katmanlarının, çok yoksul, en alt bölüm üyelerinin kullandığı dillerdir. Genellikle hapishaneye, cezaevine ya da suç dünyasına mensup kişiler arasında iletişim kurmak için kullanılmaktadır. Bunların arasında; hırsızlar, işsizler, mahkumlar, akıl hastaları, dilenciler, serseriler ve diğer asosyal kişilikler vardır. Bunlar çoğu durumda lümpen, mülkiyeti olmayan ve tuhaf işlerle uğraşan veya devlet yardımlarını çeşitli

⁴⁹ B. A. Serebrennikov, "Sotsial'naya Differentsiatsiya Yazıka", *Obshee Yazıkoznanie. Formi Sushestvovaniya, Funktsii, İstorii Yazıka*, M., 1970, s. 480.

⁵⁰ Serebrennikov, *Obshee Yazıkoznanie*, s. 482.

⁵¹ V. V. Straten, "Ob Argo i Argotizmah", *Russkiy Yazık v Sovetskoy Şkole*, 1929, №5, s. 53.

⁵² V. M. Zhirmunskiy, *Natsionalniy Yazık i Sotsialniye Dialekti*, L.: Hudoj. Liter., 1936, s. 119.

şekillerde kullanan kişilerdir. Bölgesel çeşitliliğe rağmen, bu jargonun göreceli birliği vardır. Hırsızların argosu mesleki sözcük sistemleriyle ortak özelliklere sahiptir. Hırsızların çeşitli mesleklerini ifade eden terminolojisi oldukça zengindir.

4) **Koşullu (gizli) diller (argo, jargonlar):** Çarlık Rusyası’nda zanaatkârların, tüccarların vb. dilleri yaygın olarak konuşuluyordu. Koşullu diller seyahat eden zanaatkârlar (yüncüler, terziler, kıl ustaları vb.) arasında da vardı. Seyyar zanaatkârların, tüccarların geleneksel dillerinin en karakteristik özelliği, başkalarına göre tamamen anlaşılmaz özel olarak icat edilmiş veya yapay olarak deforme olmuş sözcükleri kullanma arzusunda ifade edilen, belirgin konspiratif (gizli) karakterlerdir. Bunların anlamları, yalnızca bu dili kullanan dar bir çevre tarafından bilinir. Gizli dil, rekabetten korkan zanaatkârların zanaat sırlarını gizlemek için kullanılır. Tüccarların, bir alıcının müşterek aldatmacası hakkında, bir tür karanlık işleme girme konusunda birbirleriyle hemfikir olmaları çoğunlukla gerekiyordu. Diğerleri için anlaşılmaz olan jargonun varlığı, bu hedeflerin gerçekleştirilmesine en iyi şekilde katkıda bulunmuştur.

Asıl zorluk birçok araştırmacının, dışa benzemesine rağmen doğada tamamen farklı olsa da, sözde sosyal lehçeler kavramına olguları dahil etmeleridir. Bu olguların sabit bir sınıflandırması bile yoktur. Rus ve Kazak dilbilimi edebiyatında “argo”, “jargon” ve “slang” terimleri terminolojik olmayan bir şekilde kullanılır, genellikle eşanlamlı olarak da kullanılır. Bu olay Türk dilbiliminde de geçerlidir.

1.1.1. Argo

“Argo”, Fransızca “*argot*” kelimesinden gelmektedir ve dilencilerin, hırsızların ve çingenelerin diline verilen addır. Modern Fransız dilinde “argo” terimi İngilizce konuşulan ülkelerde “slang” kelimesiyle aynı anlama sahiptir. Beregovskaya’ya göre, “argo, belli bir sosyal grup tarafından beğenilen terminolojik olmayan kelimeler bütünüdür”⁵³.

Argo, Kazakistan dahil tüm Sovyet sonrası alanda, son 10-15 yılda gözlemlediğimiz dil değişimlerinde önemli rol oynayan faktörlerden biridir.

⁵³ E. M. Beregovskaya, “Frantsuzskoye Argo. Evolutsiya Ego Vospriyatiya”, *Filologičeskiye Nauki*, № 1, 1997, ss. 55-56.

Kazakistan’ın şu anki dilsel durumunun bir açıklaması, geleneksel olarak edebi dilin çevresine yerleştirilmiş olan alt sistemlerin (jargon, argo) etkisini göz önünde tutmadan eksik kalacaktır.

Argo özel bir dil şeklidir. Argo, aynı alanda çalışan insanlar tarafından anlaşılan bir dille ilişkili kendi iletişim özelliklerine sahiptir.

Argonun kökenleri, Orta Çağ’da bulunan izole meslek gruplarının “atölye” dilleri ile ilişkilidir ⁵⁴. Fransız bilimci L. Sainean’a göre, “farklı mesleki sınıfların bir zamanlar kendilerine özgü argo kelimelerle dolu bir dilleri vardı” ⁵⁵. İletişim araçlarının gelişmesi ve fabrika endüstrisinin büyümesi nedeniyle geride kalan bu özel diller, arkalarında halef bıraktı; şehir altının ve suçluların jargonları, çeşitli argo.

V. Zhirmunskiy ayrıca bu Avrupa terimlerinin ortak kökenlerine de işaret ediyor: “Argo, çoğu Avrupa dillerinde ve birçok Avrupa dışı dillerde mevcuttur ve feodalizmin dağılması çağından kaynaklanmaktadır” ⁵⁶. Fransa’da, hırsızların dilinin belirtilmesi olarak argo terimi 14.–15. yüzyıllarda zaten biliniyordu; 19. yüzyılın ortasından itibaren önemi artmış ve sadece lümpenlerin (sınıfsızların) kelime haznesi için değil, aynı zamanda küstahça konuşan Parisliler için de kullanılmaya başlanmıştır⁵⁷.

Rus dilbilimciler arasında Fransız argo terimi sadece 20. yüzyılın başında yayılmıştır. Terim, gizli ve yapay konuşmayı ifade etmek için kullanılır: “... argo; gizli, konspiratif, saklı bir dildir (en azından, ana toplumsal işlevini koruduğu zaman)” ⁵⁸.

Araştırmacılar argonun ana işlevini mesleki olarak görüyorlar. V. Zhirmunskiy’ye göre, “argo, yakınlarını tanımlamanın bir aracı olarak görev yaptı; bir tür “şifre” ve aynı zamanda önemli bir profesyonel araçtı” ⁵⁹.

Böylece, 1930’larda ve daha sonra, 1950’ler ile 1960’larda, argo teriminin aynı satırda jargon terimiyle kullanımı bilimsel uygulamada gözlenir. Durum 1970’lerde biraz değişmiştir ve belki de bunun nedeni V. D. Bondaletov’un önerdiği sosyal

⁵⁴ Straten, a. g. e., s. 114.

⁵⁵ A. yer.

⁵⁶ V. M. Zhirmunskiy, *Natsionalniy Yazık i Sotsialniye Dialekti*, L.: Hudoj. Liter., 1936, s. 120.

⁵⁷ Graçev, “Novoe v Molodejnom Argo”, s. 17.

⁵⁸ Zhirmunskiy, a.g.e., s. 119.

⁵⁹ Zhirmunskiy, a.g.e., s. 134.

lehçelerin “doğalarına, amaçlarına, dil özelliklerine ve işleyiş koşullarına bağlı olarak” sınıflandırılmasının tanınmasıdır ⁶⁰.

Her şeyden önce, bu sistemde gizlilik (bazen “argo” “gizli dil” olarak adlandırılmaktadır, kapalılık ve anlamlılık önem arz etmektedir. Hırsızların dili ayrıca “fenya” veya “hırsızların müziği” olarak da adlandırılmaktadır. V. V. Himik’e göre, “argo” terimi adı altında birçok meslekte ve/veya sosyal gruplarda kullanılan dil anlaşılabilir. Bu tür kelimeleri V. V. Himik “*nominatsii-terminoidi*” diye adlandırmaktadır. Ancak, farklı toplumsal grupların temsilcileri arasında iletişimin bir sonucu olarak argotizmler “dar mesleki kullanım alanının” dışına çıkabilir ve jargonizme dönüşürler ⁶¹.

Argoda kelimelerin anlamı örtüktür. Eski anlamlar yeni anlama kavuşturulur. Argo; uydurma, yakıştırma, benzeştirme, kelimeye farklı bir anlam yükleme, anadildeki kelimeyi bozarak başka manaya gelecek şekilde kullanma, yabancı kelimelerle yerli kelimeleri birleştirme gibi yollarla oluşan bir dildir. Argo en çok da mizah ve küfürlü söyleyişler oluşturmak amaçlı oluşur. Eskiden külhanbeyi ağzı denilen argoya günümüzde, bitirim ağzı, ayaktakımı ağzı, lümpen, seviyesiz ağzı, süflî işler ağzı gibi adlar da verilmektedir. Her yerde ve her zaman kullanılması hoş karşılanmayan; külhanbeylerinin, serserilerin ya da eğitimsiz kimselerin kullandıkları sözcük, deyim ya da sözler argo olarak nitelendirilir. Argo kelimelerin konuları, içki, kadın, kumar, cinsellik, hapishane, denizcilik, bitirimlik, külhanbeylik, ve günlük hayatla ilgilidir ⁶².

1.1.2. Jargon

Türkçe Sözlük’te “jargon” kelimesi şu şekilde açıklanır: “*Jargon, belli bir etkinlik, meslek veya grupta ilişkili olarak tanımlanmış bir terminolojidir.*” Fikir, meslek vb. ortak özellikleri olan kişilerin kullandığı ortak ağız olarak tanımlanır ⁶³. Argoda olduğu gibi, o topluluk içinde sıkça konuşulan fikirlerin kısaca ifade

⁶⁰ Bondaletov, *Uslovno-Professional’nie Yazıkı Russkih Remeslennikov i Torgovtsev*, s. 9-10.

⁶¹ Himik, a. g. e., s. 24.

⁶² Şahamettin Kuzucular, “Jargon ve Argo”, *Edebiyat ve Sanat Akademisi*, 21 Nisan 2013, <https://edebiyatvesanatakademisi.com/anlam-anlatim-cumle/jargon-ve-argo/941>.

⁶³ “Jargon”, *Türkçe Sözlük Ara-Bul, Dil Derneği*, 22 Nisan 1987, <http://www.dilderneği.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>, s.1. (24.07.2002).

edilebilmesi için gelişmiştir. Çoğu zaman standart bir terim o sahadaki kişiler tarafından daha kesinleşmiş veya tekil bir kullanıma sahip olabilir. Çoğu zaman bu, iletişime bir engel yaratır çünkü grup dışındakiler söyleneni anlayamazlar ⁶⁴.

“Jargon” terimi Fransızca açıklamalı sözlüklerde “bozulmuş dil” (*langue corrompu*) olarak ve dolandırıcıların aralarında kullandıkları dil olarak tanımlanmaktadır⁶⁵. Rusça etimoloji sözlüğünde M. Fasmer’e göre Fransızcadaki “jargon” Galliy-Roma kökenli “jargon”dan gelmekte olup, anlamı “gevezelik” demektir⁶⁶.

V. İ. Dal’ın açıklamalı sözlüğünde “jargon”; lehçe, deyim, yerel lehçe, telaffuz demektir ve kodlanmış dilden farklı olduğu vurgulanmaktadır ⁶⁷. U. Timrot ise jargonu farklı bir şekilde yorumluyor:

1) Belli sosyal ve mesleki grupların konuşma dili;

2) Günlük konuşma, slang.

Jargonlar profesyonel konuşma dili olarak adlandırılmaktadır ⁶⁸. Şu anda argo gelişimi için uygun bir ortam bulunmamaktadır. Bu şartlar iletişimde özel şifreler koymak amacıyla oluşturulurdu. Son zamanlarda sosyal sınırlandırılmış argolar daha ön plandadır, çünkü bu jargonlar insanları ilgi odaklarına göre ayırabilir veya bir araya getirebilir ⁶⁹. G. A. Sudzilovskiy ise jargonları suçluların (kriminal) dili unsurları olarak görmektedir Sudzilovskiy jargonu argoyla karşılaştırarak şöyle bir sonuca varmıştır: Jargon dar alana özgü bir dildir; gizli, mahrem, başkalarının anlamayacağı bir dildir ⁷⁰. Bu durumda jargon çok da geniş kapsamlı bir kavrammış gibi tanımlanmamaktadır.

Kısmen anlaşılır bir dil olarak jargonu sosyal grupların dili olarak niteleyen D. S. Lihaçev, L. İ. Skvortsov, B. D. Bondaletov, O. N. Fedyanina, E. İ. Beglova gibi araştırmacılar haklıdır. V. V. Himik yarı anlaşılır jargonları sözcüksel frazeolojik alt

⁶⁴ “Jargon”, *Wikipedia Açık Ansiklopedisi*, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Jargon>.

⁶⁵ *Le Dictionnaire du Francais, Langue Francaise avec Phonetique et Etimologie*, Hachette, 1992, s. 321.

⁶⁶ Fasmer, a. g. e., s. 78.

⁶⁷ V. I. Dal, “Jargon”, *Tolkoviy Slovar’*, <http://slovardalja.net/word.php?wordid=7903>.

⁶⁸ I. R. Galperin, “O Termine Slang”, *Voprosi Yazikoznaniya*, 1956, ss.107-114; V. V. Kolesov, *Zhizn’ Proshodit ot Slova...*, SPb.: Zlatoust, 1999; O. I. Sherbakova, E. T. Bruyeva, *Sotsialno-Korporativnaya Leksika, Slovar Jargonov Prestupnikov. Uchebn.Posobiye*, Minsk: İzd-vo Akad.MVD Respubliki Belarus, 1994.

⁶⁹ E. I. Beglova, Z. M. Dudareva, *Jargonizmi v Russkom Yazike*, Sterlitamak: Sterl.Gos.Ped.İn-t, 1994, s. 20.

⁷⁰ G. A. Sudzilovskiy, *Slang-Eto Cto Takoe?*, Moskva, 1973, s. 60.

sistemler olarak adlandırmaktadır. Bu durumda jargon kavramı argoya göre nispeten daha çok kişi tarafından anlaşılmaktadır.

Bu terimleri geçen yüzyılın 30’lu yıllarında birbirinden ayırma konusunda ısrar eden ilk araştırmacılardan biri de V. M. Zhirmunskiy olmuştur. V. M. Zhirmunskiy’e göre jargonlar mesleki dile yakındır. Ancak genel dilde “diğer standart ifadeler mesleki yaşam olaylarını, geniş bir yelpazede ifade eden sözcükleri” içerir ⁷¹. Argoyu diğer jargon türlerinden farklı kılan yanı onun mesleki fonksiyonudur. Yukarıda bahsi geçen gruplar arası jargonlar kendine göre eğlenceli, kelime oyunları olan, duygusal ve anlamlı ilkelere tabi bir dildir. Argo ise yoksullar, hırsızlar, serseriler, seyyar satıcılar ve zanaatkarlar tarafından kullanılan, mesleki faaliyetleri açısından kendilerini savunma ve toplumun diğer kesimiyle mücadelede kullandıkları bir silahtır. Bu nedenle, esprili jargon takma adları herhangi bir grubun sözlüğünde mesleki hayatta kesinlikle sınırlıdır ve mesleki bir sır anlamı taşımamaktadır⁷².

Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu jargon için “dilce” tabirini kullanmıştır ⁷³.

1.1.3. Slang

Gençlik konuşmasının birçok modern tanımında (jargon, argo, slang) *slang* sonuncusudur. Bir Fransız toplumbilim okulundan gelen “*jargon*” ve “*argo*” terimleri, 19. yüzyıldan beri Rusçada ustalaştırılmışsa da İngilizce kökenli *slang* terimi sadece 1960’lı yıllarda Rus dilbilimine girmiştir.

Slang, eğlenceli olma arzusunun sonucudur; bu, insanlığın tipik bir özelliğidir.

Concise Oxford Sözlüğü’nde bu sözcük dilencilerin özel, melodik ve pohpohlayıcı bir dili olarak, daha sonra herhangi birilerinin dili olarak yorumlanmaktadır ⁷⁴. Bu sözcük ilk 1750 yılında “sokak dili” olarak kaydedilmiştir. Şu anda da sözlüklerde ⁷⁵ birincisi, toplumun alt grup ya da alt kültürlerinin özel bir konuşma dili, ikincisi ise, gayri resmi (günlük) iletişim için yaygın kullanımlı sözcük ve

⁷¹ Zhirmunskiy, *Natsionalniy Yazık iSotsialniye Dialekti*, s. 114.

⁷² Zhirmunskiy, *Natsionalniy Yazık iSotsialniye Dialekti*, ss. 118-119.

⁷³ Aslan Tekin, *Edebiyatımızın Terimleri*, Ankara: Elips Yayınları, 2005, s. 174.

⁷⁴ *Concise Oxford Dictionary*, Oxford, 1992, s. 516.

⁷⁵ örneğin, *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, 1994.

modern leksikografide ikinci anlamı birinci anlamdan daha önemli olan anlamında en az 2 yorum olarak karşımıza çıkmaktadır.

İngiltere’de A. Lipatov’a göre, “*slang* 14. yüzyıldan itibaren zaten vardı, ancak bu konuşma olgusunun kendisi diğer isimlerle ve sıklıkla *cant* olarak” biliniyordu ⁷⁶. Bununla birlikte, terimler sıklıkla aynı şekilde yorumlanır, birbirlerinin yerine kullanılır. Dolayısıyla sonuç olarak, *cant* konuşmasını ve sözcüksel pozisyonunu yavaş yavaş kaybetmiş ve *slangte* erimiş.

Slang teriminin etimolojisi ve yorumlanması *Büyük Oxford Sözlüğü*’nde yansıtılır. 19. yüzyılın başından itibaren “düşük, kaba dil” anlamını taşıyan “slang” terimi, hem belirli bir jargon sınıfını ifade etmek için hem de özel anlamda kullanılan kelimelerden ve neolojizmlerden oluşan edebi olmayan konuşma dili için kullanılmaya başlar ⁷⁷. *Webster’in Yeni Evrensel Sözlüğü*’nde, slang sözcüğü sadece gayri resmi (günlük) iletişim dili, yani ortak kullanılan veya standart kullanım sınırları dışında yer alan ve yeni ya da yaygın anlamlara, dilde zaten var olan kelimelere ya da ifadelere sahip olan sistem olarak tanımlanmaktadır. Slang yepyeni ve güçlü, canlı, kesin ya da esprili ifade bulmak amacıyla gelişmektedir ve daha resmi bir durum kazanarak kullanımdan çıkmaktadır ⁷⁸.

I. Galperin tarafından yapılan sözlüklerin sözcük ve deyim malzemelerinin analizi, İngiliz sözlükbiliminde “slang” kavramı altında, üslup özellikleri ve kullanımları açısından tamamen birbirinden farklı kelimeler ve deyimlerin birleştirildiğini göstermiştir – hırsızların argosu, çeşitli mesleklerin argosu, rastgele oluşan birçok kelime, konuşma dilinin kelimeleri, figüratif kelimeler ve ifadeler, kısaltmalar, vb. ⁷⁹

İngiliz ve Amerikan dilbiliminde “slang” kavramı -lehçeler dışında- İngilizce dilindeki standart olmayan tüm kelimeleri birleştirir. “Slang” terimi bu nedenle Rus dilbilimindeki “argo” ve “jargon” terimlerini tamamen kapsar ⁸⁰.

⁷⁶ A. T. Lipatov, “Slang v Aspekte Ego Diakhronii”, *Sotsial’nie Variantı Yazıka –II*, Mater. Mezhdunar. Nauç. Konf., N. Novgorod, 2003, s. 382-383.

⁷⁷ *The Oxford English Dictionary*, Oxford, 1970, s. 171.

⁷⁸ *Webster’s New Dictionary*, 2nd College Edition, Toronto, 1976, s. 1337.

⁷⁹ Galperin, a.g.e., s.109.

⁸⁰ Lipatov, a.g.e., s. 384.

Himik’e göre, slang sözcüksel-deyimisel bilimlerin, konuşma dilinin, duygularla güçlendirilmiş ifadelerin ve özel değerlendirmeler (genellikle de olumsuz) için gerekli üslup çeşitliliğinin açık alt sistemidir ⁸¹.

O. S. Ahmanova “slang”i “herhangi bir meslek terimi ya da sosyal grubun kullandığı ve edebi dile ya da genel olarak sosyal gruplara direkt bağlantısı olmayan insanların konuşmalarına giren, dildeki çeşitliliği içinde (argo, jargonizm, mesleki terimler vb.) özel duygusal ifadelerden oluşan bir tür konuşma biçimi” olarak değerlendirmektedir ⁸². L. İ. Skvortsov, B. A. Serebrennikov, L. P. Krisin ve V. V. Himik ise slang sözcüğünün “*interjargon*” olduğu düşünmektedirler. M. M. Makovskiy ise “slang” terimini “Toplumsal her sosyal kesimi için az ya da çok ortak kullandığı dilin normlarının genellikle de leksik normlarının tarihsel olarak meydana gelmiş türüdür. Dilin bu normları konuşma dilinde mevcuttur, genetik ve işlevsel olarak dilde var olan jargonlardan ve mesleki terimlerden ayrılmaktadır.” şeklinde yorumlamaktadır ⁸³. V. V. Himik’e göre, slang, argonun aksine sosyal bir diyalektin taşıyıcılarından oluşan küçük bir grup içinde bilinen hiçbir rasyonel argotizm içermez. Slangın argo ve jargonun aksine kesin hiçbir sosyo-grupsal yönelmesi yoktur ⁸⁴. Slanglar, gençler ve orta yaşlı insanlar, suçlular ve terbiyeli insanların yanı sıra, eğitim eksikliği olan ve oldukça zeki insanlar tarafından da kullanılmaktadır. Jargon ve slang arasında ayırt edici bir sınır yoktur. Bunun nedenlerini İ. Ryzhkova şöyle açıklamıştır: birincisi, slang öncelikle toplumsal-grupsal ve toplumsal-mesleki jargonlardan malzemesini almaktadır ⁸⁵. İkincisi ise, slang de bazı toplumsal sınırlarla tanımlanmaktadır; ancak belirli ya da grupsal bir sınırlandırması yoktur, entegre olmuş sınırları vardır. Yani “dil” toplumun üst tabakasından çok sosyal çevreli, yaşlılardan çok gençlerin ve genellikle sosyal içerik bakımından “başkalarından” çok “kendinindir” ⁸⁶.

1936’da V. Zhirmunskiy, argo gelişiminde yeni bir aşama olarak slang hakkında görüş bildirmiştir. Argonun “slang” kavramına dönüşümünün “eski argo”nun (lumpenlerin ve onlara yakın sosyal grupların mesleki dili) sonu ve jargon türüne yakın olan ancak eski mesleki-kurumsal jargonlardan daha geniş bir sosyal temele sahip “yeni

⁸¹ Himik, *Poetika Nizkogo, ili Prostoreçie kak Kulturniy Fenomen*, s. 14.

⁸² Ahmanova, a. g. e., s. 419.

⁸³ M. M. Makovskiy, “Vzaimodeystvie Arealnih Variantov “Slenga” i İh Sootnosenie s Yazıkovım Standartom”, *Voprosi Yazıkoznaniya*, № 5, 1963, s. 22.

⁸⁴ Himik, a.yer.

⁸⁵ Ryzhkova, a.g. e., s. 40.

⁸⁶ Himik, *Poetika Nizkogo, ili Prostoreçie kak Kulturniy Fenomen*, s. 15.

argo'nun gelişimi anlamına geldiğine inanmaktadır ⁸⁷. Gizli, mesleki karakterini yitirmiş olan argotik kelime burada duygusal ifade, figüratif, örtmeceli, ironik kullanım aracı olarak hizmet ettiği günlük iletişimin alanına girip daha istikrarsız ve belirsiz hale gelmektedir.

Argo, jargon ve slang; sosyal lehçelerin çeşitleridir ve kurallı-kuralsız, açık-kapalı, sabit-değişken gibi çeşitli dil standartlarının tipik özelliklerine sahiptir. Bu dilsel oluşumların her birinin özgüllüğü, belirli grupların mesleki izolasyonu veya toplumun geri kalanından sosyal açıdan uzaklaştırılmasından kaynaklanıyor olabilir. Argo, jargonun “üretici (tohum) çekirdeği” olarak, maksimum gruplar arası geleneklere bağlı ve kısmen sabit olan en kapalı alt sistemi ifade etmektedir. Bu özellikler jargonların alt sistemlerinde oldukça azdır – yani jargonlar yarı kapalıdır. Lehçelerden ve sosyogrupsal oluşumlardan her birinin sözcük ya da frazeolojisi dil kurallarının ve standartlarının dışındadır ⁸⁸.

Her dilin kendine göre bir sınırlılığı vardır: Argo maksimum, slang ise minimum sınırlılığa sahiptir. Argotik çekirdek için kısmen sabitlik ve günlük jargon için yüksek hareket ayırt edici özelliklerdir. Teknolojik gelişmelerin etkisi, dilsel bütünleşmeye ve alt dillerde sınırlılığın zayıflamasına neden olmuştur ve hala olmaya da devam etmektedir. Toplumsal ilişkilerin geliştirilmesi ile bazı mesleklerin gruplararası sınırlılıkları zayıflamaktadır, hatta kaybolmaktadır. Gizli olan mesleki diller anakronizm (zamana uymama) haline gelmektedir ve argonun yerini daha çok günlük jargonlar almaktadır. Argo jargonun içinde erimektedir, toplumun demokratik alt kesiminin günlük dilini jargonlarla süsleyerek kentsel halk diline daha da yakınlaştırmaktadır ⁸⁹.

Sonuç olarak, sosyal alt dilleri önem bakımından şöyle sıralayabiliriz: “argo” – “jargon” – “slang” (interjargon) – “halk dili”.

1.2. GENÇLİK JARGON

Gençlik jargon; lise ve üniversite öğrencileri, müzisyenler, gençlik gruplarının temsilcileri ile askerler arasında işleyen bir sosyal lehçesidir.

⁸⁷ Zhirmunskiy, a.g.e., s. 152-153.

⁸⁸ Ryzhkova, a. g. e., s. 41.

⁸⁹ Zhirmunskiy, *Natsionalniy Yazık iSotsialniye Dialekti*, s. 152.

Jargon oldukça hızlı bir şekilde değişen açık dilli bir alt sistemdir. Gençlik jargonunun sözlüğündeki değişiklikler, toplumun açıklık derecesine, diğer kültürlerle ve dillerle temasına, ülkede ve dünyada meydana gelen politik, ekonomik, teknolojik yeniliklere bağlıdır ⁹⁰. Gençler anında toplumdaki değişimlere tepki göstererek yeni kelimelerin oluşumuna yol açıyor. Bu kelimelerin bir kısmı ulusal halk dile geçer, bir kısmı gençlik konuşması çerçevesinde kalır ve bazıları oldukça hızlıca kullanımdan çıkar.

Tüm çağdaş toplumsal dil türleri arasında, gençlik jargonu sosyal olarak en önemli olanıdır: çok sayıda anadili grubu tarafından kullanılır ve birçoğunda yer alan unsurları edebi konuşmaya nüfuz eder. Gençlik jargon taşıyıcıları, öğrenciler ve çalışan gençlerdir (üniversite öğrencileri, lise öğrencileri, genç işçiler). Ortamın böyle bir heterojen bileşimi, jargonun kendi heterojenliğine yansıtılır ⁹¹. Mesleki jargon kullanıcıları gibi, gençlik jargonunun taşıyıcıları iki dillidir: çevrelerinde jargon kullanırlar, “yabancılarla” iletişim kurarken, resmi ve tarafsız durumlarda edebi dile geçerler. Bununla birlikte, mesleki jargonun aksine, gençlik jargonu öncelikle eğitim sürecinde (lise ve üniversite) meydana gelen herhangi bir özel kavramı veya olayı değil, aynı zamanda edebi bir dilde sabit ve düzenli tanımlara karşılık gelen bu kavramları ve olguları ifade etmeyi amaçlar ⁹². Örneğin, *stipuha*– stipendiya (burs), *quyırşiq* -alttan alınan bir ders (kuyruk).

İlk gençlik jargonlarının ortaya çıkış zamanını tahmini olarak bile belirlemek zordur, ancak gençlik jargonu tarihinin başlangıcını daha Orta Çağ’da Batı Avrupa öğrencilerinin dilinde aramak olağan dışı olmaz. Gençlik jargonuyla ilgili bilinen ilk kaynaklara 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren rastlanmaktadır.

İlk dalga 1920’li yıllarda gerçekleşmiştir. Devrim ve iç savaş toplumun yapısını bozmuş, başboş serserilerden bir ordu kurulmuştur. Öğrencilerin, delikanlıların ve sokak serserilerinin konuşmalarından ayırtedilemeyen dili, suçluların ve askerlerin jargonundan kelimeler ile süslenmiştir. İkinci dalga 1950’li yıllara denk gelmektedir.

Genel özgürlük havasında sokaklara ve dans pistlerine “*stilyagi*” (kolay yaşam arayışında olan, modadan ve batı caz müziğinden heyecan duyan izole gençlik grupları),

⁹⁰ O. E. Morozova, "Molodejnyy Jargon XXI Veka: Sovremennie Tendentsii", Russkiy Yazık v Şkole, 2017, s. 11.

⁹¹ A. Aygabilov, *Qazaq Tilinin Leksikologiyası (Metin): Oqu Quralı*, 2004, s. 36.

⁹² K. R. Babayev, *O Nekotorih Osobennostyah Funktsionirovaniya Jargonizmov v Usloviyah Dvuyaziçiya, Problemy Leksiki*, M., 1985, s. 237.

müzişyenler (“*labuhi*”) çıkmıştır. Eski tutuklularla temaslar sonucunda hapis-kamp jargonu edebi dilini kullananlar konuşma dilini etkilemeye başlamışlardır. Üçüncü dalganın ortaya çıkması fırtınalı olaylar ile değil, durgun bir atmosfer dönemi içindedir. 1970-80’li yılların boğucu toplumsal havası çeşitli illegal gençlik hareketlerini doğurmuş ve “hippileşmiş” gençler resmi ideoloji karşıtı bir dil jesti gibi kendi “sistemli” argolarını oluşturmuşlardır. Dördüncü dalga 1980’lerin ikinci yarısı ile 1990’ların başına denk gelmekte ve pratikte günümüze kadar devam etmektedir. Yeniden yapılanmanın (“Perestroyka”nın) ilk yıllarında jargon, oldukça agresif bir davranış sergilemekteydi: Hayatın tüm yeni alanlarını, hizmet için gereken birimleri istila ediyordu. Renklilik ve yenilik, konuşmalarını daha etkili, daha anlamlı kılmak hevesinde olan Rusça konuşan insanlar için jargonu çekici hale getiriyordu. Bu dalga çağdaş Rus dilinde sık sık “jargon-bomu” (jargonun patlaması) olarak adlandırılır ve çoğu kez Rus gerçekliğinin kriminalizasyonu ile ilişkilendirilir ⁹³.

Sözlüksel araçların sürekli güncellenmesi, onların hızlı değişimi, gençlik jargonunun karakteristik özelliklerinden biridir.

21. yüzyılın Rus ve Kazak jargonu, 1990’ların ve 2000’lerin jargonunun bazı özelliklerini miras aldı: Sovyet sonrası alanda kriminal durumun ağırlaştığı, suç oranının arttığı ve raketin yaygınlaştığı bir zamandı. O zamanlar kriminal argo unsurları aktif olarak gençlik jargonuna nüfuz etti, jargon kaba ve saldırgan olup, suç dünyasının ideolojisini kuvvet önceliği ile somutlaştırdı. Gençlerin konuşmasında, saldırganlık semantiği, yasadışı eylemler, bir başkasına zarar vermek gibi kelimeler ortaya çıktı: *sındırw* (kırmak) – ikna etmek, ısrar etmek, dövmek; *djungarit’* – barbarlık etmek, yakıp yıkmak.

21. yüzyıl, dünyada meydana gelen küreselleşme süreçlerinin, bilgisayar teknolojilerinin, kültürel görselleştirmenin zamanıdır. Bütün bunların bir insanın bilinci ve algısı üzerinde ve buna bağlı olarak gençlerin konuşması üzerinde büyük etkisi var. Gençlerin sözlü konuşmaları, onların VKontakte ve Instagram sosyal ağlarda ile iletişiminin yanı sıra sosyo-dilbilimsel anketin sonuçları ⁹⁴, çağdaş gençlik jargonlarının

⁹³ Himik, *Poetika Nizkogo, ili Prostoreçije kak Kulturnıy Fenomen*, s. 346.

⁹⁴ Anket Karagandı ve Akmola bölgelerinin lise ve üniversite öğrencileri arasında düzenlendi, internet üzerinde yapıldı, anket sonuçlarına aşağıdaki linkten bakabilirsiniz: “Jastar Arasında Qoldanılatın Jargon Sözder”, https://ru.surveymonkey.com/analyze/0IPUCrZGtU9FtgVMGa_2BZu9Qv_2BmBtaB1ZR_2BZJNT69pdM5F1M1_2FGmbKCSK7M8QKLzv

gelişiminde bazı yeni eğilimler tespit etmemizi sağladı. İlk olarak eğilimler arasında, üst bölgesellik, feminizasyon ve sanallaştırma ayrımlarını yapabiliriz.

1) **Üst bölgesellik:** Ortak gençlik jargonunun üst bölgeliği bugün aktif olarak sadece kentsel değil, aynı zamanda kırsal gençlik tarafından da (Karaganda bölgesinin farklı bölgelerinde yapılan anketin sonuçlarıyla doğrulanan ⁹⁵) aktif olarak kullanıldığı gerçeği ile kendini göstermektedir. Kırsal ergenlerin ve gençlerin konuşması, şehirdeki akranlarının konuşmalarından çok farklı değildir. Ortak gençlik jargonunun yaygınlığı, gençlik dizileri, bilgisayar ağları ve medya (gazeteler, dergiler) aracılığıyla aktif olarak aktarılmasından kaynaklanmaktadır. Modern gençlik jargonunun bölgesel özgünlüğü temel olarak kentsel gerçekliklerin (sokakların isimleri, anıtlar, kültürel merkezler, dükkanlar, gençlerin buluşma yerleri vs.), genellikle ironik ve dil oyunları ile ilişkilendirilmesiyle ortaya çıkar. Örneğin, Karaganda’da, gençlik konuşmalarında duyabileceğiniz şöyle bir şey var: *Stanik’te buluşalım* (*Stanik* – K. S. Stanislavskiy adındaki Drama Tiyatrosu ⁹⁶). Astana’da ise: *Salta* – “Saltanat Sarayı” ziyafet salonu, gençlerin genellikle takıldığı yeridir.

2) **Feminizasyon:** Gençlik jargonlarının bu özelliği M. A. Grachev tarafından tespit edilmiştir ⁹⁷. Kadınların konuşmasında erkekleri ifade eden jargon kelimelerinin ortaya çıkmasıyla ilişkilendirilmiştir.

3) **Sanallaştırma:** Jargonun sanallaştırılmasının özü, gençlerin İnternette daha fazla iletişim kurmaları, iletişim sürecinde yeni bir jargon sözcükleri oluştuğu ve işledikleri gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Bilgisayar ve İnternet 1990’ların sonları ile 2000’li yılların başında gençlerin hayatına girdi ve sosyal ağlar günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası oldu. Daha önceki yılların genç insanları boş zamanlarında bahçede, sokaklarda buluşurlarken şimdiki gençlerin iletişimi giderek daha sanal bir karakter almaya başlamıştır. İnternet, her biri kendi İnternet adresine sahip olan kullanıcıların (*user*), blogcuların (*blogger*), bilgisayar korsanlarının ve spam gönderenlerin yaşadığı sanal bir dünyadır. Bu dünyada bir postane var, dükkanlar, gerçek bir toplumun tüm belirtileri var: bankalar, para (internet-cüzdan, internet-transferler). Sosyal ağların geliştirilmesi, yeni kelimelerin ortaya çıkmasına neden

⁹⁵A. yer

⁹⁶ Karaganda şehrindeki gençlerin buluşma noktasıdır.

⁹⁷ M. A. Graçev, "Novoe v Molodejnom Slange", *Russkiy Yazık v Şkole*, № 4, 2005, s. 80.

olmuştur ve bunlar bilgisayar jargonu, programcıların jargonu, bilgisayar mühendislerinin jargonu, bilgisayar korsanlarının, oyuncuların jargonu ve ağ jargonu gibi yoğun bir şekilde gelişmeye başlamıştır.

Dar bir profesyonel ortamda ortaya çıktıktan sonra, birçok terim yavaş yavaş tüm gençlere açıklık kazandırır, gençlik jargonlarına girer ve bu kelimelerinin anlamları genişletilebilir. Örneğin, başlangıçta programcıların jargonunda “upgrade” (ing. *yenilemek*) kelimesi bilgisayarı, bilgisayar programını güncellemek anlamına geliyordu. Ortak gençlik jargonunda semantik genişleme meydana geldi. “Upgrade” – görünüm dahil her şeyin güncellenmesi (örneğin plastik cerrahi kullanılarak).

Jargon sözlüğü gençlerin önceliklerini ve çıkarlarını yansıtır: En önemli, güncel semantik küreler, çok sayıda jargon terimiyle, eş anlamlı dizilerle gerçekleşir⁹⁸.

Gençlik jargonunun çok farklılık göstermesi onu diğerlerinden ayıran özelliktir. Gençlik jargonu kimseye bağlı değildir, o sadece varlığını sürdürür.

Genç bir topluluğa dâhil ve bu topluluğa ait olmak için genç bir insanın sadece yaşça genç olması değil, ayrıca onun yaş grubuna özgü dilde konuşması ve özellikle de gençlik jargonuna hâkim olması ve onu kullanması gerekir. Jargon kendi esasınca bilgiyi “kodlar”, “muhafaza eder” ve bir gençten diğerine “iletir”. Ancak gençlik toplumun dışında yer almadığına ve monolitik bir bütünlük oluşturduğuna göre gençlik argosu yaygınlaşma alanına bağlı olarak çeşitli katmanlara ayrılır: okulda, PTU’da (mesleki-teknik okullar), yüksek okulda, orduda, illegal gençlik gruplarında ve aynı zamanda iş, suç, müzik (show dünyası), spor vb. alanlarda.

Bu sıralama jargonu tam olarak tanımlamaz, ancak gençlik jargonunun kullanım durumunu genel hatlarıyla bize yansıtabilmektedir. Her somut olayda şu ya da bu coğrafi bölgeye, şu ya da bu etnik gruba özgü sosyo-kültürel özellikleri göz önünde bulundurnak gerekir. Gençlik jargonunu konuşanlar için şu parametreler gözden geçirilmelidir:

- 1) “İllegal” gençlik hareketlerine üye olma ya da olmama;
- 2) Kriminal çevrelere karşı tutum;
- 3) Hobi ve ilgi alanları;

⁹⁸ Morozova, a.g.m., s. 13.

- 4) Boş zamanları geçirme yöntemleri;
- 5) Alkole olan eğilim;
- 6) Uyuşturucu maddeye olan eğilim vb. ⁹⁹

Öğrenci jargonunu mesleki argosuyla kıyaslayan B. A. Serebrennikov şunları yazmıştır: “Öğrenci jargonu kelimesi özel bir gereklilikten kaynaklanmıyor. Bir endüstri enstitüsünde veya teknik okulda öğrenci için özel bir isim oluşturmanın anlamı yoktur. Özel bir isim olan *indus* (İndustrial’ıny institut) ¹⁰⁰ jargonu oluşumunun temel amacı daha etkileyici, daha fazla dikkat çekici bir şey yaratma arzusuydu” ¹⁰¹. Bu yüzden, jargon kelimelerin isimlendirici işlevi ikincildir – her şeyden önce duygusal olarak ifade edici işlevidir.

M. M. Kopilenko’nun gözlemlerine göre, jargon anlamların çeşitliliği bakımından farklılık göstermiyor: Derlenen modern gençlik jargonunun sözlüğünde sadece 10–12 başlık var. Bunlar temelde aşağılayıcı eylemleri, kişilerin, vücut organlarının, yiyeceklerin, nesnelerin ve eylemlerin duygusal değerlendirmelerinin belirlenmesidir:

- 1) Aşağılayıcı eylemler ve haller;
- 2) Kişiler;
- 3) Yükseltici ve nötr eylemler;
- 4) Vücut organları;
- 5) Ev eşyaları;
- 6) Yiyecekler ve içecekler;
- 7) Para;
- 8) Nesnelerin, olayların, ilişkilerin ve eylemlerin duygusal değerlendirmeleri;
- 9) Nötr nitelikler;
- 10) Eğitim ve bununla ilgili gerçekler;

⁹⁹ Himik, a. g. e., s. 378.

¹⁰⁰ Enstitü adı

¹⁰¹ Serebrennikov, *Obshee Yazıkoznanie*, s. 483.

11) Emirler ¹⁰².

İ. Ryzhkova'nın yapmış olduğu tematik sınıflandırmaya göre, jargon kelime hazinesinin içindeki sözlüğün semantik analizi şu tematik grupları ayırmayı mümkün kılmıştır ¹⁰³.

1. Kişi adları.

a) Genel: (rus.) *kent*, (türk.) *kanka* “arkadaş”;

b) Ailenin erkek üyeleri: (rus.) *pahan*, (türk.) *peder* “baba”;

c) Dış görünüş, karakter özellikleri, ruhsal nitelikler, sosyal statü: (kaz.) *siir*, (türk.) *balina* “şişman kişi”;

d) Yaş: (kaz.) *ağaşka* “yaşı büyük adam”;

e) Meslek: (rus.) *gai* “okul müdürü”, (türk.) *aynasız* “polis, bekçi vb. güvenlik kuvveti”;

f) Ulusal isaret: (rus.) *haç* “Kafkas halkından olan kimse”;

g) Toplumun zararlı alışkanlıklardan zarar görenler grubu: (kaz.) *balıqbaş* “esrarıcı”;

h) Suç dünyası: (türk.) *anahtarıcı* “hırsız”.

2. İnsan Bilinci, Entelektüel Faaliyetler, Duygular, Durumlar ve Ortaya Çıkışları.

3. Uyuşturucular.

4. Alkolizm.

5. İş, Yaşam Araçlarını Elde Etme.

¹⁰² M. M. Kopilenko, "O Semantičeskoy Prirode Molodezhnogo Jargona", *Sotsiolingvističeskie İssledovania*, M.: Nauka, 1976, s. 81.

¹⁰³ Ryzhkova, a. g. e., s. 81.

6. Yüksek Okulda ve Okulda Eğitim.

7. Para, Para ile Bağlantılı İşler.

8. Yer Değiştirme.

9. Nesne ve Kavramlara Değer Bıçme ve Özellikleri.

10. Konuşma.

11. Karşı Cins İlişkileri.

12. Hukuku Koruyucu Organlar.

13. Silahlar.

14. Kitle İletişim Araçları, Bilgisayarlar, Bilgisayar Donanımları, İnternet.

15. Selamlaşma.

Çağdaş gençlik jargonunun kelime hazinesi çevreyi kuşatan gerçekliğin geniş bir halkasını kapsamaktadır.

Aynı anlamdaki tanımlamaların çokluğu, genellikle kendi sözcük bileşimindeki bir değişiklik olan jargonun geçici bir güncellemesini yansıtır: Her bir genç jargon taşıyıcısı kuşağı, yalnızca yetişkinlerden değil, aynı zamanda önceki kuşağa ait dilden farklılık gösterme eğilimindedir ¹⁰⁴.

Böylesi bir sosyal çeşitlilik içinde gençlik jargonunu kullananların konuşma dilindeki jargon, halk dili, slang, kriminal jargon, mesleki ve gruplararası jargon birimleri ile bu jargonları kullananlar genç insanlar olduğu için birbirine karışmaktadır. Adı geçen jargonlar, aynen diğer jargonlar gibi, birbirinden farklı derecelerde gelişmiş jargon çekirdeğine sahiptirler, reel olarak adlandırılan, ancak asla edebi dilde belirtilmeyen birimler genç kültüre özgüdür. Gençlik jargonunun yaratıcı işlevi bu

¹⁰⁴ L. P. Krisin, *Sociolingvistiçeskie Aspekti İzuçeniya Sovremennogo Russkogo Yazıka* (Tekst), Moskva: Nauka, 1989, s. 78.

şekilde kendini gösterir. Bu jargonların ya da daha doğrusu alt jargonların çoğu “sözlük bileşimlerinde “genel” kelime hazinesini kullanırlar ¹⁰⁵.

Gençlik Jargonunun Sözüluşumu

Jargon oluşumunun yol ve kaynakları açısından, gençlik jargonunun gelişiminin her bir dönemi kendine has özelliklere sahiptir. Böylece, istikrarsızlık, büyük toplumsal karışıklıklar dönemlerinde (20. yüzyılın 20’li ve 90’lı yıllarında), gençlik jargonuna kriminal argodan çok sayıda kelime girmiştir.

Jargon kelime hazinesi birimlerini oluşturma yöntemleri çeşitlidir. Dilbilimciler bunları şu şekilde sıralamaktadırlar:

- 1) mutlak yeni deyim oluşturma;
- 2) edebi dildeki kelimelerin anlamını değıştirme;
- 3) kelime yapım araçlarını kullanma;
- 4) yabancı dillerden aktarma;
- 5) bu yöntemlerden iki ve daha fazlasını kullanma.

Günümüzde, jargon oluşturma yöntemi büyük ölçüde jargon kelimesinin anlamıyla belirlenir. Örneğin, bir kişiyi adlandırırken, genellikle metaforik ve metonimik yeniden adlandırma yöntemi kullanılır ¹⁰⁶.

Nesneleri ve kişileri belirten, temelinde yeniden adlandırma olan substantif metaforlar:

- 1) Kişi Adları.
- 2) Nesnelerin Adları.

Jargon metaforu karmaşık ve çok yönlü bir olgudur ve birkaç tipleştirilmiş ekspresiflik modusuna sahiptir:

¹⁰⁵ E. A. Zemskaya, *Russkaya Razgovornaya Reç. Obsie Voprosi. Slovoobrazovanie. Sintaksis*, M.: Nauka, 1981, s. 177.

¹⁰⁶ Morozova, a.g.m., s. 14.

- 1) Aşağılama ve Kaba Sözler Söyleme
- 2) Yüceltme ve Anormalleştirme
- 3) Alay ve İroni
- 4) Oyunsal Taklit
- 5) Romantiklik ve Süsleme ¹⁰⁷.

Dilbilimcilerin altını çizdiği jargon kelimelerin “icat” edilme sürecinde gençler başkaları için anlaşılmaz kelimeler yaratmaya değil, daha çok dil tasarrufuna ve düşünceyi anlamlı ve etkili şekilde ifade etmeye istek duymaktadırlar. Jargonda “farklı” ve “komik” olabilmek için sadece kelime yapımı, gramer ve kelime hazinesi araçları değil, ayrıca fonetik ve sözdizim araçları da kullanılmaktadır ¹⁰⁸.

Y. A. Zemskaya ve R. İ. Rozina'nın gözlemlerine göre, gençlik jargon kullanımına orta ve ileri yaşlı insanlardan daha meyillidir. Genç insanları yaşlarına göre konuşmalarında dört ana substandart dil oluşum evresinde incelemek mümkündür:

1. “Çocuk dili” denen kelime substandartları veya çocuk konuşmasının spesifik adlandırmaları;
2. “Delikanlı jargon” denen ergenlik dönemindeki gençlik konuşmalarının nominatif-ifade güçlü kelime alt sistemleri. Çeşitli grupsal veya bölgesel varyasyonları vardır: sokak, okul ve diğerleri;
3. Sosyo-mesleki oryantasyonun kelime-semantic jargon alt sistemleri: öğrenci jargonu, ordu jargonu, müzisyen jargonu, programcı jargonu, genç işçilerin jargonu, tüccar jargonu, gazeteci jargonu ve diğerleri;
4. Kitlese halk diline geçiş ve kullanım alanını genişletme eğilimi olan, görece kararlılık ve kitlese kullanılabilirlik gösteren kelime-semantic ve deyimse birimler ¹⁰⁹.

Gençlikten, çeşitli değerlerde oryantasyona, yaşam tarzına ve davranışa, sosyal aktiviteye, kendini ifade yönelimine sahip, fizyolojik, sosyal, mesleki ve kişisel açıdan

¹⁰⁷ Ryzhkova, a.g.e., s. 89.

¹⁰⁸ Zemskaya, a. g. e., s. 181.

¹⁰⁹ R. İ. Rozina, *Semantičeskoe Razvitiye Slova v Russkom Literaturnom Yazıke i Sovremennom Slenge. Glagol*, (Aftoref. Diss.D-ra Filolog. Nauk), Moskva, 2004, s. 35.

gelişme evresinde olan 13-35 yaşlarındaki insanlar kastedilmektedir ¹¹⁰. Bu nedenle incelememize ikinci evreden yani delikanlı jargonundan başlayacağız ¹¹¹.

Delikanlı jargonları normları reddeder. Çocuksu bağımlılıktan kurtulma hevesi sonucunda “yetişkin” topluma ve onun normlarına yabancılaşma eğilimi gelişir ve sağlamlaşır. “Herkes gibi olmama”, yani “yetişkinler gibi olmama” bilinci şekillenmeye başlar. Bu ergenlik dönemindeki gençlerin bağımsız hayata bilinçaltı hazırlığıdır. Dilde jargonik adlandırma altsistemleri şekillenir ya da çabucak benimsenir. Bu şekilde kendini “yetişkin dünyasında” kabul ettirme hazırlığı yapmaktadır ¹¹².

Karşı eğilim bu gençlerin sürüsel (toplu), korporatif davranışa karşı hevesidir: “Kendininkine benzeme” bilincinin formülü dış görünüş, davranış tarzı, özellikle konuşma şekli ile ifade edilir (saç şekli, kıyafet, aksesuar vb. ile).

Büyüklerin kontrolünden kurtulma, dil normlarını reddetme teşebbüsü ve grup altdiline, yani sosyo-yaş jargonuna eğilim ile kendini gösterir. Substandart bir ergen veya kendilerini adlandırdıkları şekliyle tin (İngilizce “*teenagers*” kelimesinden) kelime hazinesi, yani kültürel ilgi alanları, bölge veya yaşam tarzının birleştirdiği büyük küçük gruplara ait delikanlı jargonu oluşur.

Ergen genç bilincin eğilimleri konuşma şeklinde özgürlük duygusu ile tatmin olmaktadır. Resmi yetişkin dünyası tarafından ayıplanmak, yasak ve hatta tehlikeli olmak, toplumun koşullanmış fikirlerinin dışında bulunmak gençlere çekici gelmektedir. Böylece “bisiklet” yerine *velik*, “jeans” yerine *jini* ortaya çıkar. “Başkasının” standart adlandırmalarıyla “kendi” duygusal ve imgesel adlandırmalarında değişme meydana gelmektedir. İfade gücünün yenilenmesi ergen genç kelime hazinesinde fark edilir bir yer tutmaktadır: *zdorovogo* “*zdorovo*” yerine; *atasniy* “*otličniy*” yerine, *çotkiy* “*horoşiy*” yerine, ve ayrıca yetişkinleri irkiltten *blin* gibi evfemizmler ¹¹³.

Gençlerin dilinde jargonun az çok bilinen kullanım sebepleri arasında şunları sıralamak mümkündür:

¹¹⁰ L. P. Krişin gençlik jargonunu kullananların yaş diyapazonunun 22-23 ile 33-35 yaşları arasında olduğuna işaret etmektedir.

¹¹¹ L. P. Krişin, *Yazık v Sovremennom Obsestve*, M.: Prosveshение, 1977, s. 68.

¹¹² Krişin, a. g. e., s. 69.

¹¹³ Krişin, a. g. e., s. 71.

- a) grubun sosyal ve ahlaki deęerlerini kabul etme esasında gruptaki gereken statüyü yakalamak için;
- b) eğlence ve keyif arayışında oldukları için;
- c) zekâsının keskinliğini gösterebilmek için;
- d) günlük sıradanlıktan kaçış amacıyla farklı konuşma hevesi;
- e) dikkat çekmek için;
- f) konuşmayı anormalleştirme, konuşmadaki abartı, maniyerizm ve gereksiz ciddiyeti reddetmek için;
- g) konuşmayı zenginleştirme, kimi olaylara ve nesnelere sözcüksel somutluk kazandırmak için;
- h) konuşmayı evfemizmleştirmek için (kaba kelimelerin yerini daha yumuşak ifadelerin alması, konuşmanın diplomatikliği);
- i) ilgili sosyal grubun içinde iletişim kurma ve devam ettirme amacıyla belli bir okula, mesleğe, işe olan aidiyetini yoğunlaştırmak için;
- j) dildeki gizlilik işlevini yerine getirmek için;
- k) kendine özel bir konuşma maskesi oluşturmak için;
- l) “kendi” çevresine ait hissetmeye olanak sağlayan dil “üniforması” için ve kendisini “başka”larının karşısına koymak için;
- m) gençliğin kıyaslama eğiliminin bağımsızlığa hevesinin realizasyonu için vb. ¹¹⁴

¹¹⁴ A. I. Mazurova, “Sleng Hip-Sistemi”, *Po Nepisannim Zakonam Ulitsı*, Moskova: Yurid. Liter, 1991, s. 127.

Kısaltmalar

Sosyal ağlarda fikirleri hızlı ve net bir şekilde paylaşma ve duyguları ifade etme ihtiyacı, özellikle iletişimin rahatlığı için özel olarak oluşturulmuş belirli bir iletişim kelime dağarcığı tabakasının doğuşuna neden olmuştur. Bu kelime dağarcığı arasında birçok kısaltma yer almaktadır. Kazakistanlı dilbilimci O. N. Timofeeva tarafından yapılmış sınıflandırmasına göre, şu kısaltmaları ayırt edebiliriz ¹¹⁵:

- 1) konuşma görgü kurallarının kısa formülleri: rus. *sps* – *spasibo* (teşekkür ederim); türk. *tşkler* – teşekkür ederim;
- 2) emotifler (duyguları yansıtan formüller): ing. *OMG* – oh my God (*Aman Tanrım*);
- 3) sözsüz reaksiyonlar için sözlü ikameler: *XD* – gülme ifadesi;
- 4) giriş kelimeler ve ifadeler: rus. *MB* – *mojet bit'* (olabilir, belki); türk. *KİB* – kendine iyi bak.

2. ARGO, JARGON VE SLANG ARASINDAKİ FARK

Burada sadece günlük kullanımda değil, bilimsel olarak da bir terminolojik karışıklığımız var. Bilimsel çalışmalarda, bu türden kombinasyonları “hırsızların argosu” ve “hırsızların jargonu”, “gençlik jargonu” ve “gençlik argosu” olarak bulmak mümkündür. Terminoloji sözlükleri, bir terimi bir diğeriyle sıklıkla açıklar: “Argo, jargon ile aynıdır.”, “Slang, jargon ile aynıdır.” gibi açıklamalar bu karışıklığı çözmekte yardımcı olamaz.

Modern dilbilimde, hem sosyo-dilbilimciler hem de sözlükbilimciler tarafından kullanılan, argo ve jargon gibi daha belirsiz terimler bulmak zordur. Sosyal lehçeler alanındaki herhangi bir araştırma mutlaka, belirli bir çalışmada bu kelimeleri terminolojik olarak tanımlama girişimi ile başlar. Günlük konuşmamızda, genellikle

¹¹⁵ O. N. Timofeeva, "Useçeniya v Jargonnoy Leksike", KazUU Habarşısı, Filologiya Seriyası B., 2008, ss. 44-47.

birbirleriyle eşanlamlı olarak anlaşılan bu kelimelerin tamamen isteğe bağlı bir şekilde kullanılmasıyla da karşılaşırız ¹¹⁶.

Bu kelimelerin aynı şekilde anlaşılmasının bir örneği, 20. yüzyılın ortalarındaki dilbilimsel terimler sözlükleridir. Örneğin, O. S. Ahmanova'nın sözlüğünde şunu buluyoruz:

JARGON: ing. jargon, lingo, eingo, cant, fr. jargon, alm. Rotwelsch, ucn. jerga. Bir veya birkaç doğal dilin rastgele seçilmiş, değiştirilmiş ve birleştirilmiş elemanlarından oluşan ve (genellikle sözlü iletişimde) dil ayrımı, verilen dilsel topluluğun geri kalanından ayrılma, bazen konspiratif ayrılma amacıyla, ayrı bir sosyal grup tarafından kullanılan bir dil ¹¹⁷.

ARGO: ing. slang, fr. argot, alm. Sondersprache, ucn. jerga. Jargon ile aynı; İkincisinin aksine, argo terimi aşağılayıcı anlamdan yoksundur ¹¹⁸.

D. E. Rosenthal ve M. A. Telenkova bu terimleri benzer şekilde ilişkilendirmektedir:

JARGON: Argo ile aynı, ancak küçük aşağılayıcı anlam içerir ¹¹⁹.

M. Fasmer argonun, jargonun bir türü veya tipi olduğunu yazmaktadır ¹²⁰. V. M. Zhirmunskiy argoyu jargonun bir türü olduğunu belirtirken argonun spesifik özelliğinin mesleki işlevinin yerine getirmesi olduğunu da altını çizmektedir. Argonun bu şekilde anlaşılması tesadüf değildir ¹²¹.

L. I. Skvortsov, farklı toplumsal konuşma türlerinin taşıyıcılarının açıklık derecesinden kaynaklandığına inanılan argo ve jargon arasındaki ayrımın da destekçisidir: Jargon göreceli olarak açık sosyal gruplardan iken, argo nispeten kapalı gruplara ve topluluklara aittir. "Kesinlikle terminolojik anlamda; argo, alt sınıfların, sınıflanmamış grupların (lumpenlerin) ve suç dünyasının (dilenciler, hırsızlar, kumarbazlar vb.) konuşması ve jargon belirli bir yaş topluluğu veya profesyonel bir

¹¹⁶ M. N. Priyomışeva, "İz İstorii Upotrebleniya Slov Argo i Jargon v Russkom Yazık", *Russkiy Yazık v Şkole*, 2009, ss. 56.

¹¹⁷ O. S. Ahmanova, "Sotsial'naya Dialektologia", *Slovar' Lingvisticheskikh Terminov*, Moskva: Sovetskaya Ensiklopedia, 1966, s. 148.

¹¹⁸ Ahmanova, a.g.e., s. 53.

¹¹⁹ D. E. Rozental, M. A. Telenkova, *Slovar'-Spravochnik Lingvisticheskikh Terminov*, M., 1976, s. 104

¹²⁰ M. Fasmer, *Etimologičeskiy Slovar Russkogo Yazika*, SPb: Terra Azbuka, 1996, s. 18.

¹²¹ Zhirmunskiy, *Natsionalniy Yazık iSotsialniye Dialekti*, s. 24.

şirketin” sosyal lehçesidir ¹²². Bilimciye göre, her bir jargon argotik çekirdeğe sahiptir. Bu çekirdek küçük olursa “üretim çekirdeği” (mesleki terimler) ve “günlük sözcükler” arasında ayırım yapmak zordur. Bu yüzden “argo” ve “jargon” terimleri çoğu zaman karıştırılmaktadır.¹²³ Bundan kaçınmak için B. A. Larin gibi bazı dilbilimciler argodan bahsederken argoyu, jargonun bir parçası olarak belirtmek gerektiği yönündeki yaklaşımları benimsemişlerdir ¹²⁴.

Jargon, argo ve slang sınırları o kadar belirsizdir ki bunları birbirinden ayırmak neredeyse imkansızdır ¹²⁵.

Ancak, bu sosyolengüistik (toplumsal dilbilimin) kavramlarını birbirinden ayırmaya ve aralarında bir sistem bağlantısı kurmaya çalışalım.

Başlangıç kavram, **argodur**. Argo, dar sosyal grup çıkarlarına hizmet eden, genellikle profesyonel olan kapalı bir özel alt sistemdir. Argotizmler, sosyal gruplar, meslek, zanaat ya da suçlu dahil her türlü işin pratik çıkarlarında kullanılan terimlere benzer, dar grup adaylarıdır.

Bu sebepten ötürü, argotizmler genellikle canlı bir değerlendirme karakteristiğinden yoksun kalır. Mesela, Rus ve Kazak üniversite öğrencilerin argotizm terimleri: “*avtomat*” (“otomatik makine” – sınavı geçmeden belirli bir disiplin için bir yarıyılın notlandırılması) ¹²⁶.

Argotizmler, her zaman edebi dilde tam bir analogiye sahip olamazlar. Ve her zaman uzak bir şekilde, “tercüme” olmaksızın, açılmamış olanın anlayabileceği bir kavramdır. Argotizmin içeriği, “çeviri” olmadan gruba ilgili olmayana (sıradan bir kişiye) her zaman açık değildir.

Bazı durumlarda, argo kelimesinin semantiğinin sıklığı ve yakınlığı, bir amaçtır ve kendini, özel bir konspiratif (gizli) işlevde gösterir. Argo taşıyıcıları grup sırlarını diğerlerinden (rakipler, mağdurlar, soyguncular, yetkililer) gizlemek için özel adayları kullanırlar.

¹²² L. I. Skvortsov, *Russkiy Yazık. Entsiklopediya*, M., 1979, s. 84.

¹²³ L. I. Skvortsov, “Argo”, *Russkiy Yazık. Entsiklopediya*, M., 1979, s. 23.

¹²⁴ Larin, a. g. e., s. 180.

¹²⁵ O. N. Fedyanina, “Funktsionirovanie Argotizmov v Yazike Goroda”, *Vestnik Vyatskogo Ped. İn-ta. Ser. Filolog. Ling. Nauk*, S1, Kirov, 1996, s. 24.

¹²⁶ E. Braun, “Kul'tura Reçi i Zdravıy Smysl”, *Misl'*, Ekim 2014, s. 21.

Jargon, argodan daha geniş bir kavram olduğu için farklıdır. Jargon, aynı sosyal veya sosyal-profesyonel altdiller (askeri, öğrenci, ergen, hırsız vs.) içinde çalışan kapalı değil, yarı açık bir sözcüksel ve kuramsal alt sistemidir. Ancak, jargon alt sisteminin birimleri, jargonizmler, dilin diğer tüm konuşmacıları tarafından zaten daha iyi anlaşılmaktadır.

Genellikle jargonizmler, özel ifade, imgeleme, duygusal değerlendirme ile farklı olan, yaygın olarak kullanılan kelimelerin veya ifadelerin etkileyici eşanlamlı sözcükleridir.

Jargonizm kolayca tanınabilir, bu yüzden yaygın kullanılır. Jargon sözcüğünü kullanarak, konuşmacı bir sosyal gruba ait olduğunu gösterir veya o grubu taklit eder. Sanki “Ben bir hırsızım, serseriyim.” veya “Ben bir programcıyım.” veya “Ben bir öğrenciyim.”, “Ben bir hippiyim.”, “Ben bir rock müzisyeniyim.” vb. Her durumda, konuşmacı bir şekilde çevreye karşı tutumunu sosyal grubunun bulunduğu konumdan ifade eder; değerlendirir, ironik konuşur, dalga geçer, şaka yapar, küçümser, nefret eder, alay eder.

Bu yüzden, jargon rasyonel argodan farklıdır: Jargon hemen hemen her zaman anlamlı (etkileyici) bir sözcüktür. Argotizm her zaman anlamlı değildir. V. V. Himik’in dediğı gibi, jargonizm duygusal değerlendirme eğitimidir, aralarında özellikle negatif ifadeler daha fazladır. Bu yüzden terimin kendisi değerlendirmelerin negatif işaretleri olarak algılanmaktadır ¹²⁷.

Jargonizm neredeyse her zaman anlam bakımından edebi dille semantik bir paralellik gösterirken, argotizm buna sahip olmayabilir.

Tabi ki, jargon ile argo arasında keskin bir sınır yoktur. Bazı kelimeler uzun bir şekilde jargonun argo çekirdeğinde korunur, diğerleri hızla popülerleşir, daha belirgin hale gelir.

Benzer bir dönüşüm, örneğin, “malina” (ahududu) ve “moçit” (ıslatmak) kelimelerinde gerçekleşti – eski hırsız argosu kelimeleri, artık popüler bir jargon haline dönüşürken, anlamlarını genişletiyorlardı: “Malina” sadece bir hırsız batakhane değil, aynı zamanda bir kaygısız, zevkle dolu, kolay bir hayat; “moçit” sadece kan döküp kurbanını öldürmek değil, aynı zamanda sadece öldürmek, dövmek ve alay etmek anlamına gelir.

¹²⁷ V. V. Himik, *Poetika Nizkogo, ili Prostoreçiyе kak Kulturniy Fenomen*, SPb.: Filologicheskiiy Fakultet SPbGU, 2000, s. 13.

V. V. Himik'e göre, eski argotizmler dar mesleki kullanım dışına çıkarak jargonizmlere kadar genişlemektedir. Duygusal değerlendirme özelliğiyle sosyal üstü jargonizm ve bir kitlesel slang olarak ortaya çıkmaktadır ¹²⁸.

“**Slang**” başlıklı üçüncü terime gelince, bunun kullanımı genellikle bireysel jargonlardan çok daha büyük küme tanımlanmasıyla ilişkilidir. Bu nedenle, bu kelime özellikle “gençlik slang” kombinasyonunda kullanılır.

Slang, şartlı bir açıklığa (öğrenciler, askeri personel, kumarbazlar, uyuşturucu bağımlıları, sporcular) ihtiyaç duyulan jargon ve özellikle argodan farklı olarak zaten neredeyse açık olan, normatif olmayan sözcük ve dilbilimsel birimler grubudur. Farklı jargon alt sistemlerinden alınan popüler kelimeler ve sözler koleksiyonu; suçlu ve askeri, öğrenci ve müzikal, bilgisayar ve ticaret...

Başka bir deyişle, slang zaten bir dil alt standardının “overgroup” yani “üstgrup” alt sistemi, entegre bir fenomen, geliştirilmiş ifade ve takdir edici renklendirmeyi ifade etmek için tasarlanmış özel bir konuşma-ortak dil çeşidi veya özel bir stil tabakasıdır¹²⁹.

Bazı dilbilimcilere göre slang, terminolojik olarak “interjargon” ya da “ortak jargon” ile aynıdır, fakat onlardan farklı olarak bu terimin kendisi Batı dilbiliminde benimsenen ve Rus ve Kazak dilbiliminde yayılan, daha özlü ve uluslararasıdır.

Slang az çok iyi bilinmektedir ve yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunlar sadece gençlerin değil, aynı zamanda orta kuşakların konuşmalarını; sadece suçlu deneyimleri olanları değil, aynı zamanda oldukça iyi geçmişe sahip olanların; sadece az eğitilmiş kişilerin değil, aynı zamanda oldukça zeki ve akıllı insanların konuşmalarını da karakterize ederler. Bu durumda slang birimleri; serbest iletişimde, sanatsal metinlerde ve medyada aktif olarak kullanılır.

Önceki durumlarda olduğu gibi özel jargon ve slang arasında keskin bir sınır yoktur. Çünkü slang, konuşma materyalini ilk olarak grup jargonlarından ve profesyonel jargonlardan çıkarır. İkincisi slang da bazı entegre sosyal sınırlamalar ile ayrılır. Bunun hakkında şunu söyleyebiliriz: Slang yaşlılardan ziyade gençlerin “dili”dir, ancak stilistik bir araç olarak eğitimsizlerin değil de eğitilmişlerin dilidir.

Böylece, “**argo**” – “**jargon**” – “**slang**” kavramları bir tür hiyerarşik sistemde inşa edilmiştir. Argo, jargonun orijinal, nükleer bölümü; jargonlar, tüm hacimlerinde,

¹²⁸ Himik, a. g. e., s. 24.

¹²⁹ A.yer

kentin belirli alt bölümlerindeki sosyal lehçelerdir. Genelde jargonların sözcüksel ve sözdizimsel materyalleri sıklıkla genel bir etnik alt standart dizgeye, slange (aynı zamanda “interjargon”, “ortak jargon” olarak da bilinir) dahil edilir ve diğer alt standart konuşma öğeleriyle birlikte, çağdaş dilin işlevsel bir türü olarak modern kentsel ortak dilinde yer almaktadır.

İlk Bölüm Üzerine Çıkarımlar:

1. Dilin sosyal açıdan katmanlaşması, çeşitli dil biçimlerinin oluşumuna neden olan dil sistemlerinin farklılaşabilirliği olarak kendini göstermektedir. Dilin varoluş şekilleri temel (edebi dil ve içeriğindeki konuşma dili, basit dil, yöresel dil) ve ikinci dereceden (koşullu jargon, mesleki altdiller, grupsal veya gruplararası jargonlar) olmak üzere ikiye ayrılır. Yani, bütün konuşma biçimleri, üslubun en yüksek biçimi olarak merkezde edebi dilin yer aldığı ulusal dil sistemini oluşturmaktadır.

Edebi dil, yazılı ve sözlü metinlerde uzun süreli kültürel işleminden geçmiş, tarihsel olarak oluşmuş bir yaygın dil sistemi, konuşma araçları sistemidir. Özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür: 1) geleneksellik; 2) norm ve düzenleme mecburiyeti; 3) konuşma dilini kitap dilinin yanı sıra edebi dil sınırları içinde işlevselleştirme; 4) çok işlevli üslup sistemleri ve (kelime hazinesi, deyim, kelime oluşturma, gramatik yapı bakımından) üslupsal değişim; 5) dilin işlevsellikle sınırlanmasına ve dualizmi aşmaya olan eğilim; 6) esnek kararlılık.

Edebi dil, ulusal dilin geri kalan kısımlarının karşısındadır; ancak edebi dil dışında kalan bu kısımlar birbirlerinin karşısında değildir. Yani edebi dil ayrı yörelerde yaşayan veya nispeten daha küçük sosyal ortamlarda birleşmiş insan gruplarının kullandığı yöresel ve sosyal diyalektlerin ve ayrıca belli bir sisteme bağlanmamış, altdiyalektik sınırlı basit sözlü avam dilinin karşısındadır. Edebi dil ve bu dil varoluş formları arasında karşılıklı bağlantı gözlenmektedir.

O. A. Lapteva'nın ¹³⁰ sunduğu şemadan yola çıkarak edebi dilin ardından, edebi dil ve basit dil sınırında kendini gösteren jargonlar gelmektedir. (zanaatçıların eski, neredeyse yok olmuş mesleki jargonları hesaba katılırsa bu dil diyalekte dahil de edilmiş olabilir), onun ardından basit dil, ulusal dilin merkezden uzak kısmında ise diyalektler gelmektedir. Sadece diyalekt oluşumları arasında net sınırlar vardır, ayrı sosyo-mesleki jargonlar arasındaki sınırlar göreceli, şartlı ve geçirgendir.

Jargon altsistemi dilin esas ve ikincil varoluş biçimleri arasında yer almaktadır. Gençlik jargonu sosyal lehçe çeşitliliği bakımından grup ve gruplararası jargonlardan farklı olarak ikincil derece dil oluşum biçimlerine dahil olmaktadır.

¹³⁰ bkz. Lapteva, a. g. e., s. 116.

2. Sosyal lehçelerin doğasında toplumun sosyo-sınıfsal, mesleki, yaşsal ve cinsel açılardan bölünmüşlüğü bulunmaktadır. Dışa kapalı bu konuşma biçimi, bazı ortak ilgi alanları sayesinde birleştirilmiş insanların dilidir ve temelinde fonetik ve gramatik özellikler değil, leksik bileşim görülmektedir. Sosyal diyalektler şu şekilde sınıflandırılmaktadır: 1) aslında mesleki olan “diller” (örn. balıkçıların, avcılarının, çömlekçilerin dili gibi); 2) grupların veya gruplararası kullanılan jargonlar (örn. ilköğrencileri, yüksek okul öğrencileri, askerler vs, başlıca gençlik grupları); 3) kararlaştırılmış jargonlar (örn. göçmen zanaatçıların, tüccarların vs.); 4) lümpenlerin jargonu (“hırsız dili” denen, sınıfsızların mesleki dili: dilencilerin, serserilerin, hırsızların vb.).

3. Sosyal lehçelerin farklılaşması nedeniyle “argo”, “jargon”, “slang” leksik altsistemleri şu şekilde açıklanmaktadır: “argo” dar sosyo-grupların ilgilerine hizmet eden ve daha çok da mesleki özel adlandırmaların kapalı leksik alt sistemidir.

“Jargon” ise daha geniş bir kavramdır, yarıaçık leksik-deyimsel altsistem, herhangi bir sosyal grup tarafından toplumun geri kalan dil topluluğundan izole olma amacıyla benimsenen bir altdil sistemidir. “Slang” pratik olarak açık normatif leksik-deyimsel konuşma-halk dili altsistemidir, üslupsal farklılığı, yoğun etkili anlatımını ve kendince değer biçen rengini ifade etmektedir. Ekspresif duygusal değer biçen jargonların bir kısmı sosyo-grup kullanımının çerçevesi dışına çıkmaya ve “interjargon” işlevine girmeye başlamıştır.

4. “Gençlik jargonu” ulusal dilin sularıya beslenen, onun gramatik ve fonetik toprağında yaşayan en ilginç dilbilimsel olgudur. Bu kavram çok katmanlıdır. Gençlik, toplumun dışında özerk bir grup olmadığı için gençlik jargonu da farklı kategorilere ayrılmaktadır: okulda, teknik okullarda, yüksek okulda, orduda ve ayrıca illegal gençlik topluluklarında vb.

İKİNCİ BÖLÜM

BÖLÜM 2

ÇAĞDAŞ KAZAKÇADA GENÇLERİN KULLANDIĞI JARGON KELİMELERİ

1. Kazak Toplumunda Gizli Dil Araçları
 2. Kazakistan'daki Jargon ve Slang
 - 2.1. Tarihsel Bilgiler
 - 2.2. Kazakistan'daki Gençlerinin Jargon İfadelerinin Söz Oluşumunun Modelleri Hakkında
 - 2.3. Şala-Kazak Dili
 3. Tablolar
- İkinci Bölüm Üzerine Çıkarımlar

1. KAZAK TOPLUMUNDA GİZLİ DİL ARAÇLARI

Tarihsel olarak, belirli bir izolasyona ulaşmak isteyen insanlar topluluğu, iletişim içinde herkes için anlaşılamayacak olan araçları kullanmaya çalıştığı bilinmektedir. Doğaldır, çünkü sınır doğası ve yapısı insan hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Şüphesiz, bu durumda kullanılan dilin, konvansiyonel anlamdan farklı anlamı olacaktır. Bu sebeple, sınır soruna bir felsefi kategori olarak ve onun niteliğine dikkat çekmek isteriz. Toplumun bazı üyeleri arasında oluşan bir süreç olarak şifreleme sorunu da bir devlet problemidir.

Gizli dil, ana amacı, iletişimsel niyetlerin anlamını dışardan gizlemek olan belirli bir grup içi iletişim kurmak için bir sistemdir. Gizli diller, sözlü, sözsüz (hareketler, işaretler, çizimler) yanı sıra karışık bir karakter içerebilir.

Kazak dilinde, mesajların şifrelenmesi, yani anlamların gizlenmesi, çeşitli yollarla gerçekleşir. İnsanlar, bir şeyi şifreleyerek yalnızca sesli dili değil, aynı zamanda çeşitli işaretleri ve hareketleri de kullanırlar ¹³¹. Konuşma eyleminde, sesler ve kelimeler dışında ek olarak yüz ifadelerinin ve çeşitli işaretlerin de bulunduğu

¹³¹ Nurgeldi Ualiuli, "Jalpıhalıqtıq Til jane Onın Formaları", *Qazaq Tili*, № 3 (21) (2007), s. 5.

bilinmektedir. Örneğin, *Apaspakar, mepinyapı propıstıptı* (Askar, menya prosti - Askar, beni affet). Kazak dili ansiklopedisi şu tanımı verir: “*Qazaq zhastarınıñ ortasında özinikin özgeden zhasıru, qūpiyalau maqsatında söz arasına buın qosıp aytu zhıı kezdesedi. Mısalı: “Sekin maqıgaqın kekil (sen mağan kel)”*. “Kazak gençlerinin arasında sırları yabancılardan korumak amacıyla konuşmasında şifrelenmiş mesajlar kullanıyorlar, gençlik jargonunun türlerinden biri”. Bir örnek verilmiştir: “*Sekin maqıgaqın kekil (sen mağan kel/ sen bana gel)*”¹³². Bu cümlede, her kelime hecelere bölünür, her heceye -kı hece eklenir, sonuç olarak çoğu kişi için anlaşılabilir bir cümleye döner¹³³.

Bu yöntem günlük iletişimde yalnızca eğlenmek için değil, aynı zamanda herhangi bir bilgiyi gizlemek için kullanılır. Bu yöntemler diğer dillerde de mevcuttur. Özellikle, Rus dili bilimciler tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: “Gizli dil sadece yaygın olarak kullanılan kelimelerle diğer konvansiyonel dillerden farklıdır. Özellikle, sözcüğün her hecesine aynı kamuflej elemanını eklendiği yöntem sıklıkla kullanılırdı, örneğin: “-fer” (voferdafer - voda “su”)¹³⁴.

Bu yöntem, herhangi bir bilgiyi gizlemek için birçok dilde sıklıkla kullanılmıştır.

Bu bağlamda, etnograf Romanov E. R. şunları belirtmiştir: “Kavramların çoğu, gizlenmiş olan özel eklerle: “-ku” yaygın olarak kullanılan Belarusça sözcüklerle ifade edilmiştir¹³⁵. Diğer araştırmacıların yazılarında da aynı sözleri rastladık: “Bu türden en yaygın ve nispeten en eski olan dil, kelimenin her hece arasına “her” heceyi veya başka seçilen heceyi kelimenin başına, bazen de kelimenin sonuna eklenmiştir”¹³⁶.

Gizli dil, eskiden Kazak halkının bir kısmı arasında gizli iletişim için sözcük kullanımı, gençlik jargonu türlerinden biridir. Bunun için, verilen bir mesajın bir yabancıya anlaşılabilirliği için bir sözcüğün heceleri arasına ek sesler eklenir. Bununla birlikte, iletişim kurucular şifre çözme kodunu bilmelidir. Bu kodun anahtarını bilmeyen bir alıcı için, mesaj bir iletişim aracı olamaz¹³⁷.

¹³² Ualiuli, a. g. m., s. 5.

¹³³ Kazakistan Damu İnstitute, *Qazaq Tili. Ansiklopedi*, Almatı: Kazakistan Respublikası Bilim, Mädeniet zhāne Densaulıq Saқтаu Ministrliğı, 1998, s. 36.

¹³⁴ V. M. Zhirmunskiy, “Marksizm i Social’naya Lingvistika”, *Voprosy Social’noy Lingvistiki*, L.: Nauka, 1969, s. 16.

¹³⁵ Ahmanova, a. g. e., s. 12.

¹³⁶ M. N. Priyomışeva, “Taynie Yazıki i Social’ne Dialekti”, *Social’ne Variantı Yazyka*, Nizhniy Novgorod: NGLU Dobrolyubov N.A. Yayınevi, 2009, s. 267.

¹³⁷ M. N. Priyomışeva, *Taynie i Uslovnie Yazıki v Rossii XIX v.*, S-P.: Nestor-İstoria, 2009, s. 405.

Böyle bir kullanımın en çarpıcı örneklerinden biri, G. Musrepov'un "Uyanmış eyalet" romanında Nazykesh ve Seit arasında bir diyalogudur. Roman, XX. yüzyılın başlarında Kazak bozkırda meydana gelen toplumsal karışıklıkları anlatıyor. Seit ve Nazykesh, konuşmaların başkalar tarafından anlaşılmaz hale getirmek için her bir sözcükte "-fa", "-fe" hecelerini eklemişlerdir ¹³⁸.

Ek heceleri kullanıldığı bu yöntemin genellikle gençler tarafından sıkça kullanıldığı görülebilir. Gizli dilin yanı sıra, gizli mesajlar göndermenin başka yolları da vardı. Bu, aşağıdaki örnekte görülebilir:

Kişi Zhüz'ün hükümdarın ve konuşmacı Bekbolat'ın arasındaki jestler:

Kişi zhüzdin bii men Bekbolat şeşenniñ arasındağı işara: Kişi zhüzdin bii eki qolın ayqastırıptı. – Bekbolat "qüp boladı" depti (Kişi Zhüz'ün hükümdarı kollarını çapraz etti- Bekbolat: "İtaat ederim" dedi). *Bii: Alağanın zhümıp-aşıptı – Bekbolat "qüp boladı" depti* (Bii: avuçlarını açıp kapadı - Bekbolat: "İtaat ederim" dedi). *Bii: Qolın sermep-sermep qoyadı – Bekbolat "qüp boladı" depti* (Bii: elini salladı - Bekbolat: "İtaat ederim" dedi). *Bii qolın tüyistirti. – Bekbolat "qüp boladı" dep on sausağın körsetipti* (Bii: elleriyle vurdu - Bekbolat: "İtaat ederim" deyip on parmağın gösterdi¹³⁹).

Bu sahnede "İtaat ederim" ifadesi dışında başka hiçbir kelime yok. Fakat, eller, parmaklar, avuçlar hareketleri yardımıyla iki insan arasındaki anlaşma kelimeler olmadan bile gerçekleşmiştir. Bu yöntemler bağlamsal bir duruma dayanır. Çünkü "kollarını çapraz etmek" jesti duruma bağlı farklı yollarla yorumlanabilir. Örneğin, "işini bitirdin, serbestsin". Bu jest aynı zamanda bir kişinin donmuş olduğu anlamını da ima edebilir. Bu somut durumda bu jest "savaşmaya hazırım" anlamına gelir.

Böyle bir sözsüz iletişim araçların kullanımı yalnızca gönderici ve alıcı arasında tam bir karşılıklı anlayış olması durumunda mümkündür. Elbette, sözsüz iletişim araçların kullanımı her iki taraf arasındaki anlayışı mümkün kıldığı durumlar vardır. Böyle durumlara T. Ayapova "protodil" terimi kullanmıştır ¹⁴⁰.

Ses dili ana iletişim aracı olmakla birlikte, yine de bu iletişim, çeşitli hareketlerin yardımıyla kelimeler olmadan yapılabilir. Böyle sözsüz iletişim araçları

¹³⁸ Gabit Musrepov, "Oyağan ölke", *Tandamalı üş tomdıq şığarmalar jınağı*, S.1, Almatı, 1953, s. 120.

¹³⁹ *Şeşendik Şiyrлары: Nağıldar men Tolğaular Zhınağı*, ed. İ. Esqozhin, Almatı: Qaynar, 1993, s. 134.

¹⁴⁰ K. K. Zhubanov, *Qazaq Tili Zhönindegi Zertteuler*, Almatı: Gılım, 1999, s. 266.

yalnızca bir kişinin herhangi bir duygusunu değil aynı zamanda gizli bilgileri de ifade edebilir.

İnsanların birbirleriyle iletişim kurarken vücut hareketlerinin kullanımı ile ilgili pek çok açıklama var. Örneğin, dilbilimci K. Zhubanov şöyle yazmıştır: “*Dıbıstap söylengen sözdiñ olqısı, köbineşe immen toladı. Tipti birinin tilin biri bilmegen ya bolmasa birinin tili mülde zhoq bolğan uaqıtta da immen ilazhdap tüsinuge boladı*” (“Sesli konuşma genellikle hareket, yüz ifadeleri ile tamamlanır. Dili bilmeseniz bile, yüz ifadeye, hareketlere bakarak, iletişimin konuyu öğrenebilirsiniz”¹⁴¹).

Söylenmeyen veya eksik bir cümle, bir dinleyici tarafından sözsüz araçlarla doldurulabilir. Bu aynı zamanda diğer bilim adamları tarafından da doğrulanır: “Jest, antik zamanlardan beri kullanılan bilinçle algılanan evrensel sinyaldır. Doğru bilgileri algılamakta yardımcı olur”¹⁴².

Ancak, bununla birlikte, bu yöntemlerin polisemantik olduğu gerçeği göz önüne alındığında, bilgi taşıyıcıları arasında yanlış anlaşılmalara yol açabilir. Bu nedenle, sırtı aktarmak için, jest, herkese bilinen ortak anlamdan, farklılık gösteren bir anlamda kullanılır. B. Mominova ve S. Beysenbayeva, “Kazak Dilinin Jest ve Yüz İfadeleri için Kazakça-Rusça Açıklayıcı Sözlüğü”nde, “başını sallamak” jestin üç anlamını belirtmektedir: “kırgınlık ifadesi”, “sürpriz, sevinç ifadesi”, “başkasının görüşüyle uyuşmazlık”¹⁴³.

Araştırmacıların çalışmalarında bu jestin bir kabul ifadesi olarak küçük bir grupta kullanılabileceği belirtilmemiştir. Örneğin, *Aydın teris bürılğanda, Alma Asanğa basın şayqadı* (“Aydın uzaklaştı, Alma başını Asan’a salladı”¹⁴⁴). Bu durumda kabul demektir. Sözsüz araçların anlam ve manası çevredekiler tarafından anlaşılmazsa gizli bilgileri taşıyan gizli hale gelirler.

Böyle sözsüz birliklerin anlamını doğru bir şekilde anlamak için, alıcı ve göndericinin onlara ilgili bilgileri aynı seviyede olmalıdır. Örneğin: “*Ne aytasız, qaşan komanda beresiz*” *degendey, Aleksandr Vasilieviçke qarap qoyamız* (“Komutayı

¹⁴¹ Zhubanov, a. g. e., s. 148.

¹⁴² Zhirmunskiy, *Voprosy Social'noy Lingvistiki*, s. 26.

¹⁴³ B. Mominova, S. Beysenbayeva, *Qazaq Tilindegi Im men Işarattıñ Qazaqşa-Orısşa Tüsindirme Sözdigi*, Almatı: Qazaq Universiteti, 2003, s. 4.

¹⁴⁴ S. Yerubayev, *Mãñgilik Ömir*, Almatı: Zhazuşı, 1994, s. 123.

verirken ne dersiniz?” Aleksander Vasilyeviç’e bakarak diye düşünüyoruz”¹⁴⁵). Cümlede gereksiz kelimeler yoktur, sadece hareket yardımı ile düşünce iletilir.

Dolayısıyla, yüz ifadelerinin ve hareketlerinin anlamını anlarsanız, ses dilini kullanmak gereksiz olur. Hareketlerin rolü, kahraman imgelerinin ortaya çıkarılmasında büyüktür. Aşağıdaki örneği veriyoruz:

“Uzun zaman önce, üç kardeş uzun bir yolculuktan sonra şafak sökmeden önce bir aulda (köyde) durdular. Herkesin çoktan göç ettiği köyde yalnızca bu ev kalmıştır. Bir kız eve girdi ve üç yolcunun önüne devrilmiş büyük bir kâseyi koydu.

Kız gittikten sonra, kardeşler kasenin altında olanı tartışmaya başladılar. Biri bunun altında kırmızı birşey olduğunu söyledi. Ardından kardeşlerden biri “kırmızı birşey ise nar olmalı” dedi. Kâseyi kaldırdıklarında, onun altında gerçekten olgun bir nar gördüler. Daha önce gelen kız, kâseyi ve narı aldı ve geri döndüğünde masayı hazırlayıp, çay dökmeye başladı.

Halı üzerindeki kızın karşısında oturan kardeşlerin biri ona bakarken, sakalına dokunmaya başlamıştı. Bunu fark eden kız yanıt olarak kendi saçına dokundu. Yolcu oturduğu yerdeki halıya dokunmaya başladı. O anda, kız ona bakarken, göz kırptı ve dilin ucunu gösterdi. Uyumuş yolcular ve evin sahibi sabahleyin sakallı adamın ve kızın el ele tutuşup gittiğini görmüşlerdi”¹⁴⁶.

Saçlara, sakala, halıya dokunmak, dilini göstermek, göz kırpmak, bunlar tüm sözsüz iletişim yollarıdır. Ses dili burada kullanılmamıştır, ancak iki insanın arasındaki iletişimin tamamen başarıyla tamamlanmış olduğu kabul edilebilir. Bir adam sakalına dokunarak kıza baktığında sorar: “Babanın sakalında ne kadar saç varsa o kadar mal veririm, seni bana verir mi?” Kız saçlarına dokunarak yanıtlar: “Saçım kadar veriyorsan, o halde verir”. Adam halıya dokunarak söylüyor: “Bu halıdaki yün kadar senin için o kadar çok mal vereceğim.” Kız, dilini dışarı çıkarak göz kırptı: “Herkes uyuduğu zaman konuşalım”¹⁴⁷.

Bu hikaye, jestlerin gizli iletişim için iyi bir araç olduğunu gösterir. Bir insanın sakalına dokunurken halkın anlamında, bir şeyler hakkında derinden düşündüğü anlamına gelir. Burada, bu jest iki kişi arasındaki gizli iletişim işlevini yerine getirir. Günlük iletişimde, her şeyin kelimelerle ifade edilemeyeceği durumlar vardır. Bu

¹⁴⁵ K. Kaysenov, *Zhau Tılında*, Almatı: Sanat, 2005, s. 139.

¹⁴⁶ *Şeşendik Şiirleri*, s. 159.

¹⁴⁷ *Şeşendik Şiirleri*, s. 160.

durumlarda, sözsüz iletişim araçlarını kullanmak en iyisidir. Bu, Kasym Kaisenov'un romanda tarif ettiği durumlarla teyit edilebilir: *İvan Kuzmiç, "beri zhür" degendey, mağan qolın bülğap, özi su zhağasimen tömen qaray tarttı* ("İvan Kuzmiç, bana "gel buraya" der gibi bir el gösterir ve kendisi nehirden iner" ¹⁴⁸). *İvan, "munanıñ önerin kördiñ be?" degendey, mağan közin qısıp qaldı* (İvan "ne yaptığını gördün mü?" der gibi bana göz kırptı ¹⁴⁹). *Aleksandr Vasil'eviç, "Âzirge tūra tūrayıq" degendey, ülken sausağın şoşaytıp, közin qısıp qaldı* (Aleksandr Vasil'eviç, belirten parmağını kaldırdı "biraz bekleriz" der gibi ve göz kırptı ¹⁵⁰). Bu örneklerden herhangi hareketler, olaylar, tehlikeler ve komutlar hakkındaki mesajların kelimeler olmadan, yalnızca sözsüz iletişim araçlarıyla, hareketler, göz kırpmalar, el hareketleri, parmakla kaldırma gibi yöntemlerle nasıl iletebileceğini görebilirsiniz.

Bilgi iletme için, bir kişi maddi bir nesne kullanır, bu nesne bir işarettir. Bir iletişim aracı olarak kullanılan işaretlerin belirli bir semantiğe sahip olduğu, belli bir anlama sahip olduğu bilinmektedir. Örneğin, trafik ışığının kırmızı rengini "dur", yeşil –"geç", sarı –"hazırlan" olarak algılıyoruz. Bu durumda, her işaret kendi anlamını dilde sabitleştirmiştir. Her işaret, anlamı var olan bir kategoridir. Gönderici ile alıcı arasındaki kod yanlış biçimde çözülürse, iletişimsel işlevini yerine getiremez.

Örneğin, dedektif eserlerde anlaşmanın ihlali "pencerede çiçek" ibaresiyle belirtilir, günlük hayatta pencereye bir çiçeği, güneş ışınlarının üzerine çıksın, daha iyi büyüsün diye koyuyoruz. Herhangi bir işaret, yalnızca daha önce belirlenen bilgileri taşır. İşareti iletişimsel işlevde kullanmak için, gönderici ve alıcı arasında anlamı konusunda belirli bir anlaşmanın olması gerekir.

Savaşta sıkça kullanılan bu tür sembolik işaretler, savaşa ayrılmış eserlerde görülebilir. Örneğin: *Paraşutti tez zhiip üş ret signal beredi. Biz de sol signaldı berip ornımızdan tūrip, ülken zherden kelgenderdi qarsı aldıq* ("Paraşüt topladıktan sonra üç kez sinyal verir. Biz de yanıt olarak aynı sinyali verip, yerimizden kalkıp, büyük topraklardan gelenleri karşıladık" ¹⁵¹). Bu durumda, "fenerin kırmızı ışığı", askerlerin toplantılarıyla ilgili bir işarettir. Askerler, birbirlerine belirtilen yere geldiklerini bildirirler.

¹⁴⁸ A. Şaripov, *Zhol Hikayası zhâne Povest'*, Almatı: Zhazuşı, 1974, s. 113.

¹⁴⁹ Şaripov, a. g. e., s. 132.

¹⁵⁰ Şaripov, a. g. e., s. 160.

¹⁵¹ Kaysenov, a. g. e., s.104.

Başka bir örnek: *Bir ağaştı kerosinge malıp tūtatıp aldı da, terezeniñ fortoçkasınan üş ret zharq etkizdi* (“Bir çubuğu gazyağına batırdı, ateş yaktı ve pencerenin önünde üç kez salladı” ¹⁵²).

Cümlede, “üç kere salladı” işaretinin belli bir anlamı vardır. Anlaşılan yerde olduklarını, askerler başkalarını “yanan bir sopayla üç vuruşu” yardımıyla bilgilendiriyorlar.

Bu örnekler bir işaretin bir iletişim aracı olarak işlev yerine getirdiğini göstermektedir. Bilim insanları işaretleri birkaç türe bölmektedir. Bunlardan biri sesli bir işarettir. Araştırmacı G. Kamaşeva, ıslığın bir işaret olarak özellikleri üzerine şunları yazıyor: “Davul yardımıyla iletişim, Batı, Doğu ve Orta Afrika halkları arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Fakat, “davul dili”, “ıslık dili” gibi bir terim yoktur. Böyle özel bir yol, halkın belli bir kısmı veya etnos temsilcileri arasında belirli bir iletişim biçimi olarak kullanılır. Kazak halkı davul ve ıslık kullanmasa da yine de farklı durumlarda kullanılmış yollar var: birisini aradığında, şaşırdığında - ıslık çalmışlar, insanların dikkatini çekmek için karnay (ya da başka bir nefesli çalgı) seslerini kullanmışlar, tehlike yaklaşımı hakkında (örneğin, bir düşman saldırısı durumunda) veya baskın olduğu zamanlarda davulun seslerini kullanmışlardır ¹⁵³.

Kazak edebiyatından farklı işaretlerin kullanması ile ilgili bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

“Tamaq zhep el ayağı basılğanda, Zhüsip münüñ üyiniñ aldındağı qos terektin tübine kelip zhılqısı qūs siyaqtı ısıratın” (“Zhüsip yemek yiyip doyduktan sonra evin önünde büyüyen kavağın yanına geldiğinde kuş gibi ıslık çaldı”). Bu durumda “ıslık” Saltanat ve Zhüsip’in arasındaki iletişim aracıdır ¹⁵⁴.

“Az uaqıt ötken soñ, bizdin barlauşılarımız kökek bolıp belgi bere bastadı” (“Birazdan bizim askerlerimiz guguk olup sinyal gönderdiler”) ¹⁵⁵. Bu durumda “guguk kuşu sinyali” anlaşılan bir yere varışını göstermektedir.

“Bireudiñ orman işinde zhürgen tısırı estildi. Şura közin almay, mañayın bakılap otır. Arqasında zhügi bar, bireu dāp aldındağı dāu qarağaydıñ tübine kelip otırğanday boldı. Şura toqıldatuın qayta bastadı. Ąlgi kişi ornınan tūrıp, tura Şurağa

¹⁵² Şaripov, a. g. e., s. 139.

¹⁵³ G. K. Kamaşeva, *Qazaq Tildesiminiñ Kömekşi Qūraldarı*, Astana: Avrasya Milli Universitesi, 2007, s. 16.

¹⁵⁴ Yerubayev, a. g. e., s. 111.

¹⁵⁵ Şaripov, a. g. e., s. 122.

qaray zhürdi. Ol radist Pet'ka eken” (“Birinin orman içinde yürüyen ayak sesleri duyuldu. Şura gözlerini ayırmadan etrafını seyrediyordu. Arkasında yükü vardı. Büyük çamın hemen altında oturmuş gibi görünen birisi olduğunu farkettiler. Şura tekrar yere vurmaya başladı. O kişi yerinden kalkıp, Şura'ya doğru yürümeye başladı. O radyo operatörü Pet'ka'yı”) ¹⁵⁶.

2. KAZAKİSTAN'DAKİ JARGON VE SLANG

2.1. TARİHSEL BİLGİLER

Küreselleşmenin modern dünyasında, bilgi teknolojileri alanının aktif bir gelişimi vardır, bilgi alışverişi süreci ve farklı kültürlerin etkileşimi hızlanmaktadır. Büyük ölçüde, bu faktörler, neologizmlerle yani yeni sözcüklerle dillerin zenginleşmesini sağlamaktadır.

Ne de olsa, dünyada meydana gelen tüm süreçler bir açıklama gerektirmekte, küreselleşmenin yanı sıra insanlar arasında yeni iletişim biçimlerinin oluşmasına da yol açmaktadır. Küreselleşme sayesinde; sosyal ağlar, ağ oyunları, e-devlet ve iletişimin etkileşimini kolaylaştıran özel mobil uygulamalar ortaya çıktı. İnsan ilişkilerinin tüm bu know-how (teknik bilgi) trendlerinde, neler yapıldığını ve bir kişinin ne yaşadığını açıklayan kelimeler gereklidir. Bu gibi nedenlerle, insanlar jargonu oluşturma yoluna gittiler. Bu oluşum sırasında modern dillerin söz varlığından yararlanırlar. Bu açıdan slang, modern dillerin kelime dağarcığının en hareketli tabakasıdır.

Bunları aktif olarak kullanmamıza rağmen onların söz dağarcığımızda daha önceden olmaması dikkat çekicidir.

Sonuçta slang, kendini ifade etmenin yollarından biridir. Bazen, kelime dağarcığımızın gerçekte başkaları için net olmayan sözlerle dolu olduğunu fark edemeyiz. Aynı zamanda, herhangi bir dilin zamanla değiştiğini ve geliştiğini göz önünde bulundurmak gerekir.

Slang ayrıca zamanının ürünü olsada kim tarafından ne zaman icat edildiği bilinmeyen bir sistemdir. Bazı jargon kelimeler gider, diğerleri konuşma diline gelir.

¹⁵⁶ Şaripov, a. g. e., s. 434.

Örneğin, Sovyet Alma-Ata'nın (1950-1980) jargon listesini okuduktan sonra ¹⁵⁷ bazılarının artık kullanılmadığı anlaşılabılır.

Böylece, *fus* ¹⁵⁸, *saliki* ¹⁵⁹, *sintik* ¹⁶⁰, *çitoz*, *çezi* ¹⁶¹ ve diğerleri gibi jargonlar artık gündelik kullanımından çıkmışlardır. Zaman olayına göre, bunlar çağdaş gençliğe aşina olmadılar, bu yüzden onların kullanımı bir kalıntı olarak kabul edilir ve yeni jargona, yeni slang ifadelerine yol açar.

Ancak, trendi on yıldan fazla uzun bir süredir devam ettiren iyi bilinen jargon kelimeler var. Örneğin, Rusçadan alınan jargonlar “*stebat'sya*” geçen yüzyılın 70'lerinde ve “*priki*” 80'lerinde ortaya çıktı. Bu jargonlar, konuşmada aktif olarak kullanılmaktadır ve bugünün gençliği, onların yaş alt kültürlerinin bir parçası olarak bile bu sözcükleri kabul etmektedir ¹⁶².

2.2. KAZAKİSTAN'DAKİ GENÇLERİNİN JARGON İFADELERİNİN SÖZ OLUŞUMUNUN MODELLERİ HAKKINDA

Çağdaş gençlik jargonu, hippizmin yayılmasıyla ilişkili 70'lerde oluşmaya başlar. O zamanlarda hippie sisteminin veya hippie topluluğunun dili olarak mevcuttu. Daha sonra, 1980'lerde, her biri kendi jargonuna sahip olan çok sayıda yeni “informal” (resmi olmayan) grup ortaya çıktı. O anda jargonun insanların mensup olduğu grubu diğerlerinden ayırmak için bir araç olduğunu belirtmek gerekir. Sadece 90'lı yıllarda Perestroyka (“Yeniden Yapılanma”) döneminde gençlik jargon, yeni bir sözcük birimi ile anında yenilenir ve güçlü bir dil alt sistemi haline gelir. Buna ek olarak, jargon, konuşmada duygusal ve ekspresif bir etki aracı olmasından dolayı ortak kelime küresine aktif olarak nüfuz eder. Bu nedenle medyada, edebiyatta yaygın olarak kullanılmaktadır.

¹⁵⁷ A. Şalabayeva vd., *Sleng Alma-Atı (1950 – 1980 gg.)*, <http://alma-ata2.narod.ru/Sleng.htm>.

¹⁵⁸ Havalı kemer

¹⁵⁹ “Salamandar” marka ayakkabılar

¹⁶⁰ 10 Sovyet para birimi

¹⁶¹ Çelyabinsk botları

¹⁶² Nomad Nomaduly, “Slengi v Kazahstane”, *Blog-Platforma YourVision*, ed. E. E. Kembayev, <https://yvision.kz/post/696126>, s.1. (03.06.2016).

Jargon oluşumunu ve değişimini etkileyen bazı faktörler vardır: bilgisayar teknolojilerinin gelişimi, modern müzik kültürü, yabancı diller, suç küresi ile ilgili kelimeler, uyuşturucu ve alkol ile ilgili kelimeler ¹⁶³.

Herhangi bir dilde olduğu gibi Kazak dilinde de büyük çeşit jargon kelimeler ve ifadeler vardır. Kazak lise ve üniversite öğrencileri de yukarıda listelenen faktörlerden etkilenir.

Araştırmacılara göre jargon sözcük hazinesi yeni anlam kazandırma, metaforlama, yeniden şekillendirme, dilde zaten var olan kelimelerin kısaltmaları, aynı zamanda yabancı dillerden kelimeleri ödünç alma ve onları kalıcı kullanım için modernliğe uyarlanma yollarıyla oluşturulmaktadır.

Bu araştırmanın temel amaçlarından birisi, Kazak gençlik jargonunun temel kelime oluşturma modellerini ve ayrıca lise ve üniversite öğrencilerin jargon ifadelerinin sözlüğündeki değişikliklerin karşılaştırmalı bir analizini tanımlamaktır.

Kazakistan'ın Karagandı ve Akmola bölgelerinin lise ("Murager", "NİŞ" entellektüel okulları) ve üniversite (ENU, NU, KARGU, KARGTU yüksekokulları) öğrencileri arasında düzenlenmiş olduğumuz sosyo-dilbilimsel anketi internet üzerinde yapıldı ¹⁶⁴ ve şu sonuçlara varmamız mümkün kılmıştır.

Sosyal ankete yaklaşık 100 kişi, 12 - 47 yaş arası öğrenciler ve öğretmenler katıldı. Yaşı otuzdan büyük olanların sözlüğünde jargon kelimelerinin yüzdesi gençlerden çok daha düşük.

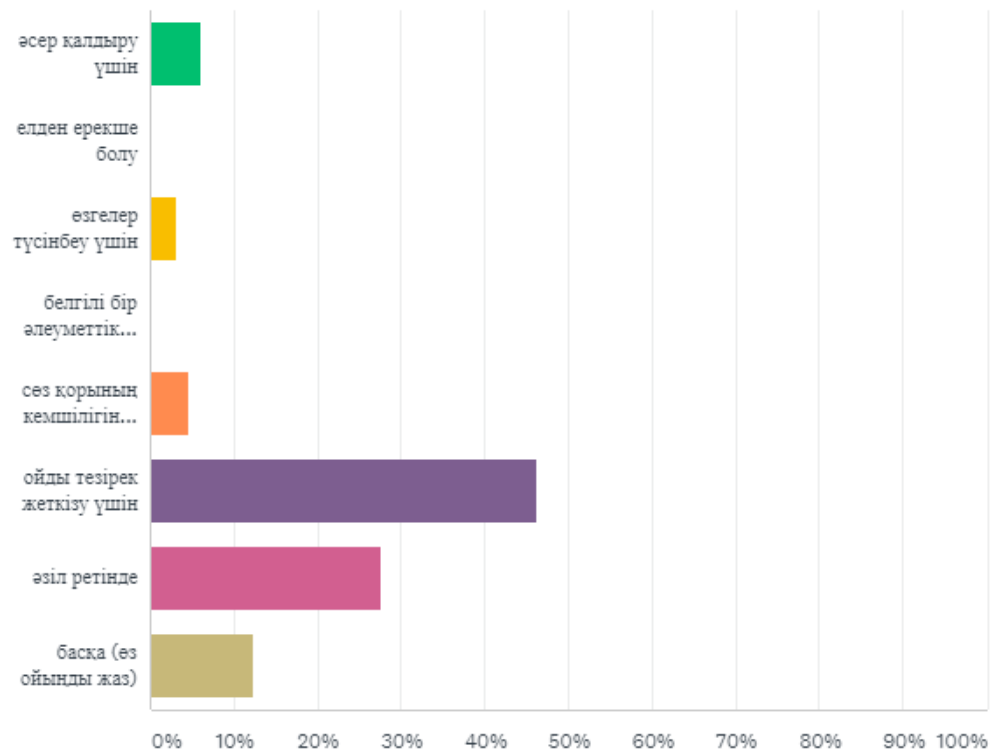
Kazak gencinin jargon ifadelerinin sözlüğünün karşılaştırmalı bir analizi lise öğrencilerin konuşmasının sadece %20'sinin jargon kelimelerden oluştuğunu gösterdi. Bunlar temel olarak eğitim faaliyetleri ile ilgili kelimelerdir. Üniversitedeyken gençler daha çok jargon kelimeleri ve deyimleri kullanır. Dolayısıyla, üniversite öğrencinin kelime hazinesi %40 jargondan oluşmaktadır.

Anket sonuçlarına bakıldığında, jargon kullanmanın temel nedenleri; mesajını veya düşünceni hızlı bir şekilde iletme isteği (mor rengi - 46, 15%), eğlence ve keyif

¹⁶³ M. M. Kopilenko, "O Semantiçeskoy Prirode Molodezhnogo Jargona", *Sotsiolingvistiçeskie İssledovania*, M.: Nauka, 2006, 144 s.

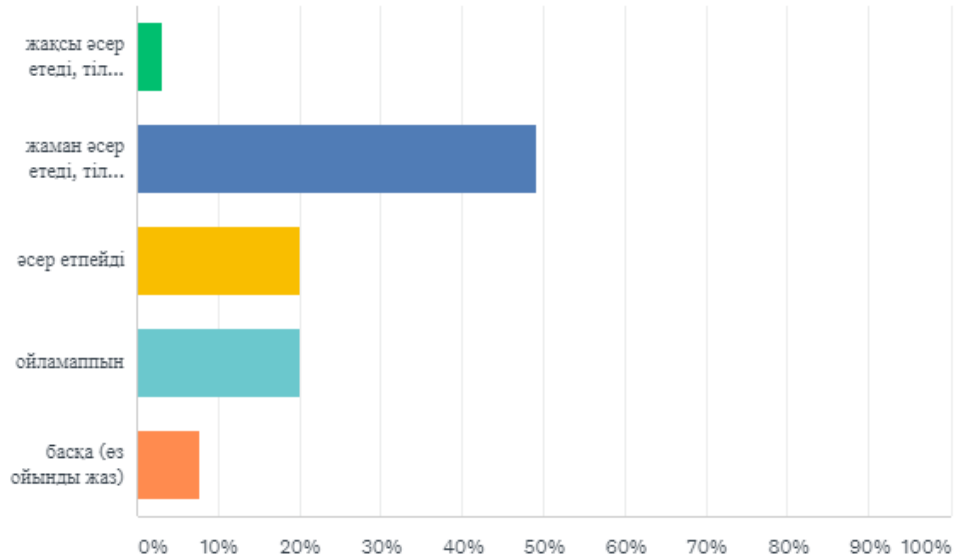
¹⁶⁴ Anket Karagandı ve Akmola bölgelerinin lise ve üniversite öğrencileri arasında düzenlendi, internet üzerinde yapıldı, anket sonuçlarını aşağıdaki linkten bakabilirsiniz: "Jastar Arasında Qoldanılatın Jargon Sözder", https://ru.surveymonkey.com/analyze/0lPUCrZGtU9FtgvMGa_2BZu9Qv_2BmBtaB1ZR_2BZJNT69pdM5F1M1_2FGmbKCSK7M8QKLzv

arayışında oldukları için (pembe rengi - 27,69%), dikkat çekmek için (yeşil rengi - 6,15%), ilgili sosyal grubun içinde iletişim kurma ve devam ettirme amacı (turuncu rengi - 4,62%), dildeki gizli işlevini getirmek için (sarı rengi - 3,08%) ve başkaları ¹⁶⁵.

¹⁶⁵ Anket sonuçlarını aşağıdaki linkten bakabilirsiniz: “Jastar Arasında Qoldanılattın Jargon Sөzder”, https://ru.surveymonkey.com/analyze/0lPUCrZGtU9FtgvMGa_2BZu9Qv_2BmBtaB1ZR_2BZJNT69pdM5F1M1_2FGmbKCSK7M8QKLzv

Jargon'un dili nasıl etkilediği sorulduğunda, katılımcıların çoğunluğu “olumsuz” diye cevap verdi (lacivert rengi - 49,23%) ¹⁶⁶.

Kazakça konuşan ve Rusça konuşan gençlerin dilinin karşılaştırmalı bir analizini de yapmaya çalıştık ve gençlik jargonunun beslenme kaynaklarını tespit ettik. Kazak eğitim dili ile 1. sınıfın 4 grubu arasında ve benzer şekilde Rusça eğitim dili ile bir anket gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, bu grupların öğrencileri jargon kullanarak kendilerini, hobilerini ve arkadaşlarını anlattılar. Kazak gruplarının öğrencilerin kendi dilinde daha az jargon kelimeleri kullandıklarını gördük, jargon sözcüklerinin çoğu Rusça'dan veya İngilizce'den ödünç alınmış. Sonuç olarak Kazak grupların öğrencilerinin daha az jargon kelimeleri kullandıkları bulunmuştur (1:2). Belki de bu, öğrencilerin anadilinde dil katmanının sayıca fazla olmamasından kaynaklanmaktadır.

Kazakistanlı lise ve üniversite öğrencilerinin kullandığı jargonda:

1. Evrensel jargonu;
2. Nesilden nesile geçen geleneksel üniversite öğrencilerin jargonu: *abitura* – abiturientı (yeni üniversite öğrencileri), *avtomat* (tüfek) - sınavı geçmeden

¹⁶⁶ A. yer

notlandırılması, *quyırşıq* (kuyruk) - sorunlar olduğu bir ders, alttan alan bir ders, *şpora* – şpargalka (hile kağıdı), *obşaga* – obşejitie (yurt), *gosı* – gosudarstvennie ekzameni (devlet sınavları), *kursaç* – kursovaya rabota (sunum), *disser* – dissertatsiya (tez), *prepod* – prepodavatel’ (öğretmen);

3. Lise öğrencilerin (ya da ergen) jargonu:

- a. özel niteliklerine göre öğretmen ve diğer okul çalışanlarının isimleri: *Sportik* - Beden Eğitimi öğretmeni, *Akses* (ing. *access*-erişim), *mışka* (fare), *fail* - bilgisayar öğretmeni, *Gai* - okul müdürü, *Hesap makinesi* - Matematik öğretmeni, *kolba* (ampul) – Kimya öğretmeni;
- b. derslerin adları: *matem*, *mateşa* - Matematik, *DŞ* (dene şınıqtırw), *fızra* (fizkul’tura) - Beden Eğitimi;
- c. eğitim aktiviteleri türleri: *domaşka* – domaşnyaya rabota (ödev), *baqılaw* - sınav, *jattaw* – metni ezberlemek vb.;

şartlı olarak ayırt edebiliriz. Mevcut nesil tarafından oluşturulan jargonu da vurgulayabiliriz.

Kazak gençlik jargonu oluşum yöntemine göre aşağıdaki sözcük grupları ayırt edilebilir:

1. Orijinal anlamını yitirmiş Rus dilinden alınan kelimeler:

Tema (i) (rus. *tema* - konu, mevzu) - çok iyi, super; **tıpa** (z ve i) – güya, kendince, havalı; **ne potey** (d) (rus. *potet’* - terlemek) - telaş etme; **gonşik** (i) (rus. *gnat’*-dürtmek, koşturmak; *gonşik* - koşucu) – yalancı, **tormoz** (i) (rus. *tormoz* – fren) - aptal, salak, bön kimse.

2. Sözlerden birisi Rusçadan ödünç alınan karışık ifadeler:

(Qulaqqa) lapşa ilw (d) – erişte (kulağa) asmak – aldatmak, yalan söylemek; **zvezda bolw** (d) – kendini yıldız olarak zannetmek, havalı; **tupit’ etw** (d) – salakça davranmak, salak gibi görünmek; **kosit’ etw** (d) – işlerden kaçmak; birini taklit etmek, özenmek; **mayak tastaw** (d) – kısa çağrı yapmak; **figuraat eken** (d) – fiziği güzel kadın; **kırıçası ketken** (d) – delirmek, aklı başından gitti; **bazar joq** (d) – elbette, tabii; **gruzit’ etw** (d) – dertlerle paylaşmak, konuşmak, sıkıntıları söylemek, yardım istemek.

3. İngilizceden gerçek anlamda alınan kelimeler:

Super (i ve s) – çok iyi, çok güzel; **ok** – tamam, anlaştık; **no problem** – tabii, önemli değil; **ignorium** (i) (ing. *ignore* – aldırmamak) – kaybolmak.

4. Mecaz anlamda kullanılan Kazakça jargon sözcükler:

Jındı (i ve s) – çok iyi, çok güzel; **qww** (f), **qwalaw** (f) – doğruyu söylememek, yanlış yapmak, yalan söylemek, boş konuşmak; **mal** (i) – topas, aptal; **balmūzdaq** (i) – birinci sınıftaki öğrenci; **laqtırw** (f) – aldatmak, yalan söylemek, zor durumda bırakmak; **mañıraw** (f) (türk. *melemek*) – konuşmak; **şulaw** (f) – eğlenmek; **jabıstırw** (f) (türk. *yapıştırmak*) – dövmek, ezmek; **sayraw** (f) – çok konuşmak; **sındırw** (f) – ikna etmek, ısrar etmek, dövmek; **jww** (f) – kutlamak; **jay-jay-jay** – yavaş olmak, dikkatli olmak, sakin olmak.

5. Mecaz anlamda kullanılan Kazakça jargon söz ifadeleri:

Bidi şaşw (d) – çok iyi dans etmek; **közinmen ūrısıp qalw** (d) – bir şeyi görmemek; **müyzdi sındırw** (d) (türk. *boynuzu kırmak*) – dövmek; **türdi tıǵıp qoyw** (d), **joǵalw** (f) (türk. *kaybolmak*) – görünmemek, gitmek; **qoyannıñ suretin salw** (d) (türk. *tavşanın resmin çizmek*) – kaçmak.

6. Yabancı dil eklerinin yardımıyla değiştirilen Kazakça jargon sözcükler:

Rahatizm - çok iyi, çok rahat, çok güzel; **oybay, oybayuşki** – çok şaşırmak; **mahabatizeşn, mahabatizatsiya** – aşk, aşık olmak; **aǵaşka** – yaşı büyük adam; **apaşka** – yaşı büyük kadın.

Bildiğiniz gibi, yeni argo kelimeler ve ifadelerin ortaya çıkması, dilin bu sözel katmanının sürekli hareket halinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bazı jargonlar yok olur, diğerleri görünür ve çeşitli fenomenler ve kavramlar için hızlı bir şekilde alışılmış ifadeler haline gelir. Kazakça jargon kelimelerinin ve ifadelerinin oluşumu, hem Rus dili hem de diğer yabancı dillerin modellerinden etkilenmektedir. Çoğu zaman yabancı dil ifadelerinin “şefi” Rus dilidir. Bu yüzden en çok jargon oluşturan gruplar: Rus dilinden alınmış bir model üzerine inşa edilmiştir.

Akseleu Seydimbek dediği gibi: “Bugün tüm Kazak gençleri Rusça dilini kendi aralarında bir konuşma dili olarak kullanıyor. Çok hoş olmayan, kaba Rusça kelimeler kullanırlar”¹⁶⁷.

Sovyet döneminde Rusçanın diğer Orta Asya Türk halklarının dili üzerindeki etkisi Kazakça için de geçerliydi. Bu sebeple aynı anlamda olan Kazakça ve Rusça jargonlar bir arada kullanılmıştır. Bu durum bugün de devam etmektedir.

2.3. ŞALA – KAZAK DİLİ

Son zamanlarda Kazakistan’da gençler arasında sözde Şala-Kazak dili ivme kazanmaya başlamıştır.

Şala – kazaklar veya Şalakazaklar (kaz. şalaqazaqtar, Şala Qazaqtar) Kazak etnik grubunun Kazakça konuşmayan, Kazak kültürünü ve geleneklerini onurlandırmayan kısmının aşağılayıcı bir takmaadıdır.

Bu ifade aynı zamanda babası veya annesi Kazak olmayan kişiye de işaret eder¹⁶⁸. “Şala-Qazaq”ın tersi “Nağız-Qazaq” - “Gerçek Kazak”. Köklerinden tamamen kopmuş olan Kazaklara Kazak toplumunda “ada-Qazaq” denilir (kaz. *ada* - *qazaq*– ayrılmış Kazak).

Kazak dilinde “*şala*” kelimesi “yarım”, “çiğ” anlamına gelir. Diğer kelimelerle birlikte, “şala” onlara “aşağılık” duygusu verir: şala-tuğan – “erken doğmuş”, şala-jansar- “yarı ölü”, şala-sauattı - “az eğitilmiş”.

Modern Kazakistan’da Şala-kazaklar öncelikle Rus kültürüne sızmış, bir Rus okulunda eğitim görmüş Rusçada konuşma ve düşünme konusunda eğitilmiş Kazaklar anlamına gelir.

Şala-Kazakça dili, Ukrayna’daki surzhik’e ve Beyazrusya’daki trasianka’ya benzer şekilde, bir sürü Rus alıntılarla beraber pidjin Kazak dili olarak adlandırılır. Şala-Kazaklar, kendileri bu dili kullanmıyorlar. Kazakça konuşma esnasında Rusça kelimeler ekleyen Kazakça konuşan Kazaklar tarafından konuşulmaktadır. Kazakistan’ın “31

¹⁶⁷ Mirzageldi Kemel, *Eki Tomdıq Şıǵarmalar Jınaǵı* (Cilt I), Almatı: Qazıǵurt, 2013, s. 489.

¹⁶⁸ Kanat Nurov, “Şala-Kazahi – Ostov Kazahstanskoy Natsii”, *Kapital.kz*, 7 May 2014, <http://www.kapital.kz/gosudarstvo/29691/kanat-nurov-shala-kazahi-ostov-kazahstanskoj-nacii.html>, s.1. (07.05.2014).

kanalı” sosyolojik araştırmasına göre, öğrenciler arasında en popüler Şala-Kazak ifadeleri “*krasavçik*” (rus. yakışıklı), “*stolovaya*” (rus. yemekhane), “*gruzit’ etw*” (rus. yüklemek), “*meşat’ etw*” (rus. rahatsız etmek), “*pozdravit’ etw*” (rus. tebrik etmek) ve diğerleri.

Pidgin, birbirlerinden farklı diller konuşan, kendi anadilleri ile anlaşmayı sağlayamayan birden fazla grubun kendi aralarında iletişim kurmak için kullandıkları dilleri ifade etmek için dilbilimciler tarafından kullanılan bir terimdir. Bu bakımdan doğal olarak pidgin dilleri ilişki/temas dilleridir. Pidginler bir neslin anadili olabilirler. Bu durumda creole (kreyol) olarak adlandırılırlar. Bir başka deyişle kreyol, bir kuşağın anadili olmuş halidir. Bu konuda özellikle detaylı çalışmalar yapılmıştır ¹⁶⁹.

Yani tüm Rus ekler yardımıyla oluşmuş kelimeler, örneğin, *apaşka*, Rusçadan alınmış karışık ifadeler, çoğunlukla Rus fiiline Kazak fiili “*etw*” eklediğinde oluşan ifadeleri, mesela, “*gruzit’ etw*” Şala-Kazak diline ait olduğunu söyleyebiliriz.

¹⁶⁹ “Pidgin (dil)”, *Wikipedia Açık Ansiklopedisi*, [https://tr.wikipedia.org/wiki/Pidgin_\(dil\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Pidgin_(dil)).

3. TABLOLAR

Anketlerden ve röportajlardan, günlük konuşmalardan, gazetelerden ve dergilerden, makalelerden, argo/jargon sözlüklerden, radyo ve televizyondan, sosyal ağlardan ve internetten alınan verilere göre Kazak gençliğinin en yaygın kullanılan jargon sözcüklerin örnekleri tablo halinde aşağıda verilmiştir.

YABANCI DİLLERDEN ALINTI JARGON KELİMELEİ

ARAPÇA KÖKENLİ JARGON KELİMELEİ		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Aram (s)	Temiz değil; haram	Kötü niyetli; sahtekâr

RUSÇA KÖKENLİ JARGON KELİMELEİ		
Oriđinal anlamını yitirmiş Rus dilinden alınan kelimeler		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Gonşık (i) (rus. <i>gnat'</i> -dürtmek, koşturmak) –	Koşucu	Yalancı
Jelezobeton (i) (rus.)	Betonarme	Kesin bir karar
Kosyak (i) (rus.)	Kapı veya pencere çerçevesinin kirişİ	Hata, yanlış davranış; Garip bir durum; Sigara ya da esrarla sigara (narkotik madde içeren sigara)
Krışa/tanka (i) (rus.)	Çatı/tank	Destek veren yakın birisi
Mazga (i) (rus. <i>mozg</i>)	Beyın	Kızdırmak
Orat' (f) (rus.)	Bağırmak	Çok komik olduğundan kahkahalar atmak
Papik (i) (rus.)	Baba	Bir kadına destek veren kimse
Potet' (f) (rus.)	Terlemek	Telaş etmek
Tema (i) (rus.)	Konu, mevzu	Çok iyi, super
Tormoz (i) (rus.)	Fren	Yavaş düşünen, hareket eden biri
Sözlerden birisi rusçadan ödünç alınan karışık ifadeler		
Ala közimen strelyat' etw (d)	Gözlerle atışmak	Bakışlar atmak, sert bakmak
Gruzit' etw (d) (rus. – kaz. f.)	Yüklemek	Dertlerle paylaşmak, konuşmak, sıkıntıları söylemek, yardım istemek.
Kapustağı qarau (d) (rus. - kaz. f.)	Lahanayı bakmak	Maddi duruma bakmak; çıkar aramak
Kosit' etw (d) (rus. –	Biçmek	İşlerden kaçmak;

kaz. f.)		Birini taklit etmek, özenmek
Közi banka bolu (d)	Gözleri şişti	Şaşırmak
Krışası ketken (d) (rus. – kaz. f.)	Çatısı gitmiş	Delirmek, aklı başından gitti;
Mayak tastaw (d) (rus. -kaz. f.)	Sinyal vermek	Kısa çağrı
Poterya bolw (d) (rus.-kaz. f.)	Poteryat'sya - kaybolmak	Ortalıktan kaybolmak
Qûlaqqa lapşa ilw (d) (kaz.-rus.)	Kulağa erişte asmak	Aldatmak, yalan söylemek
Skidıvat' etw (d) (rus. -kaz. f.)	Atmak, fırlatmak	Telefonu açmadan kapatmak
Şpor jasaw (d) (rus. -kaz. f.)	Kopya kâğıdı hazırlamak	Hile yapmak
Tormozı ûstap qalu, tormozit' etw, zavisat' etw (f) (rus. - kaz. f.)	Frenlemek, engellemek, engel olmak	Sendelemek (mec.); Yavaş hareket etmek, düşünmek
Tupit' etw (d) (rus. – kaz. f.)	Köreltmek	Salakça davranmak, salak gibi görünmek
Zvezda bolw (d) (rus. -kaz. f.)	Yıldız olmak	Kendini yıldız olarak zannetmek, havalı

İNGİLİZCE KÖKENLİ JARGON KELİMELEER		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Go (f) (ing)	Gitmek	Gidelim, yapalım
Kek (i) (ing.)	Un, şeker ve yumurta karışımı, genellikle içine çekirdeksiz kuru üzüm, kakao vb. de konularak yapılan, fırında pişirilen tatlı çörek	Aptal, bön (kimse)
Super (i ve s) (ing.)	Süper	Çok iyi, çok güzel
İgnorium (i) (ing. <i>ignore</i>)	Aldırmamak	Kaybolmak

KAZAKÇA JARGON SÖZCÜKLER		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Awrw (s ve f)	Ağrı, hasta, hasta olmak, hastalanmak, hastalık, illet, marazi, sızı, hasta adam, ağrımak	Aptal, geri zekalı, gerzek, ahmak, salak, şapşal, bön kimse
Jılawıq (s)	Gözü yaşlı, sulu göz; Çok ağlayan birisi	Kıskanç, kindar, içi dar
Jındı (i ve s)	Cinli, deli, çılgın, şeytani, kötü	Çok iyi, çok güzel.
Jww (f)	Yıkamak	İçki ile kutlamak
Laqtırw (f)	Atmak, fırlatmak, düşürmek	Aldatmak, yalan söylemek, zor durumda bırakmak; Bırakmak, ayrılmak, terketmek, vazgeçmek.
Qatu (f)	Üşümek, donmak	Esrarlı sigarayı içmek ¹⁷⁰ ; Hareket etmemek, bir yerde durmak.
Qısqıq (i ve s)	Eğri	Yaramaz; Aylak; Kötü niyetli
Qoyu (f)	Koymak; defnetmek; gömmek	Konuşmayı, yapmayı bitirmek
Qwğınbay (i)	Sürmek/ kovmak	Çok ve boş konuşan ya da yapan
Qww (f), qwalaw (f)	Defetmek, koğmak, kovalamak, kovmak	Boş konuşmak, delirmek; Doğruyu söylememek, yanlış yapmak, yalan söylemek
Sarğayu (f)	Sararmak	Üzülme

¹⁷⁰ Shala-Kazakh, “Kazahskiy Molodejny Slang”, *Blog-Platforma YourVision*, ed. E. E. Kembayev, <https://yvision.kz/post/705709>, s.1. (07.08.2016).

Sasw (f)	Şaşalamak, şaşmak; Kokmak	Saçmalamak, boşuna konuşmak
Sındırw (f)	Kırmak, yıkmak, parçalamak	Yenmek; Dövmek; İkna etmek ¹⁷¹ .
Sınw (f)	Arızalanmak, kırılmak, parçalanmak, bozulmak, sınımak.	Vazgeçmek, cesaret edememek, ikna ettirmek; Âşık olmak ¹⁷² .
Şıldırmaq (i)	Çıngırak	Boş konuşan kimse.
Şi but, şı baqay (d)	Çelimsiz	Çok zayıf
Şulaw (f)	Ses yapmak, gürültü yapmak	Eğlenmek; Kavga etmek, bağırmak.
Mayısw (f)	Bükülmek, eğilmek, büzülmek.	Vazgeçmek, cesaret edememek, ikna ettirmek; Âşık olmak ¹⁷³ .
Topas (s ve i)	Bayağı	Aptal, kalın kafalı

¹⁷¹ Shala-Kazakh, a.g.e.

¹⁷² a.yer

¹⁷³ a.yer

KAZAKÇA JARGON DEYİMLER		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Bidi şaşw (d)	Dansı saçmak	Çok iyi dans etmek
Dem ala almau (d)	Nefes alamamak	Burnu havada, kendini çok beğenmiş
Jer silkindirw (d)	Yeryüzünü sallamak	Halka açık bir yerde savaştık
Juip şayu (d)	Çalkayıp yıkamak	Durumu hafifletmek, düzlemek, yumuşatmak; Kusurlarını affetirmek
Kartoptı jarıp ayttı (d)	Patatesi yere vurmak	Laflarla şaşırtmak
Közinmen ūrısıp qalw (d)	Gözlerle kavga etmek	Bir şeyi görmemek
Midı şiritu (d)	Beyni çürütmek	Çok konuşmak
Müyizdi sındırw (d)	Boynuzu kırmak	Dövmek
Nan ūrsın (d)	Ekmek vursun	Yemin ederim
Qoyannıñ suretin salw (d)	Tavşanın resmin çizmek	Kaçmak
Sağızşa şaynalı (d)	Sakız gibi çiğnemek	Cevap bulamayınca başka bir yol bulmak
Şemişkeşe şağı (d)	Çekirdek yemek	Kolayca çözüm bulup hızlı cevap vermek
Tınısın tarılıp tūr ğoy (d)	Nefes zorla almak	Burnu havada, kendini çok beğenmiş
Türdi tıǵıp qoyw (d)	Yüzünü saklamak	Görünmemek, gitmek; Kaybolmak

YABANCI DİL EKLERİNİN YARDIMIYLA DEĞİŞTİRİLEN KAZAKÇA JARGON SÖZCÜKLER		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ağaşka (i) (kaz.-rus. e.)	Ağa – ağabey	Yaşı büyük adam;
Apaşka (i) (kaz.-rus. e.)	Apa – abla, anne, nine	Yaşı büyük kadın.
Kökeşka (i) (kaz.-rus. e.)	Köke - dayı	Destek veren yakını
Mahabatizeysn, mahabatizatsiya (i) (kaz.-ing. e.)	Mahabat - aşk	Aşk, aşık olmak
Rahatizm (i) (kaz.-ing. e.)	Rahat	Çok iyi, çok rahat, çok güzel
Yurta (i) (türk.-rus. e.)	Orta Asya'da Türk ve Moğol göçebelerinin ev olarak kullandığı çadırlara verilen ad.	Meyhane

SEMANTİK GRUPLAR

FAUNA		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Añ (i)	Yabani hayvan	Görgüsüz
At (i)	Binmek ve yük taşımak için kullanılan bir hayvan.	Fiziği güzel olan kız.
Buzaw (i)	Buzağı	Küstah, sert, kalıplı çocuk.
Çayka (i) (rus.)	Martı. Beyaz veya gri renkte eti yenilmeyen, yüzebilen bir deniz kuşu ¹⁷⁴ .	Erkeği maddi açısından kullanan bir kadın.
Doñız (i), Şoşqa (i)	Domuz. Çift parmaklılardan, eti ve yağı için beslenen evcil hayvan.	Alçak gönüllü kimse. Doyumsuz, obur adam. Kirli, pislik yaratan kimse.
Hayuan (i)	Bitki ve insanın dışındaki canlı yaratık.	Kaba, yeteneği olmayan. Mal gibi davranan.
İşak (i)	Eşek. Binek ve yük hayvanı.	Kaba, söz dinlemez kimse.
İt (i)	Köpek	Değeri olmayan aşağılık kimse; nefret ve küfür olarak kullanılır.
İttiñ balası (d)	Köpeğin çocuğu	
Jılan (i)	Yılan. Sürüngelelerden ince uzun, ayaksız bir hayvan ¹⁷⁵ .	Hain, sinsî, iki yüzlü.
Mal (i)	Büyükbaş hayvan	Bayağı, aşağılık, kötü kimse; Salakça hareketler yaptığı düşünülen genç yaşlı herkes için kullanılabilir;

¹⁷⁴ Hüseyin Kuşçu, *Türkçe Sözlük*, 16. Basım, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2013, s. 264.

¹⁷⁵ a. g. e., s. 509.

		Para.
Mışka (i) (rus.)	Fare	Bilgisayar öğretmeni
Qasqır (i)	Kurt. Çoğunlukla koyun sürülerine saldıran yırtıcı hayvan.	İşini iyi bilen aldanmaz, sert.
Qoy (i)	Koyun. Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan	Verilen buyruklara uyan, kendi kişiliğini gösteremeyen kimse.
Sayğaq (i)	Sayga. Boynuzlugiller familyasından Orta Asya'da yaygın görülen ve antiloplar arasında garip görünüşlü burnuyla dikkat çeken bir memeli türü.	Sokak serserisi, kaba, medeniyetsiz, cahil insan genelde köylerden gelenlere söylenen bir lakap; İnsanı aşağılayan bir anlam olarak kullanılır; Bkz. MÂMBET
Şakal (s ve i)	Küçük avcı ve leşçil canlılar olan çakalların Kuzey Amerika'daki karşılığı, Türkçede "kır kurdu" ya da yine "çakal" olarak adlandırılan Canis latrans (İng., coyote ya da prairie wolf) türü canlıdır.	Hileci, düzenbaz (kimse); Hırsız; Birini aşağılamak için kullanılan hitap.
Siır (i)	Büyük baş, evcil, geviş getiren hayvanlara verilen genel ad ¹⁷⁶ .	Şişman
Toqıldıq (i)	Ağaçkakan. Ağaç kurtlarını yiyerek geçinen bir kuş ¹⁷⁷ .	Muhbir, ihbarcı
Tülki (i)	Köpekgillerden, ağzı ve burnu sivri, kuyruğu uzun ve tüylü, kümeslere çok zarar	Kurnaz insan

¹⁷⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 346.

¹⁷⁷ a. g. e., s. 40.

	veren, değişik renkleri olan, kürkü beğenilen bir memeli hayvan ¹⁷⁸ .	
Uręaşı (i)	Dişı, kancık	(Çok kaba) Kız, kadın (halk ağzından)

¹⁷⁸ a.g.e., s. 439.

FLORA		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Şöp (i)	Ot. İlkbaharda yetişip sonbaharda kurayan küçük bitkilerin ortak adı ¹⁷⁹ .	Esrar

¹⁷⁹ a. g. e., s. 294.

DOĞA		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Awa (i); Awa köterw (d)	Hava; Hava kaldırmak	Para; Para toplamak, para almak.
Topıraq; köpke topıraq şaşw (d)	Yer kabuğunun üstünde incelmış toz haline gelmiş içinde her türlü kütle kalıntısı, çürülmüş organik cisimler bulunan canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey kısım ¹⁸⁰ .	Herkese karşı çıkmak ¹⁸¹ .

¹⁸⁰ a. g. e., s. 443.

¹⁸¹ “Topıraq”, *Kazahsko-Russkiy Slovar’*, 2003, <https://sozdik.kz/ru/dictionary/translate/kk/ru/топырак/>, s.1.

VÜCUT ADLARI		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ayaq (i); Ayağı awır (d)	İnsanlarda ve hayvanlarda bulunan ve hareket için kullanılan bir biyolojik yapıdır; Ayağı ağır	Hamile kadın.
Bas (i); Bas qosw (d);	Ağız, burun, göz, kaş, kirpik ve beynin bulunduğu aynı zamanda solunum, sindirim organlarının da başladığı vücut parçası ¹⁸² .	Adam, kişi; Evlenmek ¹⁸³ .
Tesik bas (d)	Sızdıran kafa	Aptal, bön kimse.
Borbay (i ve s)	Bacağın iç tarafı	Fakir, zavallı adam; Zayıf

¹⁸² Kuşçu, a.g.e., s. 71.

¹⁸³ “Bas”, *Kazahsko-Russkiy Slovar*, 2003, <https://sozdik.kz/ru/dictionary/translate/kk/ru/6ac/>, s.1.

YEMEK VE İÇECEK ADLARI		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Balmūzdaq (i)	Dondurma	Birinci sınıftaki öğrenci
Qatıq (i)	Fermente sūt ürünü; Koyu süzölmüş ekşi sūt; Yoğurt.	Esrar.
Qaymaq (i)	Kaymak	Yüksek sosyete

MESLEKİ ARGO (BİLGİSAYAR VE İNTERNET DİLİ)		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Apgreyd (i)	ing. Upgrade – yenilemek, güncellemek	Görünüm dahil her şeyin güncellenmesi
Blog (i)	ing. Blog	İnsanların öğrendiklerini, bildiklerini, paylaşmak istediklerini yazdığı web tabanlı bir sistemdir.
Guglit’ (f)	ing. Google	Google arama motorundan bilgi edinmek.
Haker (i)	ing. Hack	Şahsî bilgisayarlar veya çeşitli kurum ve kuruluşlara ait bilgisayarlar ve ağlara izinsiz olarak giriş yapan kişi.
Heyter (i)	ing. Hate – nefret etmek	Kiskanan, çekemeyen, tahammül edemeyen, katlanamayan birisi. Son günlerde homofobik, din ayrımcısı, ırkçı kişileri genellemekte kullanılıyor.
Layk, loys (i)	ing. Like	(Beğen Butonu), ilk defa Facebook tarafından kullanılan ve kullanıcının bir içeriği beğendiğini göstermesine yardımcı olan butondur.
Şipper (i)	ing. Ship	En çok bir çift karaktere hayran olan (genelde televizyon dizilerin) ve onların ilişkileriyle ilgili olan hayran türleri.
Trollit’ (f)	Konuşmacıyı dengeden çıkarmak için forumlara kışkırtıcı mesajlar yazmak	Alay etmek, dalga geçmek

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN KULLANDIĞI JARGON KELİMELER		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Abitura (i) (rus.) (kıs.)	Abiturient	Yeni üniversite öğrencisi
Avtomat (i) (rus.)	Tüfek	Sınavı geçmeden belirli bir disiplin için bir yarıyılın notlandırılması.
Balmūzdaq (i)	Dondurma	Birinci sınıftaki öğrenci
Gosı (i) (çok.e.) (rus.)	Gosudarstvennie ekzameni	Devlet sınavları
Obşyaga (i) (rus.) (kıs.)	Obşejitie	Yurt
Prepod (i) (rus.) (kıs.)	Prepodavatel	Öğretmen
Şpor, şpora (i) (rus. <i>şpargalka</i>) (kıs.)	Mahmuz	Hile kâğıdı. Notları olan kâğıt, öğretmenin aldatılması amacıyla gizlice bir sürünün, bilgisinin sınanması sırasında vicdansız bir öğrenci tarafından kullanılır.

LİSE ÖĞRENCİLERİN KULLANDIĞI JARGON KELİMELER		
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Akses (i) (ing. <i>access</i>)	Erişim	Bilgisayar öğretmeni

KISALTMALAR		
KISALTMA	ASIL BİÇİM	ANLAMI
Qaz (z) (kaz.) (kıs.)	Qazır	Şimdi
İnet (i) (ing.) (kıs.)	İnternet	İnternet
RUSÇADAN ALINTI KISALTMALAR		
KISALTMA	ASIL BİÇİM	ANLAMI
JB (z) (rus.) (kıs.)	Jelezobetonno	Emin olmak, kesin
Jiza (z) (rus.) (kıs.)	Jiznenno	Gerçekçi
MB (rus.) (kıs.)	Mojet bıt'	Olabilir, belki
Neoçemskiy (s) (rus.) (bi.)	Ne o çem	Kötü
Obşyaga (i) (rus.) (kıs.)	Obşejitie	Yurt
Poç (z) (rus.) (kıs.)	Poçemu	Neden
Pon (z) (rus.) (kıs.)	Ponyatno	Anlaşıldı
Pot (z) (rus.) (kıs.)	Potomu	O yüzden
Prepod (i) (rus.) (kıs.)	Prepodavatel	Öğretmen
Şyas (z) (rus.) (kıs.)	Seiças	Şimdi
Zaç (z) (rus.) (kıs.)	Zaçem	Niçin
Zat (z) (rus.) (kıs.)	Zatem	Sonra
Zoya (rus.) (kıs.)	Zmeya osobo yadovitaya	Tehlikeli
İNGİLİZCEDEN ALINTI KISALTMALAR		
KISALTMA	ASIL BİÇİM	ANLAMI
İzi-pizi (ing)	Easy	Çok kolay
Lol (ing)	Laughing out loud	Sesli güldüm anlamında bir kısaltma
Okay, ok (ing)	All correct	Tamam
Rili, Ril (ing)	Really, real	Gerçekten, gerçek
Rofl (ing)	Rolling on floor laughing	Gülmekten yerlere yatmak
Soryan, sorry (ing)	Sorry	Afferdersin

ÜNLEM	
KAZAK ÜNLEM	ANLAMI
Mã	Şaşırmak
Yo moyo	Çok şaşırmak
Ola	Şaşırmak
Oybay, oybayuşki	Çok şaşırmak
Kapets	Şaşırtıcı durum

İkinci Bölüm Üzerine Çıkarımlar

Çoğu kişi tarafından anlaşılmaması gereken, çoğunlukla gizli olan bilgileri iletmek için, ses dili dışındaki iletişim araçları kullanılır. Kazak halkı arasındaki her gün iletişimde kullanılan gizli mesajların bu tür araçlarını analiz etmeye çalıştık. Bu tür iletişim araçlarının analizi, yüz ifadeleri, jestler ve farklı işaretlerin kullanılması, bilginin çoğunluk tarafından bulunmaması gerektiğinde etkili olduğunu gösterdi.

Kazakistan'da argoya da baktık. Günlük konuşmada kullandığı jargon sözcüklerinin çoğunun yeni olmadığını gördük.

Anket sonuçlarına göre, jargon kullanmanın temel sebepleri; mesajını veya düşünceni hızlı bir şekilde iletme isteği (46, 15%), eğlence ve keyif arayışında oldukları için (27,69%), dikkat çekmek için (6,15%), ilgili sosyal grubun içinde iletişim kurma ve devam ettirme amacı (4,62%), dildeki gizli işlevini getirmek için (3,08%) ve başkaları.

Kazak gencinin jargon ifadelerinin sözlüğünün karşılaştırmalı bir analizi lise öğrencilerin konuşmasının sadece %20'sinin jargon kelimelerden oluştuğunu gösterdi. Bunlar temel olarak eğitim faaliyetleri ile ilgili kelimelerdir. Üniversitedeyken gençler daha çok jargon kelimeleri ve deyimleri kullanır. Dolayısıyla, üniversite öğrencinin kelime hazinesi %40 jargondan oluşmaktadır. Peki bunun sebebi nedir? Gençler yeni koşullara kavuşuyorlar: yerli, eğitici, sosyal. Çevre değişiyor, bilgi akışı artıyor, jargon dahil yeni şeylerin yoğun bir şekilde emilimi vardır.

Kazakça konuşan ve Rusça konuşan gençlerin dilinin karşılaştırmalı bir analizine girişilmiştir. Kazak eğitim dili ile 1. sınıfın 4 grubu arasında ve benzer şekilde Rusça eğitim dili ile bir anket gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, bu grupların öğrencileri jargon kullanarak kendilerini, hobilerini ve arkadaşlarını anlattılar. Sonuç olarak, Kazak gruplarının öğrencilerin kendi dilinde daha az jargon kelimeleri kullandıklarını gördük, jargon sözcüklerinin çoğu Rusça'dan veya İngilizce'den ödünç alınmış. Sonuç olarak Kazak gruplarının öğrencilerinin daha az jargon kelimeleri kullandıkları bulunmuştur (1:2). Belki de bu, öğrencilerin ana dilinde dil katmanının sayıca fazla olmamasından kaynaklanmaktadır.

Slang gençlerin hayatında çok önemli bir rol oynar. Bugünkü hayatı onsuz düşünülemez. Jargon, gençlerin birbirleriyle iletişim kurmasına, bilgi aktarmasına, ortak bir dil bulmasına, ortak çıkarlara gitmesine, belirli zorlukların üstesinden gelmesine, bir takıma katılmasına yardımcı olur. Tabii ki jargon ifadelerinin kullanımı geçici, yaşa

bağlı bir fenomendir. Gzlemlerimize gre, yaşı otuzdan büyük olan bir Kazağın szlğnde jargon kelimelerinin yüzdesi gençlerden çok daha düşük. Bizim düşüncemize gre, bu olgu, ulusal iletişimin iř iletişimi konusundaki zgnlklerinden etkilenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÖLÜM 3

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE GENÇLERİN KULLANDIĞI JARGON KELİMELERİ

1. Çağdaş Türk Dilindeki Jargon

1.1. Tarihsel Bilgiler

1.2. Yeni Kelimelerle Argo Zenginleştirme Yöntemleri

1.3. Göstergebilim (Semiyojoloji)

1.4. Morfojoloji ve Sentaks

1.5. Anlam Bilimi (Semantik)

1.6. Edim Bilimi (Pragmatik)

2. Tablolar

Üçüncü Bölüm Üzerine Çıkarımlar

1. ÇAĞDAŞ TÜRK DİLİNDEKİ JARGON

1.1. TARİHSEL BİLGİLER

İlk Türk argosu 11. Yüzyılda Kaşgarlı Mahmud'un "Divan-ı Lügati't Türk" kitabında bulunmaktadır. Ancak bu konudaki asıl ilgi, çok daha sonra, 20. yüzyılın ortalarında ünlü Türk dilbilimci Ferit Devellioğlu'nun "Türk Argosu. İnceleme ve Sözlük" adlı kitabının yayınlanmasıyla belirlendi. Bu kitapta yazar argo olayının genel bir analizini yapmış ve o zamanın argo kelimelerin bir sözlük yapmış.

Türk dilbilimciler geleneksel olarak Türk dilinin edebi olmayan kelime dağarcığı, yani edebi dilin normlarına uymayan tüm söz ve ifadelerin "jargon" veya daha çok "argo" kavramına atıfta bulunur: gençlik jargonu, lise ve üniversite öğrenci jargonu, hırsızların ve bağımlıların argosu, oyun jargonu ve benzerleri. Ayrıca geniş bir halk (sözel, sade) ve kaba ifadeler tabakası bulunmaktadır.

Bu alandaki son çalışmalardan biri olarak, suç dünyasının, azınlıkların, kapalı kurumların dilinin yanı sıra ticaret, spor, din ve medya kelime dağarcığını ayrıntılı

olarak incelediği Halil Ersoylu'nun “Türk Argosu Üzerinde İncelemeler” adlı çalışmasıdır ¹⁸⁴.

1.2. YENİ KELİMELERLE JARGON ZENGİNLEŞTİRME YÖNTEMLERİ

Dil kültürel, sosyal ve psikolojik ortamımız çerçevesinde ortaya çıkar ve böylece çevremizdeki dünyayı nasıl algıladığımızı belirler. Her kelime insanların bunu ya da çevreleyen dünyanın fenomeni olarak adlandırmayı kabul ettiğinin bir işaretidir. Her yeni icat, her yeni kavram dile yeni sözcükler ve ifadeler getiriyor ve bir şeyin kullanımından çıkış ile onu ifade eden kelime yok oluyor. Bilgi teknolojisinin ve iletişimin hızlı bir şekilde gelişmesi edebi Türkçenin birçok yeni sözünün ortaya çıkmasına yol açmıştır. Aynı zamanda bazı eski Türk sözcükleri anlamlarını biraz değiştirerek ya da tamamen yeni bir anlam kazanarak günlük kullanıma dönmüşler. Böylece Osmanlı İmparatorluğu döneminde sıkça kullanılan kelimeler yeniden düşünülmüş ve başka anlamlarda yeniden kullanılmıştır.

Bu süreç, Türk dilinin edebi olmayan katmanına da dokunmuştur. Jargon manaları birçok dini terimlerde ortaya çıktı:

Şeriat (i) - Kabadayılığın, gangsterliğin uyduğu kurallar bütünü; racon düzeni¹⁸⁵;

Cami (i) - Çok kalabalık yer¹⁸⁶;

İmanım (d) - Herhangi birisine karşı “azizim, arkadaşım” anlamında kullanılır¹⁸⁷.

Dil, toplumun yaşamındaki değişimleri sürekli olarak izlemektedir - toplumun yaşamındaki değişiklikler kaçınılmaz olarak yeni sözcük birimlerinin ortaya çıkmasına neden olur - ve bu bize Türkiye ile diğer ülkelerin halkları arasında değişen ilişkilerin yüzyıllar boyunca izlenmesi için bir fırsat vermektedir. Her tarihsel dönem Türk edebi diline ve Türk argosuna bir sürü alıntılar ile ekleme yapar.

¹⁸⁴ H. Ersoylu, *Türk Argosu Üzerinde İncelemeler*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2010.

¹⁸⁵ H. Aktunç, *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü*, 11. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017, 272 s.

¹⁸⁶ a. g. e., s. 70.

¹⁸⁷ a. g. e., s. 152.

İslamiyet'in yayılmasıyla Türkleşmeye başlayan ilk Arapça sözcüklerden alıntılar daha sonra Türk argosunda “kutsala parodisi (taklidi)”¹⁸⁸ olarak yer almıştı. Bu kelime dağarcığının bir örneği olarak, hem edebi dilde (dinin terimleri) hem de çağdaş Türk argosunda kullanılan şu Arapça kelimeler gösterilebilir:

Allah – “en iyi, en üstün kişi” anlamında kullanılır; bir niteliğin alabileceği en olumlu ya da en olumsuz noktaları belirlemek için kullanılır. Boss”¹⁸⁹;

Ezan – “horoz sesi, horoz ötüşü; gün ağarması”;

Camici – “özellikle camilerde iş gören hırsız, yankesici”, vb.

Osmanlı İmparatorluğunda sanat ve edebiyatın dili olan Fars dilinden gelen alıntılar da hem çağdaş edebi Türkçede hem de jargonda önemli bir yer almışlardır:

Derviş – “esrar vb. uyuşturucuların satıldığı kahvehanenin müşterisi, müdavimi”;

Gül - “amfetamin; bir tür uyarıcı ilaç”, vb.

Yunanlıların ve Ermenilerin dilinden çok sayıda ödünçlemeler çağdaş Türk jargonuna da yansımıştır:

Aftos (yun. *autos*) – “sevgili”;

Ahbar (erm. *yeğpayr*) - “kardeşim”, vb.

Fransızca kökenli alıntılar Türkçede XVIII. yüzyılın ikinci yarısında görünmeye başlamış. Jargonu da etkilemişlerdir:

¹⁸⁸ Ayrica bkz: N. Özkan, “Gizli Dil Olarak Argonun Fonksiyonu Üzerine”, *Türk Kültüründe Argo* / ed. by Emine Gürsoy, Naskali, Güliden Sağol, Haarlem: Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayını (Publications of Turkestan and Azerbaijan Research Centre), 2003.

¹⁸⁹ Örnekler şu kaynaklardan alındı: H. Aktunç, *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü*, 11. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017; F. Bingölçe, *Kadın Argosu Sözlüğü*, İstanbul: Metis Yayınları, 2001; F. Bingölçe, *Kadın Argosu Sözlüğü-2*, Ankara: Alt-Üst Yayınlar, 2001; A. Püsküllüoğlu, *Türkçenin argo sözlüğü*, İstanbul: Arkadaş Yayıncılık, 2012.

Afiş (fr. *affiche*) – “hile, dalavere; yalan”;

Artist (fr. *artiste*) – “yalancı; olduğu gibi görünmeyip rol yapan kişi”, vb.

Son yıllarda, İngilizce alıntılar Türk jargonunda yaygınlaşmıştır:

Antifriz (ing. *antifreeze*) – “alkollü içki”;

Caz (ing. *jazz*) – “gevezelik, boşa konuşma”;

Coynt (ing. *joint*) – “esrarlı sigara”, vb.

İngiliz kökleri (Türkçe harflerle yazılmış) gençlik jargonlarının diğer neologizmlerinde görülebilir. Açıklayıcı bir örnek olarak *caddeci teenler* - “sokak gençleri” birleşimi, yani Bağdat Caddesinde ¹⁹⁰ “takılan” gençleri diye anlamına gelebilir. Bu nedenle “teen” sözcüğü çokluk ek (-lar / -ler) yardımıyla tamamen Türkleşmiştir.

Türk gençlik jargonlarını son yıllarda genişleten bir sonraki kelime grubu, internet ve bilgisayar ile ilgili kelimelerdir. Bu tür kelimelerin kökleri genellikle İngilizceden ödünç alınır ve morfolojik tasarım Türkçe alınır:

Resetlemek (ing. *reset*- türk. e.) – “yeniden başlatmak”;

Çetleşmek (ing. *chat*-) – “çatta konuşmak, sohbet etmek”, vb.

Şimdi Türk jargonunun fenomenini gösterebilim, morfoloji ve sentaks, semantik ve pragmatik bakış açısından ele alalım ¹⁹¹.

¹⁹⁰ İstanbul’un Anadolu yakasındaki ana caddesi.

¹⁹¹ O. Razuvaeva, *Slang in the Turkish Language as a Social, Linguistic and Semiotic Phenomenon*, İstanbul: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 2009, ss. 299–316.

1.3. GÖSTERGEBİLİM (SEMİYOLOJİ)

Göstergebilim - göstergelerin yorumlanmasını, üretilmesini veya işaretleri anlama süreçlerini içeren bütün faktörlerin sistematik bir şekilde incelenmesine dayanan bir bilim dalıdır. Fransızlar semiyoloji terimini kullanmışlardır. Semiyotik disiplinler arası bir sahadır. Anlam bilimi, dil bilimi, fonetik, mimarlık, sosyoloji, psikanaliz ve daha birçok bilim dalı ve disiplinin oluşturduğu disiplinler arası bir disiplindir. Kültürel kodlar, gelenekler ve metni anlam süreçlerine göre düzenlenmiş işaret sistemleri diye nitelenen her şey semiyotiğin inceleme alanına girmektedir. Semiyoloji, yapısalcılığın modeli olarak düşünülmektedir.

“Semiyoloji” kelimesi (es.yun. *semeion*’dan – “işaret”) hazırlıksız bir insana çok az şey söyleyebilir ancak çalışmasının konusu olan – işaretin - hayatın hemen hemen tüm alanlarına nüfuz eder. Bu bilim günlük hayatımıza başvurduğumuz ve psikoloji, dilbilim, mantık, felsefe, sanat vb. konularda bilgi sahibi olduğumuz işaret, dilsel işaret, dil, sembol ve benzeri kavramları geliştirir.

Sözcükler ve diller sosyal zorunluluk ürünleridir ve iletişim için gereklidirler. Kelimenin kendisi bir anlam ifade etmemektedir, sadece işaretli (belirtilmiş) olanla (kelimenin tanımı) birlikte bir işaretlenmiş (kelimenin kendisi), bir nesneyi, düşüncüyü veya eylemi ifade eden bir tür birimdir ¹⁹².

Ch. Pierce’e göre, herhangi bir işaretin üç ana özelliği vardır:

- 1) malzeme kılıfı (işaretlenmiş);
- 2) belirlenen nesne (belirtilmiş);
- 3) insan tarafından kurulan yorumlama kuralları (sözdizimsel).

Bu üç özelliğe dayanarak işaretin birçok tanımı formüle edilmektedir. Özellikle bir işaret, bir nesneyi değiştiren ve belirlenmiş bir nesne hakkındaki bilgiyi algılamak, saklamak, iletmek ve dönüştürmek için bir kişi tarafından kullanılan iki taraflı bir maddi gerçek olarak tanımlanmaktadır ¹⁹³.

¹⁹² Ayrica bkz. E. A. Elina, *Semiotika Reklamı. Uç. Posobie*, M.: Daşkov i K, 2012.

¹⁹³ O. Y. Mansurova, "Slang Sovremennogo Turetskogo Yazıkı", *Vestnik RGTU, Seriya "İstoriya. Filologiya. Kul'turologiya. Vostokovedenie."*, 2012, s. 139.

Birçok işaret sınıflandırması vardır ancak XIX. yüzyılın ikinci yarısında semiyolojinin kurucusu Charles Pearce tarafından yapılan sınıflandırma evrensel olarak tanınmış ve eksiksiz olarak kabul edilmektedir. Sınıflandırmanın temeli, işaret ile onun nesnesi arasındaki ilişkidir. (Eş anlamlı olarak kullanılan terimler şunlardır: form ve denotatum, işaret ve nesne, işaret ve referent, işaretlenmiş ve belirtilmiş ve diğerleri).

Bu ilişki semiyotikte üç temel işaret türünü ayırt etmenin temeli olarak hizmet eder:

- 1) işaretler-simgeler (ya da ikonik işaretler, bazen işaret-kopya, işaret-imajlar olarak adlandırılır);
- 2) işaretler-endeksler (endeks işaretleri veya işaretler-sıfatlar);
- 3) işaretler-semoller (sembolik işaretler veya şartlı, konvensiyonel işaretler).

Türkçe jargon kelimelerinin çoğu genel olarak dildeki çoğu kelime gibi sembolik işaretlere atıfta bulunur. Bu türden işaretler şartlı veya konvensiyonel olarak adlandırılır (ing. “*convention*”- “anlaşma” kelimesinden).

Onların denotatumu bu işaretleri kullanan kişiler arasında gizlice imzalanmış olan anlaşma ile olduğu gibi formla ilişkilidir, bu nedenle şartlıdır.

Konvensiyonel işaret, formunun hiçbir şekilde anlamıyla aynı olmadığından ve motive edilmediğinden farklıdır: örneğin, “m-a-s-a” fonetik sisteminin neden tam olarak bu tür bir mobilya anlamına geldiğini hiç kimse bilemez.

Ancak bununla birlikte Türk jargonları arasında Pierce’in sınıflandırmasına göre artık işaret-semoller değil işaret-simgeleri olan sesleri yankılayan kelimeler de vardır.

İkonik (ya da imaj) işaretler, formu ve denotatumu birbirine benzediği yani bir şekilde ya da başka bir analogi içinde oldukları gerçeğiyle ayırt edilir. İkonik işaretin eylemi form ve denotatumun gerçek benzerliğine dayanır.

İşaret-simgelerde form içeriği çoğaltır gibi görünüyor, işaretin (formuna) şekline göre anlamını belirleyebiliriz; işaretin formu anlam işlevini üstlendiğini söylenebiler - kendisi denotatum ilgili bilgidir. İkonik işaretler resimler, görseller, fotoğraflar,

heykeller, piktografik harfler, çizimler, coğrafi haritalar, onomatope (yansıtımlar) vb. içerir ¹⁹⁴.

Türk jargondaki ikonik işaretlerin aşağıdaki örnekleri ele alalım:

1. *gıcık* – “boğazda duyulan ve öksürmeye sebep olan kaşıntı”; *gıcık gıcık* – “öksürme sesi”.

gıcık – “sinir bozucu, öfkelenendirici (kişi, nesne, durum); (kişide) sinirlenme, hoşlanmama, öfkelenme durumu.”.

2. *cız* – “ateşin suda sönmesi sırasında, et yanarken, cam kesilmesi sırasında çıkan ses”.

cızdam/cızlam– “kaçma, savuşma, sıvışma, ortadan kaybolma; ölme, ölüm”.

3. *gıcırtı*– “gıcırdama sesi.”

kapı gıcırtısı – “Klasik Batı müziği”.

Türk jargonda bir başka ikonik işaret grubu asimilasyon ya da ilişkilendirme (akla getirme) ilkesine göre şekillenen mecazi (metaforik) kelimelerdir. Mesela:

albatros – “geniş omuzlu, uzun boylu ve yakışıklı erkek”; *agaç* – “nöbetçi; bir yerde ayakta durarak çokça beklemek zorunda kalan kimse”; *el freni* – “fermuar”; *ampul* – “kel adam”; *deve* – “iri yarı, uzun boylu adam”.

Edebi dilin sözcüğü jargon alanına taşındığında orijinal sözcüğün anlamının tüm kültürel bileşenleri gözden geçirilir. Lakoff ve Johnson, “metaforun özünün bir şeyi diğeri açısından açıklamak olduğunu” belirtmişler ¹⁹⁵.

hastane – “futbol oynanan yer, stadyum”;

çuval – “futbolda topu kaçıran oyuncu”;

¹⁹⁴ Mansurova, a. g. m., s. 140.

¹⁹⁵ D. Lakoff, M. Johnson, *Metaforı, Kotorımı Mı Zhivem*, M.: Editorial, 2004.

minareci – “uzun boylu futbolcu”;

kafes – “cezaevi, hapishane”;

tetik – “kiralık katil”;

camekan- “gözlük”.

Türk jargonunun sözcük birim-metaforları asimilasyon prensibine göre biçimlendirilirken, metafor oluşturulabilir. 1) dışsal benzerlikle (örneğin, *albatros*, *deve*, *ampul*), 2) nesnelerin özelliklerinin benzerliğiyle (örneğin, *çuval*, *tetik*) veya 3) işlevsel benzerlik (ör. *kafes*, *camekan*). Bu bakış açısına göre jargon kelime dağarcığı göz önüne alındığında birçok jargon ünitesinin edebi dilin sözlerinden tam olarak anlamın metaforik aktarımı (ironik ya da mecazi yorumlama) ile oluştuğu söylenebilir.

Yeni kelimelerin metaforik oluşumunun fenomeninin jargon karakteristiği olmadığını unutulmamalıdır. Gündelik iletişimde kullanılan kelimelerin çoğu metaforlardır. Jargon kelime dağarcığını ayırt eden şey, kendisinin mecazi bir varlık olması ve metaforik ifade araçlarının onun için normal olmasıdır.

1.4. MORFOLOJİ VE SENTAKS

Jargon kelime dağarcığı Türk dilinin morfolojisi ve sentaksın (sözdiziminin) genel kurallarına göre dilde şekillenir ve işlev görür. Jargonu hiçbir durumda edebi dilden bağımsız fenomen olarak değerlendirilmemelidir ¹⁹⁶. Buna göre yeni sözcükler oluşturmanın temel yolu (edebi Türkçede olduğu gibi) - eklettirmedir (kelimenin köküne bir veya daha fazla ek illeştirmek).

İntiharlardayım – “sıkıldım”

intihar + *lar* + *da* + *yım*

çokluk e. bulunma d.e. 1 teklik kişi iyelik eki

¹⁹⁶ Mansurova, a. g. m., s. 142.

Fenalardayım – “bıktım”, “yoruldum”

fena + *lar* + *da* + *yım*
çokluk e. bulunma d.e. 1 teklik kişi iyelik eki

Ortamcı – “eğlenceli mekanları seven şahıs”

ortam + *cı*
isimden isim türeten eki

+CI: İsimlere gelerek o isimle ilgili meslekle uğraşan kişileri karşılamaya yarayan isimler yapar. Geldiği isimle ilgili iş alışkanlık haline getiren, sürekli yapan kişileri karşılamaya yarayan isimler yapar ¹⁹⁷.

Bazen kelime oluşum zincirini izleyebiliriz:

kaparoz - “emek harcamadan ele geçirilmiş, çalınmış nesne, para vb.”

— *kaparoz+cu* “elde etmeyi yol edinmiş kimse; hırsız” — *kaparoz+cu+luk* “kaparozcu olma durumu” — *kaparoz+la-ma* “kaparozlamak işi” — *kaparoz+la-mak* “sağlama eylemini yapmak; rüşvet almak; haksız bir çıkar sağlamak”.

Ekleştirmeye ek olarak, jargonun sözcük birimleri kelime bileşimi (başka kelimeler veya sözcük parçaları ekleyerek) yardımıyla oluşturulabilir:

azmanyak (*azmak+manyak*) – “cinli, çılgın adam”;

çaykolik (çay+alkolik) – çay içmeyi seven kişi;

zilyoner (zil+milyoner) - fakir.

Bu tür kelime oluşumu Türkçede yaygın değildir.

¹⁹⁷ Hatice Şahin, İsmail Parlatur, *Türk Dili. Sözlü ve Yazılı Anlatım Türleri ile Anlatım Teknikleri*, Bursa: Ekin, 2011, s. 60.

Mansurova'ya göre, sözdizimsel olarak iki tür jargon ifadesi vardır ¹⁹⁸:

1) isim + fiil

duman olmak – “perişan olmak, pek kötü bir duruma düşmek”;

kantin atmak – “yalan söylemek, uydurmak”;

kek pişirmek – “aldatmak, kandırmak”;

gaza getirmek – “harekete geçirmek; heyecanlandırıp inandırmak; aldatmak”.

2) sıfat (veya sıfat işlevindeki isim) + isim

çürük elma – “satkın hakem; bir oyuncu yüzünden tüm takımın yenilmesi”;

canlı bomba – “sürekli goller atan oyuncu”;

yeşil kundura – “asker botları”;

aşk efekti – “öpücük”;

bahçe salatası - “ahmak”.

1.5. ANLAM BİLİMİ (SEMANTİK)

Dilin kelime dağarcığı sürekli olarak güncellenmekte ve artmaktadır, bu daadlandırılması gereken yeni gerçeklerin sürekli olarak ortaya çıkmasıyla açıklanmaktadır. Jargon özellikle sık sık güncelleştirilir - bu gizlilik ve yenilik temelinde doğası gereği gereklidir.

¹⁹⁸ Mansurova, a. g. m., s. 143.

Tüm jargon sözcükleri semboliktir. Jargon genellikle ironiyi ifade etmek için kullanılır, güçlü bir oyun bileşenine sahiptir. Alternatif bir dil olan jargon, belirli bir grup insanın değer sistemini yansıtır. Dolayısıyla alternatif bir dilin ana görevi, alternatif bir gerçeklik yaratmaktır.

Örneğin, “uyuşturucu” anlamında Türk argosunda kullanılan kelimeler: *keyif, ot, beyaz, kar, pudra, elmas, kristal, yakut, kuç, mavi rüya, çay, nefes*; ya da “(birini) öldürmek” ifade eden fiiller veya fiil cümlelere yakından bakalım: *temizlemek, adresini değiştirmek, eşek cennetine göndermek, imamın kayığına bindirmek, temize havale etmek*. Bu kullanımlar muhataplarından veya olumsuz çağrışımlardan kaçınmak için insanlar tarafından kullanılmaktadır ¹⁹⁹. Burada konunun hoş olmayan tarafını “gizlemek” için yaratılan, belirli bir grup insan tarafından olumsuz kavramların belirlenmesi için bir sistem görmekteyiz.

Jargona düşen kelimelerin semantiği çok geniştir ve neredeyse her çerçeve ile sınırlı değildir. Ancak çoğu en sık kullanılan sözcüklere aittir. Türkçe edebi dilin jargon anlamları olan birimleri arasında aşağıdaki semantik grupları ayırabiliriz:

1) fauna:

inek – “çok ders çalışan öğrenci; anlamadan ezberleyen öğrenci” ²⁰⁰;

koyun – “verilen buyruklara uyan, kendi kişiliğini gösteremeyen kimse”;

ördek – “otobüs, minibüs gibi ulaşım araçlarına, ana duraktan değil de, yol boyundan binen yolcu”;

2) flora:

karpuz – “aptal ve bön kişi”;

ananas veyasek ananas – “aptal ve bön kimse”;

¹⁹⁹ Mansurova, a. g. m., s. 144.

²⁰⁰ Örnekler şu kaynaklardan alındı: H. Aktunç, *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü*, 11. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017; F. Bingölçe, *Kadın Argosu Sözlüğü*, İstanbul: Metis Yayınları, 2001; F. Bingölçe, *Kadın Argosu Sözlüğü-2*, Ankara: Alt-Üst Yayınlar, 2001; A. Püsküllüoğlu, *Türkçenin argo sözlüğü*, İstanbul: Arkadaş Yayıncılık, 2012.

soğan veya *soğan erkeği* – “erkekliğin gerekliliklerini yerine getiremeyen, korkak olan erkek modeli”;

3) *doğa*:

toz – “eroin; ufulanmış durumdaki herhangi bir uyuşturucu madde”;

toprak – “(toz durumundaki uyuşturucu madde için) kötü nitelikli, düşük nitelikli”;

ateş – “para”;

4) *vücut*:

ayak – “hile, dümen”;

ayak çıkmak, ayak koymak veya ayak yapmak – “hile yapmak, rol yapmak, kandırmak”;

diş – “(esrar için) bir sigaralık, bir içimlik, bir parça; (insan için) etkinlik, nüfuz, güçlülük”;

5) *müzik aletlerin adları*:

düdük – “aptal, düşüncesiz (kimse)”;

zurna – “esrik, çok sarhoş”;

davul – “dedikoducu”.

Yukarıdaki örneklerin çeşitliliği göz önüne alındığında yeni sözcükler oluşturma'nın böyle bir “semantik” yolunun çağdaş Türk jargonunda çok aktif bir şekilde kullanıldığı ve edebi Türk dilinin zenginliğinin bunun için tükenmez bir kaynak olduğu sonucuna varabiliriz.

1.6. EDİM BİLİMİ (PRAGMATİK)

Türk jargonlarını pragmatik bakış açısından tanımlamak için Roman Jacobson'un terminolojisini kullanmamız gerekecektir. Jargon sözcük birimleri referans ve etkileyici değerleri birleştirir. Referans işlevi mesajın konusuna odaklanır ve etkileyici işlevi konuşmacıyı (mesajın göndereni) vurgular ²⁰¹.

Konuşma Türkçesinin birkaç ifadesini ele alalım:

- *duyunca patlayacaksın!* (ergen jargonu) *patlamak* – “şaşırmak” anlamında;
- *partide en gaz ve baba parçalar çalacak!* (hip-hop müzisyenlerin slangi) *baba* – “çok iyi, üstün”, *gaz* – “moda, şik”;
- *o yaz Kadıköy’de badem şekerlerinden geçilmiyordu* (kadın argosu) *badem şekeri* – “bahriyeli delikanlı” ²⁰².

Jargon öncelikle konuşma dilinde, arkadaş sohbetlerde veya duyguları ifade etmeniz gerektiğinde kullanılır. Türkçe gibi son derece etkileyici bir dil doğal olarak bize çok sayıda resmi olmayan ifadeleri sunmaktadır:

Eyvallah – “Teşekkür ederim!”, “Hoşça kalın!”, “Allahısmarladık”, “Öyle olsun” gibi anlamlarda kullanılır;

Helal olsun (*helâl* – “din kurallarına göre yenilebilir, kullanılabilir”) – “Bravo!”;

İdare eder – “daha iyisi olabilirdi”.

Önceki bölümlerde jargon işlevlerinden birinin, grubun üyelerinin kendilerini diğerlerinden ayırmalarına izin veren vurgulayıcı işlevi olduğu belirtilmiştir. Jacobson'un phatic (veya temas kurma) işlevinin bir uzantısı olarak düşünülebilir.

²⁰¹ Mansurova, a. g. m., s. 145.

²⁰² F. Bingölçe, *Kadın Argosu Sözlüğü-2*, Ankara: Alt-Üst Yayınlar, 2001.

Bu işlev:

- 1) Konuşmacı ve dinleyici arasındaki teması kurar veya sürdürür, veya
- 2) Bu temasın kesintiye uğramasını önler,
- 3) Kanalin çalışmasını kontrol eder, veya
- 4) Muhatabın dikkatini çeker.

Hacı, aga, baba, abi (ağabey'den), amca gibi kelimeler yeni bir anlam kazanmış ve genç insanlar tarafından temas kurma işlevindeki yaşlılarına hitap ettiğinde kullanılmıştır: *N'aber hacı? Abi nassın?* “Nasılsın, dostum?”.

Aynı işlevde, özellikle de muhataplara yönelik olarak, aşağıdaki ifadeler genellikle emir kipinde kullanılır: *salla başından* “boşver”, *cool ol* veya *relax ol* “rahat ol”.

Dolayısıyla pragmatik bakış açısından jargonu, belli bir grup insan tarafından her türlü etkileyici konuşmalarda ve dilsel işlevlerin tüm çeşitliliğinde kullanılan dilbilimsel bir fenomen olarak tanımlayabiliriz. Muhataplar arasında kişiler arası ilişkiler kurmak ve toplumun belirli bir kesiminin üyeleri, sosyal veya mesleki gerekçelerle birleştirilen bir grup arasında anlaşmak için kullanılır.

Ocak 2012'de, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Örgütü, öğrenciler arasında jargon kullanımı konusunda öğrenciler arasında bir anket yapmıştır ²⁰³. Anket 14 ila 19 yaş arası 220 kişiyi içermektedir. Bu yaş kategorilerindeki öğrenciler arasında jargon, en sık on yedi yaşındaki gençler tarafından kullanılır. Cinsiyete bağlı olarak, erkeklerin argo kullanma olasılığı kızlardan daha fazladır. Katılımcıların %70'inden fazlası günlük konuşmalarında jargon kullanmaktadır.

²⁰³ Ferda Selika DAMLA, Sümeyra DİBLEN, “Argo Dil Kullanımının Okul Türüne ve Cinsiyete Göre Değişimi Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Eskişehir İli Örneği”, Sosyoloji Alanı Orta Öğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projeleri Yarışması, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Bursa, 2012, s. 67.

Türkiye'nin gençliği arasında en yaygın olarak kullanılan jargon kelimeleri şunlardır:

Oha!

Dingil

Lan!

Kızım (aptal, saf)

Oğlum (dostum)

Hacım (yoldaş, dostum) ²⁰⁴.

Şu anda, dil ve konuşma görgü kurallarının normlarını aşındıran jargon, günlük iletişimde yaygınlaşır ve hatta televizyon ve radyoda ses çıkarmaya başlamıştır. Jargonizmlerin gençlik konuşmalarında kullanılmasının nedeni, gençlerde kendini ifade etmede ve anlamada önemli bir ihtiyaç olduğunu düşünmekteyiz.

Gayri resmi iletişim, sempati ve empati için uygun psikolojik koşullar, görüşlerde birlik için bir gayreti, kendini onaylama ihtiyacı arayışına tabidir. Akranlarla iletişim gençler için çok değerlidir.

²⁰⁴ E. Geniş, A. Evseeva, "Sovremenniy Turetskiy Studençeskiy Sleng", *Mejdunar. Nauç. Jurnal "İnnovatsionnaya Nauka"*, №11, M., 2017, s. 94.

2. TABLOLAR.

Anketlerden ve röportajlardan, günlük konuşmalardan, gazetelerden ve dergilerden, makalelerden, argo/jargon sözlüklerden, radyo ve televizyondan, sosyal ağlardan ve İnternette alın verilerere göre Türk gençliğinin en yaygın kullanılan jargon sözcüklerin örnekleri tablo halinde aşağıda verilmiştir.

YABANCI DİLLERDEN ALINTILAR

ARAPÇA KÖKENLİ DİNİ TERİMLER		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Allah (i) (ar.)	Tanrı	“En iyi, en üstün kişi” anlamında kullanılır; bir niteliğin alabileceği en olumlu ya da en olumsuz noktaları belirlemek için kullanılır ²⁰⁵ . Boss.
Cami (i) (ar.)	Müslümanların ibadet için toplandıkları yer ²⁰⁶ .	Çok kalabalık yer ²⁰⁷ .
Camici (i) (ar.-türk. e.)		Özellikle camilerde iş gören hırsız, yankesici ²⁰⁸ .
Camiden gelmek (d) (ar.-türk.)		(Hapishaneye) Suçsuz olarak gelmiş olmak. Suçlu olmadığı halde tutuklandığını ileri sürmek ²⁰⁹ .
Ezan (i) (ar.)	İslam dininde Müslümanlara namaz vaktinin geldiğini bildirmek ve camiye davet etmek için yüksek yerde, genelde minaretlerde, yüksek sesle yapılan çağırma işi ²¹⁰ .	Horoz sesi, horoz ötüşü ²¹¹ . Gün ağarması.
Ezan okumak (d) (ar.-türk.)		Bağıra çağıra, uzun uzun azarlamak ²¹² .
İmanım (d) (ar.-türk. e.)	Kutsal inanç; din inancı ²¹³ .	Herhangi birisine karşı “azizim, arkadaşım”

²⁰⁵ Aktunç, a.g.e., s. 40.

²⁰⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 93.

²⁰⁷ Aktunç, a.g.e., s. 70.

²⁰⁸ A. yer

²⁰⁹ A. yer

²¹⁰ Kuşçu, a.g.e., s. 145.

²¹¹ Aktunç, a.g.e., s. 111.

²¹² A. yer

²¹³ Kuşçu, a.g.e., s. 195.

		anlamında kullanılır ²¹⁴ .
Şeriat (i) (ar.)	İslam hukuku anlamında İslam'da farz kabul edilen ibadetler, muamele ler ve cezalarla ilgili, dini hukuka ait tüm kavram ve kurallara verilen isimdir.	Kabadayılığın, gangsterliğin uyduğu kurallar bütünü; racon düzeni ²¹⁵ .

²¹⁴ Aktunç, a.g.e., s. 152

²¹⁵ a.g.e., s. 272.

FARŞA KÖKENLİ JARGONLAR		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Derviş (i) (fars. <i>deryûş</i> , ‘kapı kapı dolaşan dilenci’den)	1.Eskiden herhangi bir tarikata girip, yaşayışını buna uyduran kimse. 2.Fakir muhtaç kişi ²¹⁶ .	Esrar vb. uyuşturucuların satıldığı kahvehanenin müşterisi, müdavimi ²¹⁷ .
Gül (i) (fars. <i>gul</i> ’den)	Rengi ve çeşiti çok fazla olan güzel renkli ve kokulu bir süs çiçeği ve bunun ağacı ²¹⁸ .	Amfetamin; bir tür uyarıcı ilaç ²¹⁹ .
Parça (i) (fars. <i>pârçe</i> ’den)	Bir bütünden ayrılan, arta kalan, ayrı sayılan şey; tane.	Güzel, alımlı (kız ya da kadın) ²²⁰ .

²¹⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 122.

²¹⁷ Aktunç, a.g.e., s. 92.

²¹⁸ Kuşçu, a.g.e., s. 166.

²¹⁹ Aktunç, a.g.e., s. 131.

²²⁰ a.g.e., s. 239.

YUNAN VE ERMENİ KÖKENLİ JARGONLAR		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Aftos (i) (yun. <i>autos</i>)	“bu” sözcüğünden	Sevgili. Nikâhsız karı, metres, kapatma. Nikâhsız koca. Kadın ya da kız ²²¹ .
Ahbar (i) (erm. <i>yeğpayr</i>)	Erkek kardeş	Bir erkeğe hitap ederken, “kardeşim” anlamında kullanılır. Bazı durumlarda da, o erkeğin Ermeni olduğunu belirler ²²² .
Cacık (s. ve i.) (erm. <i>cacıg</i>)	Sulandırılmış yoğurdun içine salatalık, veya marulun doğranması ile yapılan yiyecek ²²³ .	Aptal, bön (kimse) ²²⁴ .
Palamarı çözmek (d) (yun. <i>palamarı</i>)	Palamar-Gemileri bir yere bağlamak için kullanılan kalın halat ²²⁵ .	(Bir yerden) Uzaklaşmak, ayrılmak, kaçmak.

²²¹ Aktunç, a.g.e., s. 35.

²²² a.g.e., s. 36.

²²³ Kuşçu, a.g.e., s. 93.

²²⁴ Aktunç, a.g.e., s. 70.

²²⁵ Kuşçu, a.g.e., s. 302.

FRANSIZCA KÖKENLİ JARGONLAR		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Afiş (i) (fr. <i>affiche</i>)	Bir konuyu, bir ürünü, bir çalışmayı tanıtmak için, genel olarak resimli yapılandırma ilânı ²²⁶ .	Hile, dalavere; yalan ²²⁷ .
Artist (i) (fr. <i>artiste</i>)	Güzel sanatların herhangi biri ile uğraşan kişi. Gösteri yapan kimse ²²⁸ .	Yalancı; olduğu gibi görünmeyip rol yapan kişi.
Artistlik (i) (fr. <i>artiste</i> ; türk. e.)		Yalancılık; sözle, davranışla gerçeğe aykırı olma; rolçülük.
Fos (s) (fr. <i>fausser</i>)	Çürük, temeli olmayan ²²⁹ .	Yararsız, değersiz, boş ²³⁰ .

²²⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 40.

²²⁷ Aktunç, a.g.e., s. 35.

²²⁸ Kuşçu, a.g.e., s. 57.

²²⁹ a.g.e., s. 153.

²³⁰ Aktunç, a.g.e., s. 120.

İNGİLİZCE KÖKENLİ JARGONLAR		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Antifriz (i) (ing. <i>antifreeze</i>)	Donmayı engelleyen şey	İçki, alkollü içki ²³¹ .
Caddeci teenler (türk.-ing.)	Teen-genç, delikanlı	Sokak delikanlılar
Caz (i) (ing. <i>jazz</i>)	Kuzey Afrika’da zenlerin müziği olarak tanınan, sonraları bütün dünyaca benimsenen bir tür müzik ²³² .	Gevezelik, boşa konuşma ²³³ .
Cool olmak (d) (ing.-türk. f.)	Serin, soğuk; soğumak, serinlemek; soğutmak, serinletmek.	Bir tarza sahip olmak, karizmatik olmak, havalı olmak ²³⁴ . Harika, çok iyi; soğukkanlı, sakin, serinkanlı; klas, abartısız, uygun; küstah; kafasına göre takılan.
Coynt (i) (ing. <i>joint</i>)	Eklem, mafsalsal, ek yeri, birleşme yeri.	Esrarlı sigara ²³⁵ . Afyon çekilen veya kumar oynanan kötü ve yasak yer.
Relax olmak (d) (ing.-türk. f.)	Dinlenmek, rahatlamak.	Rahat olmak, pek umursamamak, insanın kendi içinde dert keder üretmemesi durumu.

²³¹ Aktunç, a.g.e., s. 44.

²³² Kuşçu, a.g.e., s. 94.

²³³ Aktunç, a.g.e., s. 71.

²³⁴ Temel Aksoy, “Cool Olmak Ne Demek?”, *Blog*, 2019, <https://www.temelaksoy.com/cool-olmak-ne-demek/>, s.1. (31.10.2010).

²³⁵ Aktunç, a.g.e., s. 75.

KÜRTÇE KÖKENLİ JARGON KELİMELERİ		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Keko (s ve i) (kürt. <i>keke</i>)	Ağabey, erkek kardeş, adam.	Aptal, bön; Taşralı, köylü; kent yaşamına alışmamış (kimse) ²³⁶ ; Sokak serserisi, cahil insan; Kürt; İnsanı aşağılayan bir anlam olarak kullanılır. Genelde dız tiplere takılan bir lakap ²³⁷ .

²³⁶ Aktunç, a.g.e., s. 177.

²³⁷ Nilufer Karadağ, "Farklı Tarzlarıyla Oluşturdıkları Yeni Akım: Keko Ne Demek?", *Topuklu Haber*, 2013, <https://www.topukluhaber.com/keko-ne-demek/>, s.1. (15.02.2017).

SEMİYOLOJİ GRUPLARI

İKONİK JARGONLAR		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Cız, cızdam/cızlam (i)	Ateşin suda sönmesi sırasında, et yanarken, cam kesilmesi sırasında çıkan ses ²³⁸ .	Kaçma, savuşma, sıvışma, ortadan kaybolma. Ölme, ölüm ²³⁹ .
Çıtır çıtır (s ve i)	Odun, kömür yanarken, gevrek bir şey yenirken çıkan ses ²⁴⁰ . Çok gevrek, çok taze.	Genç, güzel, fiziği güzel kız; Ergenlikten yeni çıkmış kız.
Gıcık (s ve i)	Boğazda duyulan ve öksürmeye sebep olan kaşıntı; gıcık gıcık – öksürme sesi ²⁴¹ .	Sinir bozucu, öfkelenendirici (kişi, nesne, durum); (kişide) sinirlenme, hoşlanmama, öfkelenme durumu ²⁴² .
Gıcırtı (i)	Gıcırdama sesi.	Keman vb. yaylı çalgıların çıkardığı ses ²⁴³ .
Kapı gıcırtısı (d)		(Özellikle, kemanla çalınan) Klasik Batı müziği ²⁴⁴ .

²³⁸ Kuşçu, a.g.e., s. 96.

²³⁹ Aktunç, a.g.e., s. 73.

²⁴⁰ Kuşçu, a.g.e., s. 110.

²⁴¹ a.g.e., s. 160.

²⁴² Aktunç, a.g.e., s. 126.

²⁴³ A. yer

²⁴⁴ Aktunç, a.g.e., s. 167.

METAFORİK JARGONLAR		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ağaç (i)	Boyu en az beş metre, çapı da 10 cm'den aşağı olmayan, dal, sürgün ve yapraklarının oluşturduğu tepe tacını tek bir gövde üzerinde taşıyan, her yıl çap artımı yaparak kalınlaşan, sürgün vererek boylan, hücrelerinin büyük bölümü bitki anatomisilaşmış olan, uzun ömürlü bitki ²⁴⁵ .	Nöbetçi. Bir yerde ayakta durarak çokça beklemek zorunda kalan kimse.
Albatros (i)	Albatros, Diomedidae familyasını oluşturan kuş türlerine verilen ad ²⁴⁶ .	Geniş omuzlu, uzun boylu ve yakışıklı erkek ²⁴⁷ .
Ampul (i) (fr. <i>ampoule</i>)	İçinde elektrik akımını ışık haline getiren iletkenin bulunduğu, havası boşaltılmış cam kap ²⁴⁸ .	Saçsız baş, kel kafa ²⁴⁹ .
Camekan (i) (fars)	Vitrin. Satılacak ve gösterilecek malların konulduğu geniş camlı dolap ²⁵⁰ .	Gözlük, gözlüklü kimse ²⁵¹ .
Çuval (i) (fars)	Pamuk, kenevir, veya suni iplikten yapılmış büyük torba ²⁵² .	Vücut, gövde. Ten. Etli butlu, şişman kimse; şişko ²⁵³ .
Deve (i) (es. türk. <i>tive</i>)	Uzun boyunlu, sırtında bir veya iki hörgücü bulunan, sıcak iklimlerde dayanıklı	İri yarı, uzun boylu adam. Aptal, salak ²⁵⁵ .

²⁴⁵ “Ağaç”, *Vikisözlük*, 2 Mayıs 2004, <https://tr.wiktionary.org/wiki/ağaç>, s. 1. (19.11.2018).

²⁴⁶ “Albatros”, *Vikipedi Özgür Ansiklopedisi*, 2003, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Albatros>, s.1.

²⁴⁷ Filiz Bingölçe, *Kadın Argosu Sözlüğü*, İstanbul: Metis Yayınları, 2001, s.12.

²⁴⁸ Kuşçu, a.g.e., s. 51.

²⁴⁹ Aktunç, a.g.e., s. 42.

²⁵⁰ Kuşçu, a.g.e., s. 93.

²⁵¹ Aktunç, a.g.e., s. 70.

²⁵² Kuşçu, a.g.e., s. 114.

²⁵³ Aktunç, a.g.e., s. 86.

	geviş getiren, yük taşımak için kullanılan bir hayvan ²⁵⁴ .	
El freni (i)	Taşıtlarda, taşıtı durduğu yerde sağlama almaya yarayan ve el ile çekilip bırakılan fren düzeneği.	Fermuar.
Fasulye (i)	Çeşitli türleri bulunan yaş olarak yenen, kurutulunca da tohumları yenen bir bitki ²⁵⁶ .	Genç kız
Hastane (i) (fars. <i>haste-hane</i>)	Hastaların yatırılarak tedavi edildiği sağlık kurumu ²⁵⁷ .	Futbol oynanan yer, stadyum ²⁵⁸ .
Kafes (i) (fars)	Aralıklı bir şekilde maden tel ve ağaç çubuklardan yapılmış kap, barınak ²⁵⁹ .	Hile, dalavere, tuzak. Yalan. Cezaevi, hapishane. Tefik evi, tutuk evi; mahkûmun cezaevine konulmasından önce tutulduğu yer ²⁶⁰ .
Kazık (i)	Toprağa çakılmak için hazırlanmış ucu sivri tahta, çubuk ²⁶¹ .	Ederinden fazlasına satılan; çok pahalı, fâhiş fiyatlı (nesne, hizmet vb.). (Öğrenci için) Çok zor, koşulları güç (sınav, ders, soru vb.).
Minareci (i) (ar.; türk.)	Minare yapan usta	Ev, işyeri gibi yerlere geceleyin merdivenle girmeyi ve soygun yapmayı âdet edinmiş hırsız ²⁶² ; Uzun boylu futbolcu.
Tetik (i)	Ateşli silahlarda ateşlemeyi	Kiralık katil ²⁶⁴ .

²⁵⁵ a.g.e., s. 92.

²⁵⁴ Kuşçu, a.g.e., s. 123.

²⁵⁶ a.g.e., s. 148.

²⁵⁷ a.g.e., s. 174.

²⁵⁸ Aktunç, a.g.e., s. 139.

²⁵⁹ Kuşçu, a.g.e., s. 208.

²⁶⁰ Aktunç, a.g.e., s. 163.

²⁶¹ Kuşçu, a.g.e., s. 223.

²⁶² Aktunç, a.g.e., s. 219.

	yapmak için kullanılan, kaldıraç şeklinde çalışan küçük alet ²⁶³ .	
--	---	--

²⁶⁴ a.g.e., s. 285.

²⁶³ Kuşçu, a.g.e., s. 434.

SEMANTİK GRUPLARI

FAUNA		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Balık (i)	Suda yaşayan, genelde solungaç ile nefes alan yumurtayla üreyen hayvanlara verilen genel ad ²⁶⁵ .	Kolayca kandırılabilir kimse, enayi, hödük. Kolayca elde edebilecek kimse ya da şey. Şans ²⁶⁶ .
Balina (i) (lat)	Boyu 25 metreyi, ağırlığı 15 tonu bulan yağı için avlanan memeli bir deniz hayvanı ²⁶⁷ .	Şişman, şişko. Asker (eşcinsel argo) ²⁶⁸ .
Ev tavuğu (d) (türk.-mo. <i>tauguk</i> ; türk. e.)	Eti yumurtası için üretilip beslenen kümes hayvanı ²⁶⁹ .	Ev kadını, evli kadın ²⁷⁰ .
Fare (i) (ar); Otel faresi (d)	Sıçan	Hırsız; özellikle belirli bir yere dadaıp hep orada iş gören hırsız ²⁷¹ .
İnek (i)	Sığırın dişisi	Çok ders çalışan öğrenci; anlamadan ezberleyen öğrenci. Aptal kimse, bön. Karısı tarafından aldatılmasına göz yuman erkek ²⁷² .
Koyun (i)	Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan ²⁷³ .	Verilen buyruklara uyan, kendi kişiliğini gösteremeyen

²⁶⁵ Kuşçu, a.g.e., s. 68.

²⁶⁶ Aktunç, a.g.e., s. 56.

²⁶⁷ Kuşçu, a.g.e., s. 68.

²⁶⁸ Aktunç, a.g.e., s. 56.

²⁶⁹ Kuşçu, a.g.e., s. 418.

²⁷⁰ Aktunç, a.g.e., s. 111.

²⁷¹ a.g.e., s. 113.

²⁷² a.g.e., s. 153.

²⁷³ “Koyun”, *Vikisözlük*, 2 Mayıs 2004, <https://tr.wiktionary.org/wiki/koyun>, s.1. (19.11.2018).

		kimse ²⁷⁴ .
Öküz (i)	Erkek sığır	Oyunlarda kullanılan zar; tavla zarı, barbut zarı; Hileli zar ²⁷⁵ . Görgüsüz, yeteneksiz kimse ²⁷⁶ .
Ördek (i) <i>mesl</i>	Perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan yassı gagalı, kısa ayaklı su kuşu, kanara ²⁷⁷ .	Müşteri. Otobüs, minibüs gibi ulaşım araçlarına, ana duraktan değil de, yol boyundan binen yolcu ²⁷⁸ .
Ördek avlamak (d)		(Şoför için) Yol boyundan, durak olmayan noktalardan yolcu almak, yolcu toplamak ²⁷⁹ . (Kumarbaz, dolandırıcı, vb. için) parası sızdırılacak kişi bulmak.

²⁷⁴ A. yer

²⁷⁵ Aktunç, a.g.e., s. 233.

²⁷⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 298.

²⁷⁷ “Ördek”, *Vikisözlük*, 2 Mayıs 2004, <https://tr.wiktionary.org/wiki/%C3%B6rdek>, s.1. (19.11.2018).

²⁷⁸ Aktunç, a.g.e., s. 233.

²⁷⁹ A. yer

FLORA		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ananas (i), sek ananas (d)	Ananasgillerden, anayurdu Amerika olan, sıcak ülkelerde yetiştirilen, yaprakları dikenli, kısa boylu, uzun ömürlü bir bitki.	Aptal ve bön kimse ²⁸⁰ .
Badem şekeri (d) (fars.-fars.)	İnce bir şeker tabakasıyla kaplanmış iç badem.	Tabanca kurşunu ²⁸¹ . Bahriyeli delikanlı ²⁸² .
Karpuz (i) (ar)	Kabakgillerden, tarlada yetiştirilen, sürüngen gövdeli, parçalı sert yapraklı, sarı çiçekler açan, iri meyveli bir bitki.	Aptal ve bön kişi ²⁸³ .
Karpuz yutmak (d)		Hamile kalmak ²⁸⁴ .
Maydanoz (i) (yun)	Maydanozgillerden, yaprakları için yetiştirilen, hoş kokulu yeşil, küçük ve parçalı yapraklı, yenilen bir ot.	Her işe karışan; olur olmaz, ilgisi bulunan bulunmayan her şeye burnunu sokan kişi.
Maydanoz olmak (d)		Her işe karışmak; olur olmaz, ilgisi bulunan bulunmayan her şeye burnunu sokmak ²⁸⁵ .
Salatalık (i)	Hiyar; Salata yapmak için kullanılan ²⁸⁶ .	Aptal, salak; Değersiz, beceriksiz, aşağılık kimse ²⁸⁷ .
Soğan (i); soğan erkeği; soğan beyin (d)	Zambakgillerden, yumrusu ve yeşil yaprakları yemeklere tat vermek için kullanılan bir sebze olduğu	Erkekliğin gerekliliklerini yerine getiremeyen, korkak olan erkek modeli.

²⁸⁰ Bingölçe, a.g.e., s. 16.

²⁸¹ Aktunç, a.g.e., s. 55.

²⁸² Bingölçe, a.g.e., s. 23.

²⁸³ a.g.e., s. 92.

²⁸⁴ A.yer

²⁸⁵ Aktunç, a.g.e., s. 143.

²⁸⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 334.

²⁸⁷ Aktunç, a.g.e., s. 255.

	için bir tarım bitkisi olarak tarlalarda, bahçelerde yetiştirilen ıtırılı bir bitki.	Aptal, salak, bön ²⁸⁸ .
--	--	------------------------------------

²⁸⁸ Bingölçe, a.g.e., s.149.

DOĞA		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ateş (i) (fars)	Hararet, kızgınlık, od. Yanıcı maddelerin yanması ile ı ışık ve ısının birlikte belirmesi. Vücut sıcaklığının normalden yukarı olması ²⁸⁹ .	Para ²⁹⁰ ; Coşkulu olma ²⁹¹ .
Ateş almak (d) (fars. –türk.)		Aşık olmak, sevdalanmak, sevmek ²⁹² .
Ateşe nal koymak (d)		Bir kimseyi çok etkilemek, büyülemek ²⁹³ .
Çamur (i)	Su ile karışıp cıvık hale gelmiş toprak ²⁹⁴ .	Yemek, şölen ²⁹⁵ . Ötekine berikine sataşan anlamında kullanılır ²⁹⁶ .
Dalga (i); dalgada olmak (d)	Deniz veya göl gibi geniş sularda rüzgârın yükselterek sürüklediği su yığını ²⁹⁷ .	Uyuşturucu madde (özellikle esrar). Kendinden geçme, esrime (özellikle uyuşturucu kullanıp sarhoş olma). Dalgınlık, derin derin düşünme durumu. İlgi, ilinti. İki insan arasındaki sevgi bağı, ilişki ²⁹⁸ . Gizli iş ²⁹⁹ .
Dalga geçmek (d)		(Kasten ya da

²⁸⁹ Kuşçu, a.g.e., s. 59.

²⁹⁰ Bingölçe, a.g.e., s. 20.

²⁹¹ Kuşçu, a.g.e., s. 59.

²⁹² Bingölçe, a.g.e., s. 20.

²⁹³ A. yer

²⁹⁴ Kuşçu, a.g.e., s. 102.

²⁹⁵ Aktunç, a.g.e., s. 79.

²⁹⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 102.

²⁹⁷ a.g.e., s. 116.

²⁹⁸ Aktunç, a.g.e., s. 87.

²⁹⁹ Kuşçu, a.g.e., s. 116.

		dalgınlık, ilgisizlik nedeniyle) Gereken önemi vermemek, ciddiye almamak. Önemsiz işlerle uğraşarak zamanını boşa harcamak ³⁰⁰ .
Hava (s ve i) (ar.)	Bütün canlıların, bitkilerin solunumuna yarayan, rengi kokusu olmayan gaz; Atmosferi oluşturan bütün gazlar; Gökyüzü; İklim; Hal, keyif ³⁰¹ .	Kötü, olumsuz, işe yaramaz (sonuç, durum); z. Bir edimi, bir eylemi olumsuzlamak için kullanılır; “yapamazsın, edemezsin” anlamında söylenir ³⁰² .
Havalı (s ve i)	İyi hava alan	Göz-alıcı durumda olan ³⁰³ ; Hileli, civalı ³⁰⁴ .
Toprak (i)	Yer kabuğunun üstünde incelmış toz haline gelmiş içinde her türlü kütle kalıntısı, çürülmüş organik cisimler bulunan canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey kısım ³⁰⁵ .	(Toz durumundaki uyuşturucu madde için) Kötü nitelikli, düşük nitelikli ³⁰⁶ .
Toz (i)	Çok küçük parçalara bölünmüş hafiflemiş toprak parçası. Küçük parçalara bölünmüş olan ³⁰⁷ .	Eroin; ufalanmış durumdaki herhangi bir uyuşturucu madde. “Gitti, kaçtı, ortadan kayboldu” anlamında söylenir ³⁰⁸ .

³⁰⁰ Aktunç, a.g.e., s. 87.

³⁰¹ Kuşçu, a.g.e., s. 175.

³⁰² Aktunç, a.g.e., s. 140.

³⁰³ Kuşçu, a.g.e., s. 175.

³⁰⁴ Aktunç, a.g.e., s. 141.

³⁰⁵ Kuşçu, a.g.e., s. 443.

³⁰⁶ Aktunç, a.g.e., s. 290.

³⁰⁷ Kuşçu, a.g.e., s. 445.

³⁰⁸ Aktunç, a.g.e., s. 292.

VÜCUT		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ayak (i)	İnsanlarda ve hayvanlarda bulunan ve hareket için kullanılan bir biyolojik yapıdır.	Hile, dümen. Rol yapma, poz yapma. İlişki, bağlantı ³⁰⁹ .
Ayak çıkmak, ayak koşmak, ayak yapmak (d)		Hile yapmak. Rol yapmak. Poz kesmek ³¹⁰ .
Diş (i)	Canlılarda ürünün ilk mekanik işleme için organizmanın bir parçası. Hayvanlarda ayrıca savunma ve saldırı silahı. İnsanda konuşma organlarından biri.	(Isırılarak yenen maddeler için) Bir ısırıcılık, biraz. (Esrar için) Bir sigaralık, bir içimlik. Bir parça. (İnsan için) Etkinlik, nüfuz, güçlülük ³¹¹ .

³⁰⁹ Aktunç, a.g.e., s. 51.

³¹⁰ A. yer

³¹¹ a.g.e., s. 96.

MÜZİK ALETLERİN ADLARI		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Davul (i) (ar)	Büyükçe bir kasnağın iki tarafına deri geçirilecek yapılan bir tarafı çubuk, diğer tarafı tokmakla çalınan çalgı ³¹² .	Dedikoducu. “Aptal, duyarsız” gibi anlamlarda hakaret sözü olarak da kullanılır ³¹³ .
Düdük (s ve i)	İçinden hava veya buhar geçirilince keskin ses çıkaran alet ³¹⁴ .	Aptal, düşüncesiz (kimse). Garip kılıklı (kimse), gülünç giyimli (kişi). Züppe, snop ³¹⁵ .
Zurna (i) (fars)	Davul veya dümbelek eşliğinde çalınan keskin ses çıkaran bir nefesli çalgı ³¹⁶ .	Esrik, sarhoş.

³¹² Kuşçu, a.g.e., s. 118.

³¹³ Aktunç, a.g.e., s. 89.

³¹⁴ Kuşçu, a.g.e., s. 132.

³¹⁵ Aktunç, a.g.e., s. 100.

³¹⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 528.

YEMEK		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Fıstık (i) (fars.)	Çam fıstığı, antep fıstığı, yerfıstığı gibi yemişlerin genel adı ³¹⁷ .	Çok güzel; Güzel genç kız
Çorba (i) (fars. <i>şurba</i>)	Kaşıkla sıcak içilen yağlı sulu aş, yemek ³¹⁸ .	Karmakarışık şeyler ³¹⁹ . Para. (Görevli kimse için) Rüşvet ³²⁰ .
Sütlaç (s ve i)	Süt, şeker ve pirinçle yapılan bir cins tatlı ³²¹ .	Aptal, salak (kimse); Bir etki altında kalarak dengesini yitirmiş, yanlış davranan (kimse) ³²² .

³¹⁷ Kuşçu, a.g.e., s. 150.

³¹⁸ a.g.e., s. 113.

³¹⁹ A. yer

³²⁰ Aktunç, a.g.e., s. 85.

³²¹ Kuşçu, a.g.e., s. 382.

³²² Aktunç, a.g.e., s. 269.

MESLEKİ ARGO (BİLGİSAYAR VE İNTERNET DİLİ)		
TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Çetleşmek (f) (ing.)	Chat-	Çatta konuşmak, sohbet etmek
İnstall-etmek (d) (ing.-türk. f.)	İnstall-	(blg.) Kurmak, yüklemek, yerleştirmek; Tesis etmek, takmak, atamak, törenle makamına getirmek, baş geçirmek.
Resetlemek (f) (ing. reset- türk. e.) (blg.)	Reset-	Yeniden başlatmak
Upgrade etmek (d) (ing.-türk. f.)	Upgrade-	(blg.) Güncellemek. (tur.) Müşterinin daha iyi bir konaklama ünitesine aktarılması, misafirlere rezervasyonundan daha pahalı bir ürünün ekstra ücret alınmadan sunulmasıdır.

LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN JARGONU

ERGEN JARGONU	
TÜRK JARGONU	MECAZ ANLAMI
Atar yapmak (d)	Kızmak, abartılı çıkışlar yapmak ³²³
Atarlanmak (f)	Ters davranmak, söylenmek, dırdırlanmak, başının etini yemek.
Atarlı (s)	Ters davranan, söylenen, dırdır yapan
Ateş ediyor (d)	Çok güzel, hatta çok çok güzel
Birisine yürümek (d)	Birisine asılmak, tavlama çalışmak
Bu neyin kafası? (d)	Böyle davranmanın altında yatan sebep nedir?
Duyar kasmak (d)	Belli bir konuda duyarlı davrananları ti'ye almak için kullanılıyor.
Ezik (s)	Zayıf, başarısız buldukları ya da havalı olmayan kişiler için kullanılan lakap; Olaylar ve hayat şartları karşısında güçsüz ve sıkıntılı duruma düşmüş olan, üzüntülü.
Favlamak (f)	Favorilere almak; Sosyal medyada çok beğenilen bir gönderiyi kalp butonuna tıklayarak favori listesine eklemek.
Gider yapmak (f)	Posta koymak, hoş gitmeyen her durumda resti çekivermek.
Kasmak (f)	Çaba göstermek, uğraşmak, emek harcamak
Mal (i)	Bayağı, aşağılık, kötü kimse. Salakça hareketler yaptığı düşünülen genç yaşlı herkes için kullanılabilir.
Mal mısın?	Saf mısın, salak mısın anlamına gelen, söylenilen kişiyi kelimenin sözlük anlamı olan 'büyükbaş hayvan' ile eşdeğer bir kategoriye koyan bir hakaret
Mentionlamak (f)	Bir ileti içerisinde bir ya da daha fazla kullanıcının adını kullanmak
Neyin kafasını yaşıyo'sun? (d)	Düşünce şeklini ya da davranışını saçma buldukları kişiler için kullanıyorlar.
Ortamlara akmak (d)	Eğlence mekanlarına gitmek.

³²³ Örnekler şu kaynaklardan alındı: "Ergen Jargonu", *İz Koçluk*, ed. Elgiz Henden, 2017, <http://www.izkoçluk.com/ergen-jargonu/>, s.1.; Sureyya Kurt, "Ergen Jargonundan Anlam Veremediğiniz 11 Vurgu ve Anlamları", *Onedio*, <https://onedio.com/haber/yeni-turkiye-nin-ergen-jargonu-390332>, s.1. (25.10.2014).

Panpa (i)	Kankadan sıkılanların seçimi. Yakın arkadaş, pampi, kanki, kankito, aşkito gibi versiyonları da var.
Sahiplmek (f)	Birbirine yakıştırmak
Sen iyice safa bağladın (d)	Saf kelimesi yerine herhangi bir kelime de gelebilir. Bir şeye dönüşmek, o olmak anlamına geliyor.
Stalklamak (f)	Birini sosyal medyada araştırmak, takip etmek
Trollemek (f)	Ortalığı karıştırmak, ortaya bir laf atıp kenara çekilip kitleleri provoke etmek
Yardırmak (f)	Tüm gücüyle o işe kanalize olmak
Yükselmek (f)	Sinirlenmek
Zırvana (i)	Saçmalamanın, idiotluğun nirvanası. Üst düzey gerizekalıca bir durum.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KULLANDIĞI JARGONU	
TÜRK JARGONU	MECAZ ANLAMI
Aftan yararlanmak (d)	Müebbet cezanızın bir yerde affedilmesi ve yeniden kaldığınız yerden devam edebilmeniz manasına geliyor ³²⁴ .
Altan almak (d)	Sert konuşan bir kimseye yumuşak bir dil kullanmak, aşağıdan almak (TDK); (üni) Bir önceki dönemde bir dersi verememiş öğrencilerin, alt sınıflardan derslere girme ve dersi geçme mecburiyeti.
Büte kalmak (d)	Bütünleme sınavına girmek; üniversite öğrencilerinin yıl içi sınavları ve final sınavlarından aldıkları puanlar ile derslerinde başarısız olan öğrencilere ya da mazeretleri sebebi ile final sınavına giremeyen, mazeretini belgeleyemeyen öğrencilere dersten geçmek için bir sınav hakkı daha veren sınavın adıdır.
Çan eğrisi (d)	Klasik puanlama sisteminin aksine farklı ve daha zorlu bir not hesaplama sistemidir. Öğrencilerin akademik başarı notlarının ortalamaları, fakülte yüksekokul veya meslek yüksek okullarında yarıyıl/yıl sonlarında öğrenci işleri tarafından hesaplanır. Bu hesaplama sonucunda öğrencinin akademik başarı not ortalaması ve genel akademik not ortalaması elde edilir.
Çift anadal yapmak (d)	Bir lisans öğretim programına (birinci anadal) kayıtlı olan öğrencilerin, aynı yükseköğretim kurumunun iki diploma programından eş zamanlı olarak ders alıp, iki ayrı diploma alabilmesini sağlayan programdır. Çift Anadal Programı (ÇAP), lisans öğrencilerine iki farklı lisans dalından mezun olma şansı sunuyor.
Ders notu	Dostluklar kurmanızı sağlayan, öğrencilerin fotokopicilerin kapısında yatmasına neden olan

³²⁴ Örnekler şu kaynaklardan alındı: Erol Egemen, “Üniversite Öğrencilerinin Bol Bol Kullandığı 16 Kelime ve Gerçek Anlamları”, *MyNet.com*, <https://www.mynet.com/universite-ogrencilerinin-bol-bol-kullandigi-16-kelime-ve-gercek-anlamlari-190101047482>, s.1. (17.04.2015).

	hayat bağı, sınavlara karşı en önemli silahıdır.
Dikey - yatay geçiş yapmak (d)	Kayıtlı olduğun üniversiteden başka bir üniversiteye aynı bölüme geçiyorsan yatay, 2 yıllık mezunların DGS ile 4 yıllıklara geçebilmesine de dikey geçiş deniliyor.
Final haftası	Genel eğitim sistemindeki gibi yapılan yazılı veya uygulamalı sınavlardır. Öğrencinin son haftaya gelince gece gündüz çalıştığı ve en çok kafein tükettiği haftadır.
Hocanın takması	Genelde bahane olarak öne sürülse de arada gerçekten bölüm öğretmenlerinin öğrencileri dersten bırakmasıyla ortaya çıkan durum.
Kalem oynatmak (d)	Sınavda sorulan sorular hakkında fikri olanların yaptığı bir eylem. Tam cevabı vermeyip sallasan da yine bu kategoridesin.
Ortalamadan kalmak (d)	Dersten kalmak için o dersin harf notuna bakılır. Eğer FF ise o dersten direk kalmışsınız demektir ve sonraki yıl bu dersi almanız gerekmektedir.
Öğrenim ve harç kredisi	Yüksek öğrenim gören T.C. vatandaşı öğrencileri maddi yönden desteklemek, sosyal ve kültürel gelişmelerini kolaylaştırmak amacıyla devam ettikleri yüksek öğretim kurumlarının normal öğrenimi süresince verilen, zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmayan borç paradır ³²⁵ .
Sıçtın mavisi (d)	Sınavın olduğu günden bir önceki gece görülen, vakit bitti anlamındaki günün ilk ışıklarıdır.
Vizeye girmek (d)	Dönemin genellikle ortasında yapılan, ortalamaya etkisi büyük olan sınavlara vize ya da ara sınav adı verilir.
Yaz okulu	Yaz aylarında öğrencileri spor, eğlence ve eğitimle geliştiren birkaç aylık okul.
Yüksek yapmak (d)	Yüksek lisans okumak

³²⁵ T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, “Genel Bilgiler”, *Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü*, 2014, yurtkur.gsb.gov.tr.

KISALTMALAR

KISALTMALAR		
KISALTMA	ASIL BİÇİM	ANLAMI
Aeo	Allah’a emanet ol	Allah’a emanet ol
Bro (i) (ing.)	Brother	Yakın arkadaş (erkek), abi, kardeş; birader
Feno (i)	Fenomen	Fenomen
Gg (d)	Güle güle	Güle güle
K.b. (d)	Kusura bakma	Kusura bakma
Kahv6 (i)	Kahvaltı	Kahvaltı
KİB (d) (türk.)	Kendine iyi bak	Kendine iyi bak
Lol (d) (ing.)	Laughing Out Loud	Sesli güldüm anlamında bir kısaltma
OMG (d) (ing.)	Oh my god	Aman Tanrım
Popi (s)	Popüler	Popüler
R yapmak (f) (ing.-türk. f.)	Reverse	Bir şey hakkında geri adım atmak
RT’lemek (f) (ing.-türk. e.)	Retweet’lemek	Tweeter sosyal medyada retweet’lemek başka birinin Tweet’ini kendi sayfanızda yayımlamaktır.
S.a.	Selamün aleyküm	Selamün aleyküm
Sista (i) (ing.)	Sister	Yakın arkadaş (kız)
Tsk/Teskler/Thanks/Thanx	Teşekkür ederim	Teşekkür ederim, teşekkürler
U (ing.)	You	Sen
WTH! (d) (ing.)	What the Hell	O ne be!

Üçüncü Bölüm Üzerine Çıkarımlar:

Herhangi bir dilin son derece etkileyici ve mecazi bir parçası olan jargon, çeşitli sosyal ve profesyonel grupların üyeleri tarafından kullanılmaktadır. Gençlerin jargonu, müzisyenlerin jargonu, futbolcuların ya da bilgisayarlıların jargonları, hırsızların argosu ve benzerlerini ayırt edebiliriz.

Bu jargon seçenekleri arasındaki sınırlar oldukça şeffaftır, çoğu zaman bilgisayarlıların veya müzisyenlerin jargonlarından gençlik dilindeki kelimeleri buluruz vb. jargon birimleri edebi dil kategorisine bile geçebilir.

Özetle, aşağıdaki jargon karakteristiklerini ayırt edebiliriz:

- jargon en “ilerici” dilbilimsel olaylardan biridir, sosyal veya kültürel çevrede çok hızlı bir şekilde güncellenir ve hassastır;
- jargon bir altkültürün bir göstergesidir, toplumun belirli bir kısmına bağlılığını ifade eder, üyelerini diğer insanlardan ayırt eder;
- jargonun sözcük birimleri çağrıştırdığı (ima eden) bir anlam ifade eder, böylece jargon son derece metaforik bir dil olur;
- jargon ulusal bir dil içinde yaşamaktadır; jargonun kelime dağarcığı dilin morfolojisi ve sözdizimi tüm kurallarına göre çalışır;
- jargon, konuşmadaki duyguların ifadesi ile ilişkili tüm konuşma işlevlerinin yanı sıra belirli grupların üyeleri arasında karşılıklı anlayışın kurulması için kullanılır.

Sonuç olarak, şu çıkarıma varabiliriz: Jargonun ortaya çıkması ve yayılmasının ulusal Türk dilinin gelişmesinde olumsuz bir fenomen olduğu tahmin edilmesine rağmen, Türk yazarlar, yayıncılar ve ayrıca halk, çevreleyen gerçeği tarif ederken konuşmalarına daha parlak renkler katmak için bu tür kelimeleri kullanma hakkına sahiptir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE KAZAK GENÇLİK JARGONUNDA LEKSİKO- SEMANTİK SÜREÇLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

1. Türk ve Kazak Gençlik Jargonunun Kelime Hazinesi Yenilemesinde Genel Eğilimler
 2. Türkiye Türkçesindeki Kazak Türkçesindeki Genç Jargonun Söz Varlığına Göre Karşılaştırılması.
 - 2.1. İki Dilde Aynı Jargon Kelimeleri
 - 2.2. Aynı Kelimeler Ama Mecaz Anlamları Farklı
 3. Türkiye Türkçesindeki Kazak Türkçesindeki Genç Jargonun Alanlara Göre Karşılaştırılması
 - 3.1. Kazak ve Türk Jargon Deyimlerin Karşılaştırması
 4. Tablolar
- Dördüncü Bölüm Üzerine Çıkarımlar

1. TÜRK VE KAZAK GENÇLİK JARGONUNUN KELİME HAZİNESİ YENİLEMESİNDE GENEL EĞİLİMLER

1. Yabancı dillerden alıntılar. Kazak ve Türk gençlik jargonunda yabancı dillerden, en çok da İngilizceden yapılan alıntıların, çağdaş gençlik jargonunun önemli bir beslenme kaynağı olduğu tespit edilmiştir. Kazak jargonunda Rusçadan da alıntılar mevcuttur.

Diğer dillerden benimsenen alıntılara daha seyrek rastlanmaktadır.

2. Metaforik ve metonimik yeniden adlandırmalar. Aktarımın temeli fiziksel duygular veya görünümdür.

2. TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ KAZAK TÜRKÇESİNDEKİ GENÇ JARGONUN SÖZ VARLIĞINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

2.1. İKİ DİLDE AYNI JARGON KELİMELERİ

Mal (i)	Büyükbaş hayvan	Bayağı, aşağılık, kötü kimse. Salakça hareketler yaptığı düşünülen genç yaşı herkes için kullanılabilir.
---------	-----------------	---

Kazak dilinde para ek anlamı da var.

Kazakçadaki jargon ifadeleri genel olarak diğer Türk lehçelerinde kullanılan jargonlarla benzerlikler göstermektedir. Örneğin: türk. *mal* – kaz. *mal* – azer. *mal* – kırg. *mal* - özb. – *mol*.

2.2. AYNI KELİMELER AMA MECAZ ANLAMLARI FARKLI

TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ateş (i) (fars)	Hararet, kızgınlık, od. Yanıcı maddelerin yanması ile ışık ve ısının birlikte belirmesi. Vücut sıcaklığının normalden yukarı olması ³²⁶ .	Para ³²⁷ ; Coşkulu olma ³²⁸ .

Kazakçada ‘ot-ateş’ kelimesi gençlik arasında ‘çok güzel’ anlamında kullanılıyor.

³²⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 59.

³²⁷ Bingölçe, a.g.e., s. 20.

³²⁸ Kuşçu, a.g.e., s. 59.

TÜRK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ayak (i)	İnsanlarda ve hayvanlarda bulunan ve hareket için kullanılan bir biyolojik yapıdır.	Hile, dümen. Rol yapma, poz yapma. İlişki, bağlantı ³²⁹ .
KAZAK JARGONU	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ayaq (i); Ayağı awır (d)	Ayağı ağır	Hamile kadın.

³²⁹ Aktunç, a.g.e., s. 51.

3. TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ KAZAK TÜRKÇESİNDEKİ GENÇ JARGONUN TEMATİK ALANLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Tematik planda Türk ve Kazak gençlik jargonu oldukça geniş bir olay ve kavram halkasını kapsamaktadır. Belirlenen on beş tematik grup arasında en kapsamlı tematik gruplar şunlardır: “Fauna”, “Flora”, “Kişi adları”, “Okul ve yüksek okulda eğitim”, “İnsan bilinci, entelektüel faaliyet, duygular, durumlar, oluşumları”, “İş, yaşam araçlarını sağlama”, “Uyuşturucular”.

İnsan Hayvanlaştırma

Karşılaştırmalı tablolarda görüleceği gibi, Türk ve Kazak dillerinin benzer kelimelerinin çoğu “Fauna” tematik grubundandır. İnsan adlandırmalarının bir işlevi olarak “hayvan” jargonundaki isimlerin kullanımı metaforik aktarıma dayanır; aktarımın temeli fiziksel duygular veya görünümdür. “Hayvan” adlarının çoğu, bir kişinin görünüşünün belirli özellikleriyle ilişkilidir (genellikle erkeklerin). Bu tematik grubunun jargon sözcükleri günlük konuşma dilde yansıtılır, yerel kaba dilde değil ³³⁰.

Bir hayvanın insan tarafından algılanması çoğu zaman etno-dilbilimci topluluğun özel bir zihinsel temsili olan ulusal bir klişe ile belirlenir ³³¹. Bu bağlamda, hayvanların ulusal-kültürel temsillerinin kişinin jargon adlarının semantiğine nasıl yansıdığını izlemek ilginçtir.

Kazak halkı uzun yıllardır hayvancılık ile uğraşmaktadır. Dolayısıyla, hayvancılık ve hayvancılıkla ilgili kavramlar Kazak dilinde fazladır.

İnsan hayvanlaştırma, farklı dillerin jargonuna özgü ortak bir dil olgusudur. Hayvansal isimlerden türetilen jargon kişi adları Türk ve Kazak dillerinde aktif olarak çalışmaktadır.

³³⁰ U Hao, "Omonimiya Slov Literaturnogo Yazık a Jargona", *Russkiy Yazık v Şkole*, 2003, ss. 89.

³³¹ M. V. Frolova, "Otrajenie Natsional'no-Kul'turnih Predstavleniy v Jargonnih Nominatsiyah Çeloveka", *Vestnik Kaznu, Seriya Filologičeskaya B.*, 2005, s. 111.

Farklı dillerdeki jargonların sözcüksel kompozisyonu bazı tesadüflere sahiptir, kişi için aynı “hayvan” jargon adları içerir. Sözcüksel jargon anlamları ya tamamen çakışır ya da ek anlamsal renk tonlarıyla ayırt edilir. Örneğin, Kazakçadaki *doңыз* (domuz) jargon kelimesi ile Türkiye Türkçesinin *domuz* kelimesi aynı anlamlara sahiptir: alçak gönüllü kimse; doyumsuz, obur adam, fakat Kazak Türkçesinde ek anlamı (kirli, pislik yaratan kimse) vardır.

M. V. Frolova’ya göre, bu tür jargon kelimelerin işleyişine dikkat çekilir, bazılarının sözcüksel anlamı dil ve kültürde sabit olan hayvan kavramına zıtlık gösterebilir ³³².

Kazak Türkçesinin ve Türkiye Türkçesinin edebi dilde olumsuz bir değerlendirmesinde kullanılan mecaz anlamlı hayvanın adı, jargonda denotatuma karşı olumlu bir tutumu göstermek için kullanılır, ancak jargon sözcüksel anlamı önemli ölçüde değişir. Mesela, Türkçede *hayvan* kelimesi mecaz anlamda “kaba, yeteneği olmayan” anlamına gelir ve olumsuz değerlendirmeyi ifade eder. “Hayvan” jargon kelimesi olumlu bir değerlendirmeye sahiptir ve “akıllı, herhangi bir işte usta” anlamında kullanılır ve ayrıca onay, coşku veya sevinç ifade eder. Kazakçada *jındı* kelimesi mecaz anlamda “salak, aptal, deli” anlamına gelmektedir, negatif bir değerlendirmeye sahiptir. Aynı zamanda, olumlu değerlendirmeyi ifade eder ve “çok iyi, çok güzel” anlamında kullanılmaktadır.

3.1. KAZAK VE TÜRK JARGON DEYİMLERİN KARŞILAŞTIRMASI

Jargon deyimler de ayrıca oldukça çeşitlidir. Yapı bakımından jargon deyimler yüklemlili ve yüklemsiz olarak ayrılırlar. Yüklemsizler kendi aralarında fiil, zamir ve sıfat olarak ayrılırlar ancak fiilden türeyenler daha çoktur. Zarflardan oluşan deyim birleşimleri bulunmamaktadır. Jargon deyimnin nesne-kavram içeriği oldukça çok sayıda alanı kapsamaktadır. Kapsam bakımından en geniş tematik grup “kişi bilinci, entelektüel faaliyet, duygular, durumlar, ortaya çıkışları”dır.

³³² Frolova, a.g.m., s. 111.

4. TABLOLAR

İKİ DİLDE AYNI JARGON KELİMELE ORTAK JARGON SÖZCÜKLER

1. Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Mal (i)	Büyükbaş hayvan	Bayağı, aşağılık, kötü kimse; Salakça hareketler yaptığı düşünülen genç yaşlı herkes için kullanılabilir; Para.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Mal (i)	Büyükbaş hayvan	Bayağı, aşağılık, kötü kimse; Salakça hareketler yaptığı düşünülen genç yaşlı herkes için kullanılabilir.

Kazak dilinde “mal” (ar. مال *māl*) kelimesi gençlik arasında ağır hakaret olarak daha sert anlamında kullanılır, vahşi, medeniyetten uzak, dar kafalı demektir. Para anlamında da kullanılır.

2. Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Hayuan (i)	Bitki ve insanın dışındaki canlı yaratık.	Kaba, yeteneği olmayan; Acımasız; Mal gibi davranan.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Hayvan (i)	Bitki ve insanın dışındaki canlı yaratık.	Kaba, yeteneği olmayan; Akıllı, herhangi bir işte usta; Çok iyi, çok güzel bir şey.

“Ayuan/hayuan” (ar. حيوان *hayawān*) – “mal” jargon kelimesinin anlamına yakın bir sözcüktür. Kazak dilinde “hayuan”dan dışında aynı anlamlı “januar, aň” kelimeler de kullanılmaktadır.

Türkiye’deki gençler bu sözcüğü zıt anlamda, onay, coşku veya sevinç bildiren anlamlarda da kullanırlar.

3. Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
İt (i)	Köpek	Değeri olmayan aşağılık kimse; nefret ve küfür olarak kullanılır.
İttiñ balası (d)	Köpeğin çocuğu	
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
İt (i), köpek (i)	Bekçilik, avcılık yapması veya süs için beslenen evcil hayvan ³³³ .	Değeri olmayan aşağılık kimse; nefret ve küfür olarak kullanılır.
İtlin çocuğu, it oğlu, köpeğin çocuğu (d)	Köpeğin çocuğu	

Eski Türkçe kelimedir ³³⁴.Kazak toplumda bazı hakaret kelimeler ve deyimler iyi anlamda kullanabilir. Mesela, “ittiñ balası” deyimini hakaretin yanı sıra küçüklere büyüklerin tarafından sevgi göstermek ve okşamak amacıyla söylenen bir deyimdir.

³³³ Kuşçu, a.g.e., s. 242.

³³⁴ T. Gülensoy, *Türkiye Türkçesinde Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü*, Ankara: Türk Dili Kurumu, 2007, s. 442.

4. Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Doңыз (i), Şoşqa (i)	Çift parmaklılardan, eti ve yağı için beslenen evcil hayvan.	Alçak gönüllükimse. Doyumsuz, obur adam. Kirli, pislik yaratan kimse.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Domuz (i)	Çift parmaklılardan, eti ve yağı için beslenen evcil hayvan.	Hain, aksi, ters, inatçı kimse.

“Şoşqa” (ana türk. *čōčka) jargonu bazı kaynaklara göre Kazak toplumda halk ağızla domuz eti yiyenlere (özellikle Ruslara) söylenen bir hakarettir.

“Doңыз” sözcüğü AnaTürkçenin *toŋ’ur, ondan sonra Eski Türkçenin toŋuz kelimesinden türetilmiştir ³³⁵.

³³⁵ Gülensoy, a.g.e., s. 298.

5. Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Jılan (i)	Sürüngeñlerden ince uzun, ayaksız bir hayvan ³³⁶ .	Hain, sinsî, iki yüzli.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Yılan (i)	Sürüngeñlerden ince uzun, ayaksız bir hayvan ³³⁷ .	Hain, sinsî.

<? *yıl – “kaymak, sürünmek” +ān – fiilden ad yapan ektir ³³⁸.

Kazak toplumda “jılan” kelimesi daha çok kadınlar için kullanılır.

³³⁶ Kuşçu, a.g.e., s. 509.

³³⁷ A. yer

³³⁸ Gülensoy, a.g.e., s. 1138.

| 6.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Tülki (i)	Köpekgillerden, ağzı ve burnu sivri, kuyruğu uzun ve tüylü, kümeslere çok zarar veren, değişik renkleri olan, kürkü beğenilen bir memeli hayvan ³³⁹ .	Kurnaz insan
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Tilki (i)	Köpekgillerden, ağzı ve burnu sivri, kuyruğu uzun ve tüylü, kümeslere çok zarar veren, değişik renkleri olan, kürkü beğenilen bir memeli hayvan ³⁴⁰ .	Kurnaz insan

Eski Türkçe “*tilkü*” kelimeden türetilmiştir.

<*tül- “tüyünü dökmek” +(e-)kü ³⁴¹.

³³⁹ Kuşçu, a.g.e., s. 439.

³⁴⁰ A. yer

³⁴¹ Gülensoy, a.g.e., s. 899.

| 7.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Qoy (i)	Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan	Verilen buyruklara uyan, kendi kişiliğini gösteremeyen kimse.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Koyun (i)	Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan	Verilen buyruklara uyan, kendi kişiliğini gösteremeyen kimse.

Ana Türkçe <*kōn+(I)n ‘küçültme eki’, es. türk. *koy~koyn~koyın~hoyın* ³⁴².

³⁴² Gülensoy, a.g.e., s. 549.

| 8.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Mānkürt (i)	Türk, Altay ve Kırgız efsanelerinde bahsedilen bilinçsiz köle.	Aptal, geri zekalı, gerzek, ahmak, salak, şapşal, bön kimse
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Mankurt (i) daha yaygın mankafa (i), mankafalı (s)	Türk, Altay ve Kırgız efsanelerinde bahsedilen bilinçsiz köle.	Aptal, geri zekalı, gerzek, ahmak, salak, şapşal, bön kimse

(*Bun/Ban/Man*) kökünden türemiştir. Bun sözcüğü akıl yoksunluğunu ifade eder. Moğolca *Munu/Mung* (Türkçe *Bunu/Bung*) fiilleri aklını yitirmeyi, *Munah* (Türkçe *Bunak*) sözcükleri yaşlılık nedeniyle aklını yitirmiş olan kişileri anlatır. Eski Altaycada *Manu*, Tunguz ve Mançu dillerinde *Mana* sözcüğü akıl yitimini ve kullanılmaz hale gelmeyi belirtir. Sözcük Türkçedeki *Mankafa* tabiri ile aynı kökten gelir ve benzer manalar içerir ³⁴³.

³⁴³ “Mankurt”, *Vikipedi Özgür Ansiklopedisi*, 2003, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mankurt>, s.1.

| 9.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Qanşıq (i)	(Hayvanlarda) dişi.
Dişi köpek.	Alçak, dönek,
güvenilmez (kimse);
Kız, kadın (halk
ağzından). |
| Türkiye Türkçesi | | |
| JARGON | GERÇEK ANLAMI | MECAZ ANLAMI |
| Kancık (i) | (Hayvanlarda) dişi.
Dişi köpek. | Alçak, dönek,
güvenilmez (kimse);
Kız, kadın (halk
ağzından). |

<? *kanç+(ı)k ‘küçültme eki’; orta türk. *kançık* ³⁴⁴.

Çok kaba ve ağır jargon sözcüğü.

³⁴⁴ Gülensoy, a.g.e., s. 458.

| 10.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Şaytan (i)	Din kitaplarında kötü ruhların başı olarak gösterilen varlık ³⁴⁵ .	Kötü niyetli ve kurnaz kimse.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Şeytan (i)	Din kitaplarında kötü ruhların başı olarak gösterilen varlık ³⁴⁶ .	Kötü niyetli ve kurnaz kimse.

Arapça *şyṭ* kökünden gelen aynı anlama gelen şayṭān شيطان sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük İbranice šāṭān שָׂטָן “düşman, şeytan” sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük İbranice šṭn שֶׁטֶן “düşman olma, savaşma” kökünden türetilmiştir.

Kazaklar Rus dilinden alınan aynı anlamdaki “*çort*” kelimesini de aynı ölçüde kullanırlar.

³⁴⁵ Kuşçu, a.g.e., s. 394.

³⁴⁶ A. yer

| 11.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Qasqır, kurt (i)	Çoğunlukla koyun sürülerine saldıran yırtıcı hayvan.	İşini iyi bilen aldanmaz, sert.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Kurt (i)	Köpekgillerden, etçil, yırtıcı, memeli hayvan.	İşini iyi bilen aldanmaz ³⁴⁷ .
Beş liralık kağıt para ³⁴⁸ .

Eski Türkçe *kurt* “yırtıcı hayvanlardan olan kurt” sözcüğünden evrilmiştir³⁴⁹.

³⁴⁷ Kuşçu, a.g.e., s. 247.

³⁴⁸ Aktunç, a.g.e., s. 197.

³⁴⁹ Gülensoy, a.g.e., s. 575.

| 12.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Şakal (s ve i)	Küçük avcı ve leşçil canlılar olan çakalların Kuzey Amerika'daki karşılığı, Türkçede "kır kurdu" ya da yine "çakal" olarak adlandırılan Canis latrans (İng., coyote ya da prairie wolf) türü canlıdır.	Hileci, düzenbaz (kimse);
Hırsız;
Birini aşağılamak için kullanılan hitap. |
| Türkiye Türkçesi | | |
| JARGON | GERÇEK ANLAMI | MECAZ ANLAMI |
| Çakal (s ve i) (fars. <i>segāl</i> 'den) | Küçük avcı ve leşçil canlılar olan çakalların Kuzey Amerika'daki karşılığı, Türkçede "kır kurdu" ya da yine "çakal" olarak adlandırılan Canis latrans (İng., coyote ya da prairie wolf) türü canlıdır. | Hileci, düzenbaz (kimse);
Hırsız;
Birini aşağılamak için kullanılan hitap;
Çok dalgalı, çırpıntılı (deniz) ³⁵⁰ . |

Farsça ve Orta Farsça (Pehlevice veya Partça) şağāl شغال "köpeklerden yırtıcı bir hayvan" sözcüğünden alıntıdır.

³⁵⁰ Aktunç, a.g.e., s. 77.

| 13.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Esek, işak (i)	Binek ve yük hayvanı.	Kaba, söz dinlemez kimse.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Eşek (i)	Binek ve yük hayvanı ³⁵¹ .	Kaba, söz dinlemez kimse ³⁵² .

Eski Türkçe *eşgek* “aynı anlamda” sözcüğünden evrilmiştir.

Es. türk., orta türk. *eşgek~eşyek~eşek*

Ana Türkçe <*eş+(g)ek³⁵³.

³⁵¹ Kuşçu, a.g.e., s. 143.

³⁵² A. yer

³⁵³ Gülensoy, a.g.e., s. 343.

| 14.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Kene (i)	Hayvanların derisine yapışarak yaşayan asalak bir böcek ³⁵⁴ .	Yapışkan adam
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Kene (i)	Hayvanların derisine yapışarak yaşayan asalak bir böcek ³⁵⁵ .	Yapışkan adam;
Para ³⁵⁶ .

<? Es.Türk. *kene – “sakırğa” ³⁵⁷.

Farsça *kane* كنه “kan emici bir parazit” sözcüğünden alıntı olma ihtimali vardır.

³⁵⁴ Kuşçu, a.g.e., s. 225.

³⁵⁵ A. yer

³⁵⁶ Aktunç, a.g.e., s. 178.

³⁵⁷ Gülensoy, a.g.e., s. 496.

| 15.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Būzıq (s)	Bozulmuş olan;
Yolunda gitmeyen,
düzenli yürümeyen. | Yaramaz;
Aylak;
Kötü niyetli. |
| Türkiye Türkçesi | | |
| JARGON | GERÇEK ANLAMI | MECAZ ANLAMI |
| Bozuk (s) | Bozulmuş olan;
Yolunda gitmeyen,
düzenli yürümeyen. | Sinirli; kızgın, öfkeli. |

| 16.
Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Jabayı (s)	Barbar, vahşi, yabani,
korkunç;
Evcil olmayan. | Kaba, yeteneği
olmayan.
Medenileşmemiş, kırıcı.
Mal gibi davranan. |
| Türkiye Türkçesi | | |
| JARGON | GERÇEK ANLAMI | MECAZ ANLAMI |
| Yabani, yaban (s) | İnsanların yaşamadığı
ıssız yer;
İssız yerde insandan
uzak yaşayan.
Yabancı. | |

<Orta T. *yawa* (~*yafa*, *yava*) ‘sıcak, kuytu (yer)’+n³⁵⁸.

³⁵⁸ Gülensoy, a.g.e., s. 1022.

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE JARGON OLMAYAN KAZAK
TÜRKÇESİNDE ORTAK JARGON KELİMELEER

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Bışara, beyşara (s ve i)	Zavallı	Fakir, evsiz, parasız kimse
Türkiye Türkçesi		
	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Biçare (s ve i)	Zavallı	

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Būzaw (i)	Sütten kesilmemiş sığır yavrusu ³⁵⁹ .	Küstah, sert, kalıplı çocuk.
Türkiye Türkçesi		
	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Buzağı (i),
dana (i)	Sütten kesilmemiş sığır yavrusu.	Kalıplı çocuk

<*bızağı <*bıfağı (M. Rasyanen)

<buz+ağı <*bır+ağı (T. Tekin) ³⁶⁰.

³⁵⁹ Kuşçu, a.g.e., s. 90.

³⁶⁰ Gülensoy, a.g.e., s. 189.

AYNI KELİMELER, MECAZ ANLAMLARI FARKLI

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Awa (i)	Bütün canlıların, bitkilerin solunumuna yarayan, rengi kokusu olmayan gaz;
Atmosferi oluşturan bütün gazlar;
Gökyüzü;
İklim;
Hal, keyif ³⁶¹ .	Para
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Hava (s ve i) (ar.)	Bütün canlıların, bitkilerin solunumuna yarayan, rengi kokusu olmayan gaz;
Atmosferi oluşturan bütün gazlar;
Gökyüzü;
İklim;
Hal, keyif.	Kötü, olumsuz, işe yaramaz (sonuç, durum); z. Bir edimi, bir eylemi olumsuzlamak için kullanılır; “yapamazsın, edemezsin” anlamında söylenir ³⁶² ;
Umdüğünü elde edememek, beklediği sonuca ulaşamamak, hiçbir şey kazanamamak, umduğunu bulamamak, eline bir şey geçmemek, başaramamak.

Türkiye Türkçesinde “hava” kelimesi daha çok olumsuz jargon anlamlara sahiptir.

³⁶¹ Kuşçu, a.g.e., s. 175.

³⁶² Aktunç, a.g.e., s. 140.

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ayaq (i);
Ayağı awır (d)	Ayağı ağır	Hamile kadın.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Ayak (i)	İnsanlarda ve hayvanlarda bulunan ve hareket için kullanılan bir biyolojik yapıdır.	Hile, dümen.
Rol yapma, poz yapma.
İlişki, bağlantı ³⁶³ .

<ayak<adək<*adək~azak <*ađak ³⁶⁴.

³⁶³ Aktunç, a.g.e., s. 51.

³⁶⁴ Gülensoy, a.g.e., s. 91.

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Bomba (i)	İçi parlayıcı, yanıcı, öldürücü maddelere dolu belli bir ateşleme düzeni olan, genelde yuvarlak, canlı ve cansız hedefleri yok etmek için kullanılan ateşli silah ³⁶⁵ .	1. Önceden hazırlanmış sınav listesi. (Öğrenci jargonu) 2. Olumlu değerlendirme; kimseye ya da herhangi bir şeye duyguların patlaması. 3. BMW araba markası. 4. Çok kızmak ³⁶⁶.
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Bomba (i)	İçi parlayıcı, yanıcı, öldürücü maddelere dolu belli bir ateşleme düzeni olan, genelde yuvarlak, canlı ve cansız hedefleri yok etmek için kullanılan ateşli silah.	Çok güzel, çekici (kadın, kız) ³⁶⁷ .

İtalyan sözcüğü “*bomba*” Kazak diline Ruslardan gelmiş ve daha çok anlamlara sahiptir.

³⁶⁵ Kuşçu, a.g.e., s. 84.

³⁶⁶ “Bomba”, *Slovar’ Molodejnogo Slenga*, <http://teenslang.su/index.php?searchstr=Fom6a&slang=>, s.1.

³⁶⁷ Aktunç, a.g.e., s. 65.

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Jındı (s ve i)	Şeytanın etkisi altında, deli, çılgın, kötü ruhlu, kötü	Salak, aptal;
Deli;
Çok iyi, çok güzel
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Cinli (s ve i)	Şeytanın etkisi altında, deli, çılgın, kötü ruhlu, kötü	Öfkeli, sinirli, huysuz (kimse)

Arapça bir sözcük. İki dildeki mecaz anlamları zıttır.

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Qatın (i)	Kadın, karı (çok kaba anlamında kullanılır)	Kadınsi, erkek gibi davranmayan erkeklere karşı kullanılır
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Kadın, hatun (i)	Yetişkin durumda bulunan dişi cinsten olan.
Bayan ³⁶⁸ ;
Yüksek makamdaki kadınlara ve hakan eşlerine verilen unvan ³⁶⁹ .	Hızmet gören ³⁷⁰ .

<Es. Türk. *katun* Orta Türk. *katun* ‘kadın, hatun, Afrasyab kızlarından olanların adı’;

<*ka ‘akrabalık bildiren sözcük’+tun³⁷¹.

Kazak Türkçesinde *kadın* anlamında *äyel* sözcüğü kullanılır.

³⁶⁸ Kuşçu, a.g.e., s. 207.

³⁶⁹ Gülensoy, a.g.e., s. 405.

³⁷⁰ Kuşçu, a.g.e., s. 207.

³⁷¹ Gülensoy, a.g.e., s. 405.

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Siır (i)	Büyük baş, evcil, geviş getiren hayvanlara verilen genel ad ³⁷² .	Şişman
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
İnek (i), sığır (i), camış, camız, komüş	Sığırın dişisi. Sığır-büyük baş, evcil, geviş getiren hayvanlara verilen genel ad ³⁷³ .	Çok ders çalışan öğrenci; anlamadan ezberleyen öğrenci. Aptal kimse, bön. Karısı tarafından aldatılmasına göz yuman erkek ³⁷⁴ .

Orta Türk. <sīg-(ı)r;

S(>h)I(>i)Ğ(>y)I(>i)R

Sİ[<IĞI]R ³⁷⁵.

Türk dilinde “şişman” anlamına gelen jargonu “balina” diğer fauna hayvanının ismi kullanılır.

Balina (i) (lat)	Boy 25 metreyi, ağırlığı 15 tonu bulan yağı için avlanan memeli bir deniz hayvanı ³⁷⁶ .	Şişman, şişko. Asker (eşcinsel argo) ³⁷⁷ .

³⁷² Kuşçu, a.g.e, s. 346.

³⁷³ A. yer

³⁷⁴ Aktunç, a.g.e., s. 153.

³⁷⁵ Gülensoy, a.g.e., s. 764.

³⁷⁶ Kuşçu, a.g.e, s. 68.

³⁷⁷ Aktunç, a.g.e., s. 56.

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Topıraq; köpke
topıraq şaşw (d)	Yer kabuğunun üstünde incelmış toz haline gelmiş içinde her türlü kütle kalıntısı, çürülmüş organik cisimler bulunan canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey kısım ³⁷⁸ .	Herkese karşı çıkmak ³⁷⁹ .
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Toprak (i)	Yer kabuğunun üstünde incelmış toz haline gelmiş içinde her türlü kütle kalıntısı, çürülmüş organik cisimler bulunan canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey kısım ³⁸⁰ .	(Toz durumundaki uyuşturucu madde için) Kötü nitelikli, düşük nitelikli ³⁸¹ .

‘Kara; arazi, tarla; ülke’= Es.Türk., Orta Türk. *toprak*; ~Orta Türk. *topra- ‘kurumak’ [~topraş- ‘kuruyup tozlaşmak’/ topurğan ‘ayak basıldığında tozıyan yumuşak toprak’ (<*topruğan<topru-ğan<*towru-<towuru-];

<top(u)r+a-+ -k ³⁸².

³⁷⁸ Kuşçu, a.g.e, s. 443.

³⁷⁹ “Topıraq”, *Kazahsko-Russkiy Slovar*, 2003, <https://sozdik.kz/ru/dictionary/translate/kk/ru/топырак/>, s.1.

³⁸⁰ Kuşçu, a.g.e, s. 443.

³⁸¹ Aktunç, a.g.e., s. 290.

³⁸² Gülensoy, a.g.e., s. 914.

FARKLI KELİMELER, MECAZ ANLAMLARI AYNI/YAKIN

Kazak Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Jww (f)	Yıkamak	İçki ile kutlamak
Türkiye Türkçesi		
JARGON	GERÇEK ANLAMI	MECAZ ANLAMI
Islatmak (f)	Islak hale getirmek.
Suya batırmak ³⁸³ .
Nemlendirmek.	(Ehliyeti) Ehliyet alan kişinin, bunu kutlamak için eşe dosta genellikle içki ısmarlayarak yaptığı jesttir ³⁸⁴ ;
Dövmek, dayak atmak ³⁸⁵ .

Türkiye Türkçesindeki *ıslatmak* jargon kelimenin anlamlarından birisi Kazak Türkçesindeki *jww* jargonun anlamına yakındır. Onların gerçek anlamları da benzerlikler göstermektedir.

³⁸³ Kuşçu, a.g.e., s. 186.

³⁸⁴ “Ehliyeti Islatmak”, *Uludağ Sözlük*, <https://www.uludagsozluk.com/k/ehliyeti-ıslatmak/>, s.1. (11.02.2010).

³⁸⁵ Aktunç, a.g.e., s. 148.

Dördüncü Bölüm Üzerine Çıkarımlar

Her iki Türk lehçesi arasında bu lehçelerin kendine özgü ses ve yapı özelliklerinden kaynaklanan bazı farklılıkların olması tabiidir.

Taradığımız gençlik jargon kelimeler içinde, Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasında hem ses hem anlam bakımından ortak olan 16 kelime tespit ettik.

Türk ve Kazak gençlerin kullandığı ortak jargon kelimeler, yukarıda gördüğünüz gibi çoğunlukla fauna konudaki kelimelerdir. Bazı zamanlar hakaret amaçlı sövgü olarak bazı durumlarda arkadaş arasında şaka olarak sevgi gösterme amacıyla kullanılmaktadır.

İnsan adlandırmalarının bir işlevi olarak “hayvan” jargonundaki isimlerin kullanımı metaforik aktarıma dayanır; aktarımın temeli fiziksel duygular veya görünümüdür.

“Hayvan” adlarının çoğu, bir kişinin görünüşünün belirli özellikleriyle ilişkilidir (genellikle erkeklerin).

Türkiye Türkçesinde jargon olmayan Kazak Türkçesinde jargon olan ses ve gerçek anlamı bakımından ortak kelimeleri, ses bakımından aynı anlam bakımından farklı olan kelimeleri, ses bakımından farklı anlamları aynı/yakın kelimeleri de tespit etmeye çalıştık.

SONUÇ

Dil yaşayan bir varlık olduğu için sürekli değişir. Her yeni kuşak kendi dünya görüşünü anlatmak için yeni sözcükleri kullanmaktadır. Bu da yeni kuşağın kendi gençliği süresince içinde bulunduğu yeni bir sosyo-tarihsel durumun neticesidir. Özellikle bu durum gençliğin diline 20. yüzyılın sonu 21. yüzyılın başında hayatın çeşitli alanlarından ve çeşitli toplumsal grup statülerine ait insanların dillerinden bu kadar çok miktarda sözcük ve ifadenin nüfuz etmesine yardımcı olmuştur.

Bu tezde, dil sistemlerinin çeşitlilikleri şeklinde kendini gösteren ve çeşitli dil oluşum şekillerinin meydana gelmesine neden olan toplumsal dil tabakalaşması ele alınmıştır. Toplumun sosyal tabakalara ayrılması toplumun farklı gruplarında dil farklılıklarının ortaya çıkmasına, yani dilin toplumsal açıdan farklılaşmasına neden olmaktadır³⁸⁶. Dilin varoluş biçimleri ikiye ayrılmaktadır: temel (yani resmi dil, konuşma dili, halk dili, bölgesel lehçeler) ve ikinci derece (yani argo, mesleki alt diller, grup ve gruplararsı jargonlar). Dilin bütün varoluş biçimleri ulusal dil sistemini oluşturmaktadır; edebi dil, merkezde dilin en yüksek varoluş şekli olarak yer almaktadır³⁸⁷. Edebi dilden sonra halk dili gelmektedir, ulusal dilin en dış halkasında ise lehçeler bulunmaktadır. Ayrı sosyo-mesleki jargonlar arasındaki sınırlar göreceli, koşullu ve geçirgendirler, kesin sınırlar sadece lehçe oluşumlarında mevcuttur³⁸⁸.

V. D. Bondaletov tarafından önerilen konuşmanın sosyal lehçelerin sınıflandırılması dikkat çekicidir³⁸⁹.

“Sosyal lehçe”, “argo”, “jargon”, “slang” terimlerinin dilbilim edebiyatında kullanımı ve çeşitli yaşta ve farklı toplumsal gruplara ait insanların dillerini belirtmek için uygulanmaları ile ilgili teorik problemler ele alınmıştır. Türk ve yabancı dilbilimcilerin çalışmalarının incelenmesi sonucunda, bu terimlerin sık sık birbirine karıştığı ve kullanımlarında uyumluluk olmadığı anlaşılmaktadır. En açık ve kesin görüş B. B. Himik’e ait görüştür. V. V. Himik “argo” teriminin mesleki-gruplararası ve kriminal dil ile ilgili olarak kullanılabileceğini savunmaktadır, bu iki dil gizemli, duygusal olarak süslenmemiş ve terminolojik niteliğe sahiptir. Jargon argodan farklı

³⁸⁶ Ryzhkova, a. g. e., s. 18.

³⁸⁷ Ryzhkova, a. g. e., s. 137.

³⁸⁸ A. yer

³⁸⁹ Bondaletov, *Uslovno-Professional'nie Yazıki Russkih Remeslennikov i Torgovtsev*, s. 9-10.

olarak daha geniş bir kavramdır, diğer dil topluluklarından ayrılmaya hizmet etmektedir ve duygusal-ekspresif birimlerin çokluğu ile bilinmektedir ³⁹⁰. “Slang”, üst toplumsal jargondur yani “kelime haznesinin özel jargon alt sistemlerinden alınmış herkes tarafından kullanılan kelime ve deyimlerin toplamıdır ³⁹¹.” Bu sadece gençliğin dili değildir. Bu sebeple toplumdilbilimin terminolojide gençlik dili için “argo” teriminin, dar gençlik grupları tarafından kullanılan terimleştirilmiş sözcük birimler söz konusu olduğunda, “jargon” teriminin gençler tarafından sosyal bir gruba ait olma durumundan bağımsız olarak kullandıkları leksik birimler söz konusu olduğunda ve “slang” teriminin sadece gençlerin değil ileri yaşta insanların da bildiği ve kullandığı (en çok genç nesle özgüdür) bir kelime hazinesi söz konusu olduğunda uygulanabileceğini varsaymaktayız ³⁹². Bu tezde “gençlik jargonu” terimi tercih edilmiştir çünkü bu alt dilin sözcüksel-deyimisel birimleri henüz slangte olduğu gibi yaygınlaşmamıştır.

Bu çalışmada gençlik jargonu sosyal lehçenin bir türü olarak belirtilmektedir. Grup ve gruplararası jargonlardan ayrılmakta, ikinci derece varoluş biçimlerine dâhil olmaktadır ve şu karakteristik özelliklere sahiptir:

1. Gençlik jargonunu konuşanların yaş aralığının katmanlaşması;
2. Sistemli edebi dilde karşılığı olmayan, güncel kavramları adlandırmada ekspresiflik vermek için gençler tarafından kullanılan ve özel üslupsal kısaltmayla faklılaşan sözcüksel-deyimisel bir dizi araç;
3. Gençliğin grup içi şartlarda, yapmacıksız (doğal) bir atmosferde iletişimini gerçekleştirmesi;
4. Sözcüksel-deyimisel araçların önemli ölçüde dinamizmi (sürekli kelime türetimi);
5. Jargon yaratma ve komşu dil alt sistemlerinde zaten hazır olan araçların seçilmesi yöntemleri.
6. Kendiliğinden oluş ve karmaşıklık (sistemsizlik) gençlik jargonunun kelime oluşumunu ve deyimlerini farklılaştırmaktadır ³⁹³. Ancak bazı belirli “yeni” kelime türetme yasaları mevcuttur. Bu süreci “yeniyi” yaratma olarak adlandırmamak gerekir,

³⁹⁰ Himik, *Russkoe gorodskoye prostoreçie*, s. 24.

³⁹¹ A. yer

³⁹² Ryzhkova, a. g. e., s. 138.

³⁹³ Ryzhkova, a. g. e., s. 139.

bu süreç daha doğrusu zaten var olanı dönüştürme sürecidir, çünkü gençliğin kelime haznesinin kaynağı Kazak ve Rus ulusal dillerinin bütün varoluş biçimleri ve yabancı dillerden en çok da İngilizceden yapılan alıntılardır.

Aşağıdaki özellikler mevcut olduğunda sözcüksel veya deyimsel birim gençlik jargonuna ait sayılmaktadır: 1) gençliğin dilinde var olması, 2) üslupsal kısaltma, 3) jargonik ekspresiflik, 4) gençlerin çoğu tarafından bilinmesi ve kullanılıyor olması, 5) tarafsız ya da konuşma dili ile çakıştığında anlamca farklılaşması, 6) ahlaka aykırı (küfürlü ifadeler içermemesi) olmaması.

Tematik planda gençlik jargonu oldukça geniş bir olay ve kavram halkasını kapsamaktadır. En kapsamlı tematik gruplar şunlardır: “Fauna”, “Kişi adları”, “Okul ve yüksek okulda eğitim”, “İnsan bilinci, entelektüel faaliyet, duygular, durumlar, oluşumları”, “İş, yaşam araçlarını sağlama”, “Uyuşturucular”.

Kazak halkının başka milletlerin hakimiyeti altına girdiği dönemlerde Kazak diline yüklü miktarda kelime girmiştir. Kazak dili farklı dillerden birtakım kelimeler almışsa da öz benliğini korumuştur. Kazak diline Rus dilinden de çok sayıda kelime girmiştir; ancak Rus dilinden bu kadar çok sayıda kelime girmesinin nedeni, Rus halkıyla Kazak halkının kültür ve ticaret alışverişi ile iki halkın gerçek dostluğudur.

Yabancı dillerden, en çok da İngilizceden yapılan benimsemelerin Türk ve Kazak çağdaş gençlik jargonunun önemli bir beslenme kaynağı olduğu tespit edilmiştir.

Diğer dillerden benimsenenlere daha seyrek rastlanmaktadır.

Jargon deyimler de ayrıca oldukça çok çeşitlidir. Yapı bakımından jargon deyimler yüklemlili ve yüklemsiz olarak ayrılırlar. Yüklemsizler kendi aralarında fiil, substantif ve sıfat olarak ayrılırlar ancak fiilden türeyenler daha çoktur.

Bu tezin hedefi gençlik jargonunda oluşan süreçlerin kapsadığı maksimum alan olmuştur, ancak bunların bir kısmına ancak yüzeysel şekilde değinilmiştir. Kadın ve erkeklerin dilindeki jargonlar, vurgulama ve tonlama özellikleri, eşlik eden jestler, mimikler, gençlik jargonunun kentsel halk ve konuşma dili ve başka jargonlarla etkileşimi gibi sorular ve birkaç dile ait jargonların karşılaştırmalı analizi daha ileri incelemeyi gerektirmektedir.

Kazak toplumundaki gizli dil araçları hakkında farklı kaynaklara dayanarak kısaca bilgi verilmiştir. Bu tür iletişim araçlarının analizi, yüz ifadeleri, jestler ve farklı

işaretlerin kullanılması, bilginin çoğunluk tarafından bulunmaması gerektiğinde etkili olduğunu gösterdi.

Yapmış olduğumuz sosyal anket sonuçlarına göre, jargon kullanmanın temel sebepleri; mesajını veya düşünceni hızlı bir şekilde iletme isteği (46, 15%), eğlence ve keyif arayışında oldukları için (27,69%), dikkat çekmek için (6,15%), ilgili sosyal grubun içinde iletişim kurma ve devam ettirme amacı (4,62%), dildeki gizli işlevini getirmek için (3,08%) ve başkaları.

Kazak gencinin jargon ifadelerinin sözlüğünün karşılaştırmalı bir analizi lise öğrencilerin konuşmasının sadece %20'sinin jargon kelimelerden oluştuğunu gösterdi. Bunlar temel olarak eğitim faaliyetleri ile ilgili kelimelerdir. Üniversitedeyken gençler daha çok jargon kelimeleri ve deyimleri kullanır.

Gençlik jargonu kullanımının edebi dile zarar vermemesi için gereken her şey yapılmalıdır. Gençlik, jargonun ne zaman uygun olduğunu bilmeli ve jargonun ölçülü ve yerinde kullanımının nerede edebi dili zenginleştirdiğini nerede bozduğunu hissetmelidir. Gençlik jargonunda oluşan değişikliklerin sürekli takip edilmesi gerekmektedir, jargon materyalini toplamak, güncel sosyal anketler yapmak ve kontrol etmek sözlük tasvirinin doğruluğuna yardımcı olacak diye düşünmekteyiz.

Ortak bir tarihe, dile ve sahip olan Kazak Türkleri ile Türkiye Türklerinin lehçelerinde birçok ortak kelimenin bulunması doğaldır. Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesi aynı dilin farklı lehçeleridir. Bu iki dil arasında bazı ses, kelime ve yapı farklılıkları olmakla birlikte birçok kelime ortaktır. Jargon kelimelerinde de ortak noktalar bulunmaktadır. Yaptığımız bu çalışmayla Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki ortak jargon kelimelerin ne kadar olduğunu bulmaya çalıştık.

Taradığımız jargon kelimeler içinde, Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasında hem ses hem anlam bakımından ortak olan 16 kelime tespit ettik. Türk ve Kazak gençlerin kullandığı ortak jargon kelimeler, çoğunlukla fauna konudaki kelimelerdir. Bazı zamanlar hakaret amaçlı sövgü olarak bazı durumlarda arkadaş arasında şaka olarak sevgi gösterme amacıyla kullanılmaktadır. İnsan adlandırmalarının bir işlevi olarak “hayvan” jargonundaki isimlerin kullanımı metaforik aktarıma dayanır; aktarımın temeli fiziksel duygular veya görünümüdür. “Hayvan” adlarının çoğu, bir kişinin görünüşünün belirli özellikleriyle ilişkilidir (genellikle erkeklerin).

Türkiye Türkçesinde jargon olmayan Kazak Türkçesinde jargon olan ses ve gerçek anlamı bakımından ortak kelimeleri, ses bakımından aynı anlam bakımından farklı olan kelimeleri, ses bakımından farklı anlamları aynı/yakın kelimeleri de tespit etmeye çalıştık.

Zengin bir kelime hazinesine sahip olmaları, sağlam dil kurallarına bağlı olmaları ve geniş bir alanda kullanılmaları bakımından Türk dünyasında önemli bir yere sahip olan bu iki Türk lehçesinin ortak kelimelerinin tespit edilmesi bize göre son derece önemlidir. Farklı kültür çevrelerinde, farklı coğrafyalarda, uzun yıllar boyunca birbiriyle iletişim içinde olmayan gençlerin jargon varlığında tespit edilen ortak unsurlar ve yöntemler, aynı kökten gelen toplulukların bağlarının ne kadar kuvvetli olduğunu göstermektedir.

Bu tez çalışmasının bu ve benzer konularda yapılacak araştırmalara yol açmasını ümit etmekteyiz.

KAYNAKÇA

Basılı kaynaklar:

- AHMANOVA O. S., *Slovar' Lingvisticheskikh Terminov*, Moskva: Sovetskaya Ensiklopedia, 1966.
- AKADEMİYA NAUK SSSR, İnstitut Russkogo Yazıka, *Socio-Lingvistiçeskie İssledovaniya (Tekst): Sbornik*, Dü. L. P. Kırısın ve D. N. Şmelyov, Moskva: Nauka, 1976.
- AKAY Recep, "Dil Değişiminin Dilsel ve Toplumsal Nedenleri", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.4, S.1, Sakarya, 2007, ss.1-9.
- AKTUNÇ Hulki, *Türkçe'nin Büyük Argo Sözlüğü (11. baskı)*, İstanbul: YKY, 2017.
- ALTUN Mesut ve Emine Gürsoy Naskali, "Kazakça Sövgüler", *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Temmuz 2009, ss. 45-51.
- ANIŞENKO O. A., "Polifunksionalnost' Molodejnogo Jargona: Diahroniçeskiy Aspekt", *Vestnik KazNU* 2017, Seriya Filologiçeskaya B., ss. 121-125.
- , "Vopros o Nositelyah Molodejnih Jargonizmov v Sotsial'no-Vozrastnom i Psihofiziçeskom Aspektah", *Vestnik KazNU*, 2008, ss. 77-80.
- ARSLAN Hilal Oytun, *Kazak Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde Anlam Kaymasına Uğramış Ortak Yapıdaş Sözcükler*, Ankara, 1997.
- ARSLAN Mehmet, *Argo Kitabı*, Kitabevi, 2008.
- AVRORİN V. A., *Problemy İzuçeniya Funktsionalnoy Storony Yazıka. K Voprosu o Predmete Sotsiolingvistiki*, L.: Nauka, 1975.
- AYGABILOVA., *Qazaq Tilinin Leksikologiyası (Metin): Oqu Quralı*, 2004.
- BABAYEV K. R., *O Nekotorih Osobennostyah Funktsionirovaniya Jargonizmov v Usloviyah Dvuyaziçiya, Problemy Leksiki*, M., 1985, ss. 235-242.
- BAKUŞEVA E. M., "Osobennosti Emotsional'noy Reçi Mujçin i Jenşin (Na Materiale Frantsuzskogo Yazıka)", ed. Bakuşeva, E. M., *Yazık i Emotsii*, Volgograd: Peremena, 1995, ss. 32-37.
- BALAQAYEV M., *Qazaq Adebı Til jane Onın Normaları (Metin)*, Almatı, 1984.
- , *Qazaq Tilin Stilistikası (Metin)*, Almatı: Mektep, 1974.
- BEGLOVA E. I. ve Z. M. Dudareva, *Jargonizmi v Rrusskom Yazıke*, Sterlitamak: Sterl.Gos.Ped. İn-t, 1994.
- BELBAYEVA M., *Qazirgi Qazaq Tili Leksikologiyası (Metin)*, Almatı, 1976.
- BELİKOV V. İ. ve L. P. Kırısın, *Sotsiolingvistika*, RGGU, M., 2001.

- BEREGOVSKAYA E. M., "Frantsuzskoe Argo. Evolutsiya Ego Vospriyatiya", *Filologičeskiye Nauki*, № 1 (1997), ss. 55-56.
- BİLDEBEKOVA A., "Jarnamanın Tildik Ereşeliği jane Ulttı Mentalitetke Aseri", *Habarşı Dergisi*, 4 (54), 2015.
- BİNGÖLÇE F., *Kadın Argosu Sözlüğü*, İstanbul: Metis Yayınları, 2001.
- , *Kadın Argosu Sözlüğü-2*, Ankara: Alt-Üst Yayınlar, 2001.
- BOLGANBAYEV A., *Qazaq Tilindegi Sinonimder*, Almatı, 1970.
- , *Qazaq Tilinin Leksikologiyası (Metin): Kömekşi Qural*, Almatı, 1979.
- BONDALETOV V. D., *Leksika i Slovoobrazovaniye Russkogo Yazıka*, Penza: Penz.Gos.Ped.İn-ta im.V. G. Belinskogo, 1972.
- , *Tipologiya i Genesis Russ. Argo. Uç. Posobiye po Spetskursu*, Ryazan', 1987.
- , *Uslovno-Professional'ne Yazıkı Russkih Remeslennikov i Torgovtsev*, (Avtoref. Dokt. Diss.), M., 1966.
- , "Zaimstvovaniya iz Germanskih Yazikov v Leksike Russkih Uslovno-Professionalnih Argo", *Yazık i Obsestvo*, Saratov: Saratovskogo İn-ta, 1967, ss. 226-234.
- BORİSOVA-LUKAŞANETS E. G., *Angliyskie Elementı v Russkom Molodejnom Jargone*, (Avtoreferat Dissertatsii Kandidata Filologičeskih Nauk), Moskva, 1982.
- BRAUN E., "Kul'tura Reçi i Zdravıy Smysl", *Mısl'*, Ekim 2014, ss. 19-21.
- Cocise Oxford Dictionary*, 1992.
- DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara, 1978.
- , *Türk Argo Sözlüğü*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1970.
- DUBROVİNA K. N., *Studençeskiy Jargon*, Nauchnıy Doklad Vısşey Şkolı Filologičeskoy Nauki, Moskva, 1980.
- ELİNA E. A., *Semiotika Reklamı. Uç. Posobie*, M.: Daşkov i K, 2012.
- ERCİLASUN Ahmet Bican, *Karşılaştırmalı Türk lehçeleri sözlüğü*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1991.
- , *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler*, Ankara: Akçağ, 1993.
- EREN Hasan, *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK, 1998.
- ERSOYLU Halil, *Türk Argosu Üzerinde İncelemeler*, Ötüken Neşriyat, 2010.
- ESQOZHİN İ., *Şeşendik Şiyrıları: Naqıldar men Tolğaular Zhinağı*, Almatı: Qaynar, 1993.
- FASMER M., *Etimologičeskiy Slovar Russkogo Yazıka*, SPb: Terra Azbuka, 1996.

- FEDYANİNA O. N., "Funktsionirovanie Argotizmov v Yazıke Goroda", *Vestnik Vyatskogo Ped.İn-ta. Ser.Filolog.Ling.Nauk*, 1996, ss. 24-26.
- FOMİNA M. İ., *Leksika Sovremennogo Russkogo Yazıka*, Moskva: Vısshaya Şkola, 1973.
- FROLOVA M. V., "Otrajenie Natsional'no-Kul'turnıh Predstavleniy v Jargonıh Nominatsiyah Çeloveka", *Vestnik Kaznu, Seriya Filologičeskaya B.*, 2005, ss. 111-114.
- GALPERİN I. R., "O Termine Sleng", *Voprosı Yazıkoznaniya*, 1956, ss. 107-114.
Genel Terminoloji, M., 2003.
- GENİŞ Eyüp ve A. Evseeva, "Sovremenniy Turetskiy Studençeskiy Sleng", *Mejdunar. Nauç. Jurnal "İnnovatsionnaya Nauka"*, №11, M., 2017, ss. 93-95.
- GOLOVİN B. N., *Osnovı Kulturi Reçi. Uçebnoe Posobie*, M.: Vısshaya Şkola, 1980.
—, "Voprosy Social'noy Differenciacii Yazıka", *Voprosy Social'noy Lingvistiki*, L.: Nauka, 1969, ss. 345-350.
- GRAÇEV M. A., *Russkoe Argo. Monografiya*, N. Novgorod: NGLU im. N. A. Dobrolubova, 1997.
—, "Novoe v Molodejnom Slange", *Russkiy Yazık v Şkole*, № 4, 2005, ss. 80-82.
- GÜLENSOY T., *Türkiye Türkçesinde Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Ankara: Türk Dili Kurumu, 2007.
- GÜRSOY NASKALİ E., *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997.
- GÜRSOY NASKALİ E. ve G. Sağol, *Türk Kültüründe Argo*, Haarlem, Hollanda, 2002.
- GÜRSOY NASKALİ Emine, *Argo*, Ka Kitap Yayınevi, 2016.
- HAO U, "Omonimiya Slov Literaturnogo Yazıka i Jargona", *Russkiy Yazık v Şkole*, 2003, ss. 86-89.
- HAZİMULLİNA E. E., "Motivacionnie Aspektı Şkol'nogo Jargona", *Russkiy Yazık v Şkole*, 2009, ss. 90-96.
- HİMİK V. V., *Poetika Nizkogo, ili Prostoreçiye Kak Kulturniy Fenomen*, Spb.: Filologicheskij Fakultet SPbGU, 2000.
—, "Russkoe Gorodskoye Prostoreçiye", *Materialı 28 Mejevuz. Nauch. Metod. Konf. Prepod. i Aspir*, SPb., 1999, ss. 21-25.
- İSENOVA F. K., "Funktsionirovanie Ad'yektivov v Argo: Grammatika, Slovoobrazovanie, Semantika", *Kazuu Habarşısı, Filologiya Seriyası B.*, 2008, ss. 26-30.
- İŞLER Emrullah, "Kazak Türkçesinde Anlam Kaymasına Uğrayan Arapça Kelimeler", *Bilig*, 2001, ss. 87-98.

- İSQAQOV A. İ., *Qazaq Tilinin Tüsindirme Sözdigi*, Almatı: Qazaq SSR Ğılım Baspası, 1974-1986.
- KAMEŞEVA G. K., *Qazaq Tildesiminiñ Kömekşi Qūraldarı*, (Avtoreferat Doktor Tezi), Astana: Avrasya Milli Universitesi, 2007.
- KANAFİNA, Zhanar, "Vam Mat!", *"Karavan" Gazetesi*, (3 Mayıs 2013).
- KAYSENOV K., *Zhau Tılında*, Almatı: Sanat, 2005.
- KAZAKSTAN DAMU İNSTİTUTU, *Qazaq tili. Ansiklopedi*, Almatı: Kazakistan Respublikası Bilim, Mādeniet zhāne Densaulıq Saqtau Ministrliğı, 1998.
- KEMEL Mırzageldi, *Eki Tomdıq Şıǵarmalar Jınaǵı*, Cilt I, II, Almatı: Qazıǵurt, 2013.
- KENESBAYEV İ. K., *Qazaq Tilinin Tüsindirme Sözdigi*, Almatı: Qazaq SSR Ğılım Baspası, 1959.
- KENESBAYEV İ., *Qazirgi Qazaq Tili (Metin): Leksika, Fonetika*, 2 Bas, Almatı: Mektep, 1975.
- Kinizm Antologisi*, Moskova: Nauka, 1984.
- KOLESOV V. V., *Yazık Goroda (Tekst)*, S.-P., 1991.
- , *Zhizn' Proishodit ot Slova....*, SPb.: Zlatoust, 1999.
- KOPILENKO M. M., "O Semantičeskoy Prirode Molodezhnogo Jargona", *Sotsiolingvističeskie İssledovania*, M.: Nauka, 1976, ss. 79-86.
- KORDABAYEV T. R., *Qazaq Til Biliminin Meseleleri*, Almatı, 1991.
- KRISİN L. P., *İnoyaziçnie Slova v Sovremennom Russkom Yazıke*, Moskova: Nauka, 1968.
- , *Sociolingvističeskie Aspekti İzuçeniya Sovremennogo Russkogo Yazıka (Tekst)*, Moskva: Nauka, 1989.
- , *Yazık v Sovremennom Obsestve*, M.: Prosveshenie, 1977.
- KUŞÇU H., *Türkçe Sözlük*, 16. Basım, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2013.
- LAKOFF D. ve M. Johnson, *Metaforı, Kotorımı Mı Jivem*, Moskova: Editorial, 2004.
- LAPTEVA O.A., "Zhivie Protsessii v Russkom Yazıke", *Mir Russkogo Slova*, № 3 (2002), ss. 33-38.
- LARİN B. A., "O Lingvističeskom İzuçenii Goroda", ed. Larin, B. A., *Istoriya Russkogo Yazıka i Obşee Yazıkoznaniye. Izb.Trudı*, M.: Prosveşeniye, 1977, ss. 175-189.
- LİHAÇEV D. S., "Çertı Pervobitnogo Primitivizma Vorovskoy Reçi", ed. Baldaev, D. S., V. K. Belko ve I. M. Isupov, *Slovar' Turemno-Lagerno-Blatnogo Jargona (Reçevoy i Grafičeskiy Portret Sovetskoy Tur'mı)*, Odintsovo, 1992, ss. 354-398.

- LİPATOV A. T., "Slang v Aspekte Ego Diakhronii", *Sotsial'nie Variantı Yazıka –II*, Mater. Mezhdunar. Nauç. Konf., N.Novgorod, 2003, s. 380-386.
- LYUSTROVA Z. N. ve L. N. Skvortsov, *Mir Rodnoy Reçi*, Moskva: 'Znanie', 1972.
- Le Dictionnaire du Francais, Langue Francaise avec Phonetique et Etimologie*, Hachette, 1992.
- MAKOVSKIY M. M., "Vzaimodeystvie Arealnih Variantov "Slenga" i İh Sootnosenie s Yazikovım Standartom", *Voprosi Yazıkoznaniya*, 1963, ss. 21-30.
- MANSUROVA O. Y., "Slang Sovremennogo Turetskogo Yazıka", *Vestnik RGTU, Seriya "İstoriya. Filologiya. Kul'turologiya. Vostokovedenie."*, 2012.
- MAZUROVA A. I., "Sleng Hip-Sistemi", *Po Nepisannim Zakonom Ulitsı*, Moskova: Yurid. Liter., 1991, ss. 118-138.
- MEILLET A., *Linguistique Historique Et Linguistique Generale*, Paris, 1926.
- MOMINOVA B. ve S. Beysenbayeva, *Qazaq Tilindegi Im men İşaratıñ Qazaqşa-Orısşa Tüsindirme Sözdigi*, Almatı: Qazaq Universiteti, 2003.
- MOROZOVA O. E., "Molodejnyı Jargon XXI Veka: Sovremennıe Tendentsii", *Russkiy Yazık v Şkole*, 2017, ss. 11-16.
- MUSABAYEV Gaynetdin, *Qazaq Til Biliminin Maseleleri*, Almatı: Abzal-Ay, 2014.
- MUSREPOV Gabit, "Oyanğan ölke", Tandamalı üş tomdıq şıǵarmalar jınaǵı, S.1, Almatı, 1953, s. 120.
- ORALTAY Hasan, N. Yüce ve S. Pınar, *Kazak Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1984.
- ÖZKAN N., "Gizli Dil Olarak Argonun Fonksiyonu Üzerine", ed. Emine Gürsoy, Naskali ve Gülden Sağol, *Türk Kültüründe Argo*, Haarlem: Türkistan ve Azerbaycan Arastırma Merkezi Yayını (Publications of Turkestan and Azerbaijan Research Centre), 2003.
- PRİYOMİŞEVA M. N., "İz İstorii Upotrebleniya Slov Argo i Jargon v Russkom Yazıke", *Russkiy Yazık v Şkole*, 2009, ss. 56-60.
- , *Taynie i Uslovnie Yazıki v Rossii XIX v.*, S-P.: Nestor-İstoria, 2009.
- , "Taynie Yazıki i Social'nie Dialekı", *Social'nie Variantı Yazıka*, Nizhniy Novgorod: NGLU Dobrolyubov N.A. Yayınevi, 2009, ss. 265–269.
- PÜSKÜLLÜOĞLU Ali, *Türkçe'nin Argo Sözlüğü*, İstanbul: Arkadaş Yayıncılık, 2012.
- RATSİBURSKAYA L. V. ve N. E. Petrova, "Sovremennaya Jargonnaya Reç' na Stranitsah Gazet", *Russkiy Yazık v Şkole*, № 2 (2004), ss. 80-84.
- RAZUVAEVA O., "Slang in The Turkish Language as A Social, Linguistic and Semiotic Phenomenon", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1) (2009), ss. 299–316.

- ROZENTAL D. E. ve M. A. Telenkova, *Slovar'- Spravočnik Lingvističeskih Terminov*, M., 1976.
- ROZİNA R. I., *Semantičeskoe Razvitiye Slova v Russkom Literaturnom Yazıke i Sovremennom Slenge. Glagol*, (Aftoref. Diss. D-ra Filolog. Nauk), Moskva, 2004.
- RYZHKOVA İ., "Çağdas Rusça'da Gençlerin Kullandığı Jargon Kelimeler", (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.
- SALAEV V. A., *Leksika Argotiçeskogo i Jagronnogo Proishojdeniya v Tolkovih Slovaryah Sovremennogo Yazıka*, (Aftoref. Diss. Kand. Filolog. Nauk), M., 1998.
- SANNİKOV V. Z., *Russkiy Yazık v Zerkale Yazıkovoy İgrı. 2-e İzd. İspr.i Dop.*, M.: Yz. Slavian. Kulturi, 2002.
- SAWRANBAEV N. T., "Til Ğılımlı Damuının Jana Kezeni", *QazaqSSR Ğılım Akademiyasının Habarşısı*, 1950, ss. 12-14.
- SEREBRENNİKOV B. A., "Sotsial'naya Differentsiatsiya Yazıka", *Obshee Yazıkoznanie. Formı Sushestvovaniya, Funktsii, İstorii Yazıka*, M., 1970.
- , *Rol' Çeloveçeskogo Faktora v Yazıke*, M.: Nauka, 1988.
- SEYDİMBEK Akselew, *Kazaktıñ Bèypil Sözderi*, Almatı: Temirqazıq, 2000.
- SIZDIK Rabiga, *Qazaq Tilinin Anıqtagışı*, Almatı, 2015.
- SKVORSOV L. İ., "Literaturniy Yazık, Prostoreçie i Jargonı v İh Vzaimodeystvii", *Literaturnaya Norma i Prostoreçie. Sb. Nauç.St.*, M., 1977.
- SKVORTSOV L. I., *Russkiy Yazık. Entsiklopediya*, M., 1979.
- SOROKİN Y. S., "Prostoreçie Kak Termin Stilistiki", *Dokladı i Soobşeniya Fil. İn-ta*, L., 1949, ss. 124-137.
- STALİN İ. V., *Marksizm jäne Til Bilimi Mäseleleri, Kazakça Çevirisi*, Almatı, 1951.
- STOYKOV St., "Sotsialniye Diyalekti", *Voprosı Yazıkoznaniya*, 1957, ss. 80-88.
- STRATEN V. V., "Ob Argo i Argotizmah", *Russkiy Yazık v Sovetskoy Şkole*, 1929, №5.
- SUDZİLOVSKİY G. A., *Slang-Eto Çto Takoe?*, Moskva, 1973.
- ŞAHİN Hatice ve İsmail Parlatır, *Türk Dili. Sözlü ve Yazılı Anlatım Türleri ile Anlatım Teknikleri*, Bursa: Ekin, 2011.
- ŞARİPOV A., *Zhol Hikayası zhâne Povest'*, Almatı: Zhazuşı, 1974.
- ŞERBAKOVA O. I. ve Brueva E. T., *Sotsialno-Korporativnaya Leksika. Slovar' Jargonov Prestupnikov. Uçebn.Posobiye*, Minsk: Akad. MVD Respubliki Belarus, 1994.
- ŞİMŞEK Seyfettin, *Mecaz ve Argo Lügatçesi*, İstanbul: Okay Yayınevi, 1958.
- The Encyclopedia of Language and Linguistics*, 1994.

- The Oxford English Dictionary*, Cilt 9, Oxford, 1970.
- TEKİN Aslan, *Edebiyatımızın Terimleri*, Ankara: Elips Yayınları, 2005.
- TİMOFEEVA O. N., "Useçeniya v Jargonnoy Leksike", *KazUU Habarşısı*, Filologiya Seriyası B., 2008, ss. 44-47.
- TUMANYAN E. G., "Yazık Kak Sistema Sotsiolingvistiçeskih Sistem", ed. Deşeriev, Y. D., *Sinhr.-Duahr.İssl-nia*, M.: Nauka, 1985, s. 248.
- UALİULI Nurgeldi, "Jalpıhalıqtıq Til jane Onın Formaları", *Qazaq Tili*, № 3 (21) (2007), ss. 4-5.
- Websters New Dictionary*, 2nd College Edition, Toronto, 1976.
- YERUBAYEV S., *Mäñgilik Ömir*, Almatı: Zhazuşı, 1994.
- ZEMSKAYA E. A., *Russkaya Razgovornaya Reç. Obsie Voprosı. Slovoobrazovanie. Sintaksis*, M.: Nauka, 1981.
- , *Yazık Kak Deyatel'nost'. Morfema. Slovo. Reç*, Moskva: Yazıkı Slavyanskoy Kul'turı, 2004.
- ZHİRMUNSKIY V. M., "Marksizm i Social'naya Lingvistika", *Voprosy Social'noy Lingvistiki*, L.: Nauka, 1969, ss. 14-18.
- ZHİRMUNSKIY V.M., *Natsionalniy Yazık i Sotsialniye Dialekti*, L.: Hudoj. Liter., 1936.
- , *Problemy Sotsialnoy Differentsiatsii Yazıkov*, M.: Nauka, 1968.
- ZHUBANOV K. K., *Qazaq Tili Zhönindegi Zertteuler*, Almatı: Ğılım, 1999.

Elektronik kaynaklar:

“Ağaç”, *Vikisözlük*, 2 Mayıs 2004, <https://tr.wiktionary.org/wiki/ağaç>, (19.11.2018).

“Albatros”, *Vikipedi Özgür Ansiklopedisi*, 2003, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Albatros>.

“Bomba”, *Slovar’ Molodejnogo Slenga*,
<http://teenslang.su/index.php?searchstr=Бомба&slang=>.

“Ehliyeti Islatmak”, *Uludağ Sözlük*, <https://www.uludagsozluk.com/k/ehliyeti-ıslatmak/>, (11.02.2010).

“Ergen Jargonu”, *İz Koçluk*, ed. Elgiz Henden, 2017, <http://www.izkocluk.com/ergen-jargonu/>.

“Jargon”, *Türkçe Sözlük Ara-Bul, Dil Derneği*, 22 Nisan 1987,
<http://www.dildernegei.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>, (24.07.2002).

“Koyun”, *Vikisözlük*, 2 Mayıs 2004, <https://tr.wiktionary.org/wiki/koyun>, (19.11.2018).

“Mankurt”, *Vikipedi Özgür Ansiklopedisi*, 2003, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mankurt>.

“Ördek”, *Vikisözlük*, 2 Mayıs 2004,
<https://tr.wiktionary.org/wiki/%C3%B6rdek>, (19.11.2018).

“Pidgin (dil)”, *Wikipedia Açık Ansiklopedisi*, 2003,
[https://tr.wikipedia.org/wiki/Pidgin_\(dil\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Pidgin_(dil)).

“Slovar’ Molodejnogo Slenga”, *Kazah.ru*,
<http://www.kazakh.ru/talk/mmess.phtml?id=8248>.

“Топырақ”, *Kazahsko-Russkiy Slovar’*, 2003,
<https://sozdik.kz/ru/dictionary/translate/kk/ru/топырак/>.

AKSOY Temel, “Cool Olmak Ne Demek?”, *Blog*, 2019,
<https://www.temelaksoy.com/cool-olmak-ne-demek/>, (31.10.2010).

DAL V. I., “Jargon”, *Tolkoviy Slovar’*, <http://slovardalja.net/word.php?wordid=7903>.

EGEMEN Erol, “Üniversite Öğrencilerinin Bol Bol Kullandığı 16 Kelime ve Gerçek Anlamları”, *MyNet.com*, <https://www.mynet.com/universite-ogrencilerinin-bol-bol-kullandigi-16-kelime-ve-gercek-anlamlari-190101047482>, (17.04.2015).

EODEV, <https://eodev.com/gorev/48164>, (16.10.2012).

KARADAĞ Nilufer, “Farklı Tarzlarıyla Oluşturdukları Yeni Akım: Keko Ne Demek?”, *Topuklu Haber*, 2013, <https://www.topukluhaber.com/keko-ne-demek/>, (15.02.2017).

—, “Kezban Ne Demek ve Kime Denir Biliyor Muydunuz?”, *Topuklu Haber*, 2013,
<https://www.topukluhaber.com/kezban-ne-demek/>, (17.02.2017).

Kazakça Sözlük, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, 2019,
<http://ctle.pau.edu.tr/kztr/>.

KURT Sureyya, “Ergen Jargonundan Anlam Veremediğiniz 11 Vurgu ve Anlamları”, *Onedio*, <https://onedio.com/haber/yeni-turkiye-nin-ergen-jargonu-390332>, (25.10.2014).

KUZUCULAR Şahmettin, “Jargon ve Argo”, *Edebiyat ve Sanat Akademisi*, 21 Nisan 2013, <https://edebiyatvesanatakademisi.com/anlam-anlatim-cumle/jargon-ve-argo/941>.

NOMADULY Nomad, “Slengi v Kazahstane”, *Blog-Platforma YourVision*, ed. E. E. Kembayev, <https://yvision.kz/post/696126>, (03.06.2016).

NUROV Kanat, “Şala-Kazahi – Ostov Kazahstanskoy Natsii”, *Kapital.kz*, 7 May 2014, <http://www.kapital.kz/gosudarstvo/29691/kanat-nurov-shala-kazahi-ostov-kazahstanskoj-nacii.html>, (07.05.2014).

Rusça Sözlük, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, 2019, <http://ctle.pau.edu.tr/rutr/index.php>.

SHALA-KAZAKH, “Kazahskiy Molodejnyy Slang”, *Blog-Platforma YourVision*, ed. E. E. Kembayev, <https://yvision.kz/post/705709>, (07.08.2016).

ŞALABAYEVA A. vd., *Sleng Alma-Atı (1950 – 1980 gg.)*, <http://alma-ata2.narod.ru/Sleng.htm>.

Türk Dil Kurumu, “Jargon”, *Güncel Türkçe Sözlük*, 26 Eylül 2006, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts, (26.09.2006).

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, “Genel Bilgiler”, *Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü*, 2014, yurtkur.gsb.gov.tr.

Anket:

“Jastar Arasında Qoldanılatın Jargon Sözder”, Karagandı ve Akmola bölgelerinin lise ve üniversite öğrencileri, 2018-2019, https://ru.surveymonkey.com/analyze/0lPUCrZGtU9FtgVMGa_2BZu9Qv_2BmBtaB1ZR_2BZJNT69pdM5F1M1_2FGmbKCSK7M8QKLzv

Proje:

DAMLA Ferda Selika, DİBLEN S., “Argo Dil Kullanımının Okul Türüne ve Cinsiyete Göre Değişimi Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Eskişehir İli Örneği”, *Sosyoloji Alanı Orta Öğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projeleri Yarışması*, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Bursa, 2012, s. 67.

EKLER

Ek 1.

KAZAKÇA GENÇLİK JARGON SÖZLÜĞÜ

KAZAKÇA	MECAZ ANLAMI
Abitura (i) (rus.) (kıs.)	Yeni üniversite öğrencisi.
Ağaşka(i)	Yaşı büyük adam.
Akses (i) (ing. <i>access</i>)	Bilgisayar öğretmeni.
Bkz. MIŞKA, FAİL
Ala közimen strelyat' etw (d)	Bakışlar atmak, sert bakmak.
Albastı (i, s)	Cadı, sinsi, iki yüzlü, tehlikeli kadın.
Apaşka (i)	Yaşı büyük kadın.
Appgreyd (i)	Görünüm dahil her şeyin güncellenmesi.
Aram (s)	Kötü niyetli; sahtekâr.
Asarit' (f) (rus.)	Yardım etmek.
Asfal't (i) (ing. asphalt–asfalt)	Şehirde oturan.
Ava, avatar, avatarka (i)	İnternet kullanıcısının grafiksel gösterimi, oyunun İnternet karakteri. Avatar web forumlarında, anlık mesajlaşma programlarında, sohbet odalarında, portallarda, bloglarda, sosyal ağlarda veya üç boyutlu bir modelde iki boyutlu bir görüntü olabilir.
Avtomat (i) (rus.)	Sınavı geçmeden belirli bir disiplin için bir yarıyılın notlandırılması.
Awa (i)	Para.
Awa köterw (d)	Para toplamak, para almak.
Awrw (s)	Aptal, geri zekalı, gerzek, ahmak, salak, şapşal, bön kimse.
Ayağı awır (d)	Hamile kadın.
Balıqbaş (bi)	Esrarcı.
Balmūzdaq (i)	Birinci sınıftaki öğrenci.
Bas (i)	Adam, kişi.
Bas qosw (d)	Evlenmek.
Base (ü)	Sürpriz veya onay ifade eden argo (kelime).
Bayğus (s ve i)	Zavallı;
Biçare, çaresiz;
Garip.
Bazar joq (d)	Elbette, tabii.
Bes juldızdı otel' (d)	Detoksifikasyon merkezi.
Bidi şaşw (d)	Çok iyi dans etmek.
Bışara, beyşara (s ve i)	Fakir, evsiz, parasız kimse.
Blatnoy (s) (rus. <i>blat</i>)	Havalı.
Blin (ün.)	Üzölmek.

Blog (i)	İnsanların öğrendiklerini, bildiklerini, paylaşmak istediklerini yazdığı web tabanlı bir sistemdir.
Bomba (i)	1. Önceden hazırlanmış sınav listesi. (Öğrenci jargonu)
2. Olumlu değerlendirme; kimseye ya da herhangi bir şeye olan duyguların patlaması.
3. BMW araba markası.
4. Çok kızmak.
Borbay (i ve s)	Fakir, zavallı adam;
Zayıf.
Borh (i)	Batı Kazakistan'da (Aktobe bölgesinde) kaba bir kişi ile ilişkili olarak kullanılır.
Botan (i) (rus. botanik) (kıs.)	Bkz. BOTANİK Çok fazla çalışan öğrenci, ukala, nerd, inek.
Botanik (i) (rus.)	Çok fazla çalışan öğrenci, ukala, nerd, inek.
Braçka (i) (rus.)	Yaşı küçük olan erkek.
Bro (i) (ing. brother) (kıs.)	Arkadaş, dost.
Büzaw (i)	Küstah, sert, kalıplı çocuk.
Büzıq (s)	Yaramaz;
Aylak;
Kötü niyetli.
Çalit' (f) (türk.-rus. e.)	Ders çalışmak (Kızlar için Kazak-Türk Lisesi'nin öğrenciler arasında kullanılır).
Çayka (i) (rus.)	Erkeği maddi açıdan kullanan kadın.
Çort (i) (rus.)	Bkz. ŞAYTAN
Dem alaalmau (d)	Burnu havada, kendini çok beğenmiş.
Disser (i) (ing. dissertation) (kıs.)	Tez.
Djiga (i) (kaz. jigit)	Delikanlı.
Djungarit' (f) (rus.)	Barbarlık etmek, yakıp yıkmak.
Domaşka (i) (rus.) (kıs.)	Ödev.
Doңыз (i)	Bkz. ŞOŞQA
DŞ (i) (kıs. dene şınıqtırw)	Beden eğitimi dersi.
Bkz. FİZRA
Esek (i)	Kaba, söz dinlemez kimse.
Ejik (i) (rus. ej – kirpi)	Güney Kazakistanlıların (özellikle Çimkent şehirden gelenlerin) genel adıdır;
Sokak serserisi, kaba, medeniyetsiz, cahil insan;
İnsanı aşağılayan bir anlam olarak kullanılır.
Ayr. Bkz. SAYĞAQ
Fail (i) (ing. fail)	Bilgisayar öğretmeni.
Bkz. AKSES, MIŞKA
Figuraat eken(d)	Fiziği güzel kadın.
Fizra (i) (rus.) (kıs. fizkul'tura)	Beden eğitimi dersi.
Bkz. DŞ

Gai (i) (rus.)	Okul müdürü.
Go (f) (ing.)	Gidelim, yapalım.
Gonşik(i) (rus. <i>Gnat'</i>-dürtmek, koşturmak; <i>gonşik</i>–koşucu)	Yalancı.
Gosı (i) (çok. e.) (rus.)	Devlet sınavları.
Gruzit' etw (d)	Derdini paylaşmak;
Çok konuşmak;
Sıkıntıları söylemek;
Yardım istemek.
Guglit' (f)	Google arama motorundan bilgi edinmek.
Habitus fekalis (d) (lat.)	Çok kötü bir durum.
Haç (i)	Kafkas halkından olan kimse.
Haker (i) (ing. <i>hack</i>-kırmak)	Şahsî bilgisayarlar veya çeşitli kurum ve kuruluşlara ait bilgisayarlar ve ağlara izinsiz olarak giriş yapan kişi.
Hayuan (i)	Kaba, yeteneği olmayan.
Mal gibi davranan.
Hesap makinesi (i)	Matematik öğretmeni.
Heyter (i) (ing. <i>hate</i> – nefret etmek)	Kıskanan, çekemeyen, tahammül edemeyen, katlanamayan birisi.
Son günlerde homofobik, din ayrımcısı, ırkçı kişileri genellemekte kullanılıyor.
Hvost (i) (rus.)	Sorun çıkaran ders;
Alttan alınan ders.
Bkz. QUYIRŞIQ
İgnorium (i) (ing. <i>ignore</i> – aldırmamak)	Kaybolmak.
İnet (i) (ing.) (kıs.)	İnternet.
İşak (i)	Bkz. ESEK
İt (i)	Değeri olmayan aşağılık kimse; nefret ve küfür olarak kullanılır.
İzi-pizi (d) (ing. <i>easy</i>)	Çok kolay.
Jabayı (s) (fars.)	Kaba, yeteneği olmayan.
Medenileşmemiş, kırıncı.
Mal gibi davranan.
Jabıstırw (f) (türk. <i>yapıştırmak</i>)	Dövmek, ezmek.
Jabısw (f)	Rahatsız etmek.
Jay (s ve i)	Yavaş olmak, dikkatli olmak, sakin olmak
Basit, bayağı.
JB (z) (rus. <i>jelezobetonno</i>) (kıs)	Emin olmak, kesin.

Jeksurin (s ve i)	Sevimsiz; hakir; iğrenç; alçak; kalles; menfur.
Jelezobeton (i) (rus.)	Kesin bir karar.
Jer silkindirw (d)	Halka açık bir yerde savaşmak.
Jılan (i)	Hain, sinsî, iki yüzlü.
Jılawıq (s)	Kıskanç, kindar, içi dar.
Jındı (s ve i)	Salak, aptal;
Deli;
Çok iyi, çok güzel.
Jındılarskiy zat (d)	Çok güzel bir şey.
Jiza (i) (rus. <i>jiznenno</i>)	Gerçekçi.
Joğalw (f)	Def olmak.
Jugermek (i)	Önemli olmayan bir fiziksel işe atanmış kişi.
Jwıp şayu (d)	Durumu hafifletmek, düzlemek, yumuşatmak;
Kusurlarını affettirmek.
Jww (f)	İçki ile kutlamak.
Kankretna (z) (rus. <i>konkretno</i>)	Kesinlikle.
Kapets (i) (rus.)	Şaşırtıcı durum.
Kapustağı qarau (d) (rus.-kaz. f.)	Maddi duruma bakmak; çıkaramamak.
Kartoptı jarıp ayttı (d)	Laflarla şaşırtmak.
Kek (i) (ing.)	Aptal, bön (kimse).
Kempir (i)	Karı bkz. ŞAL
Keş (i) (ing. <i>cash</i>)	Nakit para.
Kidala (i) (rus.)	Zor durumda bırakan; kaçan, katılmayan; yalancı.
Ayr. Bkz. LAQTIRW
Kolba (i) (rus.)	Kimya öğretmeni.
Korı, kora (i) (rus.)	Komik durum.
Kosar' (i) (rus.)	Bin pb
Kosit' etw (d) (rus.-kaz. f.)	İşlerden kaçmak;
Birini taklit etmek, özenmek.
Kosyak (i) (rus.)	Hata, yanlış davranış;
Garip bir durum;
Sigara ya da esrarlı sigara (narkotik madde içeren sigara).
Kökeşka (i) (kaz.-rus. e.)	Dayı; destek veren yakın.
Kötriot (i) (bi.)	Sahte vatansever.
Közi banka bolu (d)	Şaşırmak.
Közinmen ūrısıp qalw (d)	Bir şeyi görmemek.
Krışa/tanka (i) (rus.)	Destek veren yakın birisi.
Krışası ketken (d)	Delirmek, akli başından gitti.
Kursaç (i) (rus.) (kıs.)	Sunum.
Laqtırw(f)	Aldatmak, yalan söylemek, zor durumda bırakmak;
Bırakmak, ayrılmak, terk etmek, vazgeçmek.
Ayr. Bkz. KİDALA

Lapşailw (d)	Bkz. QŪLAQQA LAPŞA İLW
Layk, like, loys (i)	(Beğen Butonu), ilk defa Facebook tarafından kullanılan ve kullanıcının bir içeriği beğendiğini göstermesine yardımcı olan butondur.
Lol (d) (ing. <i>laughing out loud</i>) (kıs.)	Sesli güldüm anlamında bir kısaltma.
Mã (ü)	Şaşırmak.
Mahabatizeysn, mahabatizatsiya (i)	Aşk, aşık olmak.
Mal (i)	Bayağı, aşağılık, kötü kimse;
Salakça hareketler yaptığı düşünülen genç yaşlı herkes için kullanılabilir;
Para.
Mal köterw (d)	Parayı almak.
Mānkürt (i)	Aptal, geri zekalı, gerzek, ahmak, salak, şapşal, bön kimse.
Mañıraw (f)	Konuşmak.
Maqau (i)	Aptal.
Maqûl (z)	Tamam.
Mateşa, matem (i) (kıs.)	Matematik dersi.
Mayaktastaw (d) (rus.-kaz. f.)	Kısa çağrı yapmak.
Mayısw (f)	Bkz. SINW
Vazgeçmek, cesaret edememek, ikna ettirmek;
Âşık olmak.
Mazga (i) (rus. <i>mozg</i>)	Kızdırmak.
Mazhor (i) (rus.)	Zengin kişi.
Mışka (i) (rus.)	Bilgisayar öğretmeni.
Bkz. AKSES, FAİL
Midi şiritu (d)	Çok konuşmak.
Müyizdi sındırw(d) (türk. <i>boynuzu kırmak</i>)	Dövmek.
Nan ürsın (d)	Yemin ederim.
Neoçemskiy (s) (rus.)	Kötü.
Obşyaga (i) (rus. <i>obşejitie</i>) (kıs.)	Yurt.
Ofigenno (z) (rus.)	Çok güzel.
Okay, ok (z) (ing. <i>all correct</i>)	Tamam.
Ola (ü)	Şaşırmak.
Orat' (f) (rus.)	Çok komik olduğundan kahkahalar atmak.
Oybay, oybayuşki (ü)	Çok şaşırmak.
Özinşe (s ve i)	Havali, kendini yüceltmış, beğenmiş birisi.
Pahan (i) (rus.)	Baba.
Papik (i) (rus.)	Baba, bir kadına destek veren kimse.
Poç (z) (rus. <i>poçemu</i>)	Neden.

(kıs.)	
Pon (z) (rus. <i>ponyatno</i>) (kıs.)	Anlaşıldı.
Pot (z) (rus. <i>potomu</i>) (kıs.)	O yüzden.
Poterya bolw (d) (rus.-kaz. f.) (kıs.)	Ortalıktan kaybolmak.
Potet' (f) (rus. <i>Potet'</i> – terlemek)	Telaş etmek.
Prepod (i) (rus. <i>prepodavatel'</i>) (kıs.)	Öğretmen.
Prikid (i) (rus.)	Tarz, kıyafet; giyim tarzı.
Prikol (i) (rus.)	Şaka.
Probka (i) (rus.)	Aptal, salak.
Qanşıq (i)	Alçak, döneke, güvenilmez (kimse); Kız, kadın (halk ağzından).
Qaqpak (i)	Bkz. PROBKA
Qasqır (i)	İşini iyi bilen aldanmaz, sert.
Qatıq (i)	Esrar.
Qatu (f)	Esrarlı sigarayı içmek; Hareket etmemek, bir yerde durmak.
Qaymaq (i)	Yüksek sosyete.
Qaz (z) (kıs.)	Şimdi.
Qılqınw (f)	Bkz. QİQINW
Qırt (i)	Boş konuşan insan.
Qızıl telpek (d)	Polis memurları.
Qıqınw (f) (kıs. <i>qılqınw</i>)	Bağırarak, çok kızmak.
Qısayu (f)	İnat etmek, direnmek;
Qısayıp alw (d)	Çok sarhoş olmak, esrimek.
Qışiq (i ve s)	Anlaşılmayan insan.
Bkz. BÜZIQ
Yaramaz, inatçı.
Qoy (i)	Aptal, geri zekalı, gerzek, ahmak, salak, şapşal, bön kimse.
Qoyannıq suretin salw (d) (türk. <i>tavşanın resmin çizmek</i>)	Kaçmak.
Qoyanşıq (i)	Evlilik dışı çocuk.
Qoyu (f)	Koymak; konuşmayı, yapmayı bitirmek.
Qûlaqqalapşailw (d) (kaz.-rus.)	Aldatmak, yalan söylemek.
Quyırşıq (i)	Bkz. HVOST
Qurw (f)	Yok olmak, def olmak, mahv olmak.
Qwğınbay (i)	Çok ve boş konuşan ya da yapan.
Qww (f), qwalaw (f)	Boş konuşmak, delirmek; Doğruyu söylememek, yanlış yapmak, yalan söylemek.
Raha (kıs.)	Rahmet.

Rahatizm(i)	Çok iyi, çok rahat, çok güzel.
Rili, Ril (z) (ing. really, real)	Gerçekten, gerçek.
Rofl (d) (ing. rolling on floor laughing) (kıs.)	Gülmekten yerlere yatmak
Sağızşa şaynalı (d)	Cevap bulamayınca başka bir yol bulmak.
Salamaleykum; salam (ar. ün.)	Bitmek; bitirmek;
Şaşırtıcı bir durum.
Saşırawqulaq (i)	İç ordunun askerleri.
Sapırılıspaw (f)	Ayak altına girmek; aksatmak.
Sarğayu (f)	Üzülmek.
Sasw (f)	Saçmalamak, boşuna konuşmak
Satqın (s ve i)	Satılmış, hain.
Sayğaq (i)	Sokak serserisi, kaba, medeniyetsiz, cahil insan;
İnsanı aşağılayan bir anlam olarak kullanılır.
Sayraw (f)	Çok konuşmak.
Sındırw (f)	Yenmek;
Dövmek;
İkna etmek, ısrar etmek.
Sınw (f)	Vazgeçmek, cesaret edememek, ikna ettirmek;
Âşık olmak.
Sır (i)	Şişman
Skidıvat' etu (d) (rus.-kaz. f.)	Telefonu açmadan kapatmak.
Soryan, sorry (ing. sorry)	Afferdersin.
Sotka (i) (rus.)	Cep telefonu.
Stebat'sya (f) (rus.)	Alay etmek.
Stukaç (i) (rus.)	İhbarcı, muhbir.
Bkz. TOQILDAQ
Sumdıq (i)	Kötü niyetli.
Super (i ve s) (ing.)	Çok iyi, çok güzel.
Suşnyak (i) (rus.)	Susamak.
Şal (i)	İhtiyar gibi davranan; tecrübeli, çok bilen, uzman birisi;
Koca. Bkz. KEMPİR
Şaqşa bas (i)	Esrarcı.
Şaytan (i)	Kötü niyetli ve kurnaz kimse.
Şemişkeşe şağı (d)	Kolayca çözüm bulup hızlı cevap vermek.
Şıldırmaq (i)	Boş konuşan kimse.
Şi but, şı baqay (d)	Çok zayıf.
Şipper (i)	En çok bir çift karaktere hayran olan (genelde televizyon dizilerinde) ve onların ilişkileriyle ilgili olan hayran türleri.
Şoşqa (i)	Alçak gönüllü kimse.
Doyumsuz, obur adam.
Kirli, pislik yaratan kimse.
Şöp (i)	Esrar.

Şöp şegw (d)	Esrar içmek.
Şporjasaw (d) (rus.-kaz. f.)	Hile kağıdı hazırlamak.
Şpor, şpora (i) (rus. şpargalka) (kıs.)	Hile kâğıdı. Notları olan kâğıt, öğretmenin aldatılması amacıyla gizlice bir sürünün bilgisinin sınanması sırasında vicdansız bir öğrenci tarafından kullanılır.
Şulaw (f)	Eğlenmek;
Kavga etmek, bağırarak.
Şyas (z) (rus. seiças) (kıs.)	Şimdi.
Tayaq je-u (d)	Dövülmek.
Tehas (i)	Kazakistan'daki Çimkent şehri.
Tema (i) (rus. tema – konu, mevzu) -	Çok iyi, süper.
Tesik bas (d)	Aptal, bön kimse.
Tınısıntarılıptûr ğoy (d)	Burnu havada, kendini çok beğenmiş.
Tipa (z ve s) (rus.)	Güya, kendince;
Havalı.
Tipaj bolw (d) (rus.-kaz. f.)	Küstah.
Topas (i)	Aptal, kalın kafalı.
Topıraq; köpke topıraq şaşw (d)	Herkese karşı çıkmak.
Toqılda (i)	Muhbir, ihbarcı.
Ayr. Bkz. STUKAÇ
Tormoz (i) (rus.)	Yavaş düşünen, hareket eden biri;
Aptal, salak, bön kimse.
Tormozı ûstapqalu, tormozıt' etw, zavisat' etw (d) (rus.-kaz. f.)	Sendelemek (mec.);
Yavaş hareket etmek, düşünmek.
Torpaq (i)	Basmacı olarak görünmek isteyen kişi .
Trollit' (f)	Alay etmek, dalga geçmek.
Tupit' etw (d) (rus.-kaz. f.)	Salakça davranmak, salak gibi görünmek.
Tülki (i)	Kurnaz insan.
Türdi tıǵıp qoyw (d), joǵalw (f) (türk. kaybolmak)	Görünmemek, gitmek.
Ulap şulaw (d)	Bkz. ŞULAW
Urǵaşı (i)	(Çok kaba) Kız, kadın (halk ağzından).
Yo moyo (ü) (rus.)	Çok şaşırmak.
Yurta (i)	Meyhane.
Zaç (z) (rus. začem) (kıs.)	Niçin.
Zaryadtalıpqalw (d) (rus. zaryadit' -kaz. f.)	Hamile olmak.

Zaval (i) (rus.)	Sınavdan geçememek.
Zıtw (f)	Hızlı gitmek.
Zvezda bolw (d) (rus.-kaz. f.)	Kendini yıldız zannetmek;
Havalı.
Zoya (d) (rus. <i>zmeya</i>
<i>osobo yadovitaya</i>) (kıs.)	Tehlikeli insan.
Ayr. bkz. JILAN

TÜRKÇE GENÇLİK JARGON SÖZLÜĞÜ

TÜRK JARGONU	MECAZ ANLAMI
Abaza/abazan (i ve s)
(çing. <i>habezan</i>)	Aç, açlık çeken;
Sürekli doyumsuz (kimse);
Yoksul.
AEO (türk.) (kıs.)	Allah’a emanet ol
Afiş (i) (fr. <i>affiche</i>)	Hile, dalavere; yalan.
Aftan yararlanmak (d)
(üni.)	Müebbet cezanızın bir yerde affedilmesi ve yeniden kaldığınız yerden devam edebilmeniz manasına geliyor.
Aftos (i) (yun. <i>autos</i> sevgili)	Nikâhsız karı, metres, kapatma. Nikâhsız koca.
Kadın ya da kız.
Ağaç (i) (met.)	Nöbetçi. Bir yerde ayakta durarak çokça beklemek zorunda kalan kimse.
Ağaç olmak (d)	Bir yerde ve ayakta çok beklemek; çok uzun süre beklemek.
Ahbar (i) (erm. <i>yeğpayr</i>)	Bir erkeğe hitap ederken, “kardeşim” anlamında kullanılır.
Bazı durumlardada, o erkeğin Ermeni olduğunu belirler.
Albatros (i)
(met.)	Geniş omuzlu, uzun boylu ve yakışıklı erkek.
Allah (i) (ar.)	“En iyi, en üstün kişi” anlamında kullanılır; bir niteliğin ulaşabileceği en olumlu ya da en olumsuz noktaları belirlemek için kullanılır.
Boss.
Alttan almak (d)	Sert konuşan bir kimseye yumuşak bir dil kullanmak, aşağıdan almak;
(üni.) Bir önceki dönemde bir dersi verememiş öğrencilerin, alt sınıflardan derslere girme ve dersi geçme mecburiyeti.
Ampul (i) (fr. <i>ampoule</i>)
(met.)	Saçsız baş, kel kafa.
Anahtarcı (i) (yun. <i>anoikter</i>’den)	Hırsız.
Ananas (i), sek ananas (d)
(fl.)	Aptal ve bön kimse.
Antifriz (i) (ing. <i>antifreeze</i>)	İçki, alkollü içki.
Artist (i) (fr. <i>artiste</i>)	Yalancı; olduğu gibi görünmeyip rol yapan kişi.
Artistlik (i) (fr. <i>artiste</i>; türk. e.)	Yalancılık; sözle, davranışla gerçeğe aykırı olma; rolçülük.
Atar yapmak (d) (erg.)	Kızmak, abartılı çıkışlar yapmak.
Atarlanmak (f) (erg.)	Ters davranmak, söylenmek, dırdırılanmak, başının etini yemek.

Atarlı (s) (erg.)	Ters davranan, söylenen, dırdır yapan.
Ateş (i) (fars.)	Para.
Coşkulu olma.
Ateş almak (d) (fars. – türk.)	Aşık olmak, sevdalanmak, sevmek.
Ateş ediyor (d) (erg.)	Çok güzel, hatta çok çok güzel.
Ateşe nal koymak (d)	Bir kimseyi çok etkilemek, büyülemek.
Atmak (f)	Yalan derecesinde abartarak konuşmak; yalan söylemek;
(Yumruk, tokat, sille) Vurmak;
Bir ‘tek’ içki içmek; içkiden bir yudum almak.
Ayak (i)	Hile, dümen.
Rol yapma, poz yapma.
İlişki, bağlantı.
Ayak çıkmak, ayak koşmak, ayak yapmak (d)	Hile yapmak.
Rol yapmak.
Poz kesmek.
Aynalı (s) (fars. <i>âyine</i>; türk. e.)	Parlak yüzlü, güzel, alımlı, çekici kız.
İyi, hoş (durum, şey);
İyi durumda olan (kimse).
Aynasız (s ve i) (fars.-türk. e.)	Kötü, olumsuz;
Hoş olmayan, aykırı;
Hileli (iskambil, oyun zarı);
Polis, bekçi vb. güvenlik kuvveti.
Azmanyak (i)	Cinli, çılgın adam.
Baba (s ve i)	Gangster şefi;
(s) Çok iyi, üstün nitelikli.
Badem şekeri (d) (fars.-fars.) (fl.)	Tabanca kurşunu.
Bahriyeli delikanlı.
Balık (i) (fn.)	Kolayca kandırılabilir kimse, enayi, hödük.
Kolayca elde edilecek kimse ya da şey.
Şans.
Balina (i) (lat.) (fn.)	Şişman, şişko.
Asker (eşcinsel argo).
Beleş (s ve i) (ar. <i>bilâ şey</i>’den)	Parasız, bedava;
Çaba harcamadan, kolayca elde edilen (şey).
Bilezik (i)	Kelepçe.
Birisine yürümek (d) (erg.)	Birisine asılmak, tavlama çalışmak.
Bomba (i)	Çok güzel, çekici (kadın, kız).
Bro (i) (ing. <i>brother</i>) (kıs.)	Abi, kardeş; birader.
Bu neyin kafası? (d) (erg.)	Böyle davranmanın altında yatan sebep nedir?
Büte kalmak (d) (üni.)	Bütünleme sınavına girmek; üniversite öğrencilerinin yıl içi sınavları ve final sınavlarından aldıkları puanlar ile derslerinde başarısız olan öğrencilere ya da mazeretleri sebebi ile final sınavına giremeyen, mazeretini belgeleyemeyen öğrencilere dersten geçmek için bir sınav hakkı

	daha veren sınavın adıdır.
Cacık (s. ve i.) (erm. <i>cacığ</i>)	Aptal, bön (kimse).
Caddeci teenler (türk.-ing.)	Sokak delikanlıları.
Camekan (i) (fars.) (met.)	Gözlük, gözlüklü kimse.
Cami (i) (ar.)	Çok kalabalık yer.
Camici (i) (ar.-türk. e.)	Özellikle camilerde iş gören hırsız, yankesici.
Camiden gelmek (d) (ar.-türk.)	(Hapishaneye) Suçsuz olarak gelmiş olmak. Suçlu olmadığı halde tutuklandığını ileri sürmek.
Cart curt (d)	Abartılı söz, atıp tutma.
Caz (i) (ing. <i>jazz</i>)	Gevezelik, boşa konuşma.
Cici (s)	1. (çocuk dilinde) Yaramaz olmayan, güzel, iyi.
2. Temiz, hoş, cana yakın, sevimli, güzel.
Cins (s)	Garip, tuhaf;
Diğerlerine göre üstün nitelikleri olan.
Cool olmak (d) (ing.-türk. f) (kıs.)	Bir tarza sahip olmak, karizmatik olmak, havalı olmak.
Coynt (i) (ing. <i>joint</i>)	Esrarlı sigara.
Çakal (s ve i) (fars. <i>segāl</i>'den)	Hileci, düzenbaz (kimse);
Hırsız;
Birini aşağılamak için kullanılan hitap;
Çok dalgalı, çırpıntılı (deniz).
Çamur (i)	Yemek, şölen.
Ötekine berikine sataşan anlamında kullanılır.
Çan eğrisi (d) (üni.)	Klasik puanlama sisteminin aksine farklı ve daha zorlu bir not hesaplama sistemidir. Öğrencilerin akademik başarı notlarının ortalamaları, fakülte yüksekokul veya meslek yüksek okullarında yarıyıl/yıl sonlarında öğrenci işleri tarafından hesaplanır. Bu hesaplama sonucunda öğrencinin akademik başarı not ortalaması ve genel akademik not ortalaması elde edilir.
Çaykolik (i)	Çay içmeyi seven kişi.
Çetleşmek (f) (ing. <i>chat</i>)	Çatta konuşmak, sohbet etmek.
Çift anadal yapmak (d) (üni.)	Bir lisans öğretim programına (birinci anadal) kayıtlı olan öğrencilerin, aynı yükseköğretim kurumunun iki diploma programından eş zamanlı olarak ders alıp, iki ayrı diploma alabilmesini sağlayan programdır. Çift Anadal Programı (ÇAP), lisans öğrencilerine iki farklı lisans dalından mezun olma şansı sunuyor.
Çıtır çıtır (s ve i) (ikon.)	Genç, güzel, fiziği güzel kız;
Ergenlikten yeni çıkmış kız.
Çorba (i) (fars. <i>şurba</i>)	Karmakarışık şeyler.
Para.
(Görevli kimse için) Rüşvet.

Çuval (i) (fars.) (met.)	Vücut, gövde.
Ten.
Etli butlu, şişman kimse; şişko.
Futbolda topu kaçıran oyuncu.
Dalga (i);
dalgada olmak (d)	Uyuşturucu madde (özellikle esrar).
Kendinden geçme, esrime (özellikle uyuşturucu kullanıp sarhoş olma).
Dalgınlık, derin derin düşünme durumu.
İlgi, ilinti.
İki insan arasındaki sevgi bağı, ilişki.
Gizli iş.
Dalga geçmek (d)	(Kasten ya da dalgınlık, ilgisizlik nedeniyle)
Gereken önemi vermemek, ciddiye almamak.
Önemsiz işlerle uğraşarak zamanını boşa harcamak.
Dayak yemek (d)	Dövülmek.
Davul (i) (ar.)	Dedikoducu.
“Aptal, duyarsız” gibi anlamlarda hakaret sözü olarak da kullanılır.
Ders notu (d) (üni.)	Dostluklar kurmanızı sağlayan, öğrencilerin fotokopicilerin kapısında yatmasına neden olan hayat bağı, sınavlara karşı en önemli silahıdır.
Derviş (i) (fars. <i>deryûş</i>,
“kapı kapı dolaşan
dilenci”den)	Esrar vb. uyuşturucuların satıldığı kahvehanenin müşterisi, müdavimi.
Deve (i) (es. türk. <i>tive</i>)
(met.)	İri yarı, uzun boylu adam. Aptal, salak.
Dırdır (i)	Sürekli yinelendiği için karşısındakine bezginlik veren, insanı bıktıran söz.
Dikey – yatay geçiş
yapmak (d) (üni.)	Kayıtlı olduğun üniversiteden başka bir üniversiteye aynı bölüme geçiyorsan yatay, 2 yıllık mezunların DGS ile 4 yıllıklara geçebilmesine de dikey geçiş deniliyor.
Diş (i)	(Isırılarak yenen maddeler için) Bir ısırıklık, biraz.
(Esrar için) Bir sigaralık, bir içimlik. Bir parça.
(İnsan için) Etkinlik, nüfuz, güçlülük.
Domuz (i)	Hain, aksi, ters, inatçı kimse.
Duman olmak (d)	Perişan olmak, pek kötü bir duruma düşmek;
Çok etkilenmek.
Duyar kasmak (d) (erg.)	Belli bir konuda duyarlı davrananları ti’ye almak için kullanılıyor.
Düdük (s ve i)	Aptal, düşüncesiz (kimse).
Garip kılıklı (kimse), gülünç giyimli (kişi).
Züppe, snop.
Düşmek (f)	Gelmek, varmak;
Âşık olmak.
Eks (i) (kıs.) (lat. <i>exitus letalis</i>)	Tıpta ölümcül sonuç.

El freni (d) (met.)	Fermuar.
Eşek (i)	Kaba, söz dinlemez kimse.
Ev tavuğu (d) (türk.-mo. tauguk; türk. e.) (fn.)	Ev kadını, evli kadın.
Ezan (i) (ar.)	Horoz sesi, horoz ötüşü.
Gün ağarması.
Ezan okumak (d) (ar.-türk.)	Bağıra çağıra, uzun uzun azarlamak.
Ezik (s) (erg.)	Zayıf, başarısız buldukları ya da havalı olmayan kişiler için kullanılan lakap;
Olaylar ve hayat şartları karşısında güçsüz ve sıkıntılı duruma düşmüş olan, üzüntülü.
Fare (i) (ar.);
Otel faresi (d) (fn.)	Hırsız; özellikle belirli bir yere dadanıp hep orada iş gören hırsız.
Fasulye (i) (met.)	Genç kız.
Favlamak (f) (ing.) (erg.) (int.)	Favorilere almak; Sosyal medyada çok beğenilen bir gönderiyi kalp butonuna tıklayarak favori listesine eklemek.
Feno (i) (ing.) (kıs.)	Fenomen.
Fıstık (i) (fars.)	Çok güzel;
Güzel genç kız.
Final haftası (d) (üni.)	Genel eğitim sistemindeki gibi yapılan yazılı veya uygulamalı sınavlardır. Öğrencinin son haftaya gelince gece gündüz çalıştığı ve en çok kafein tükettiği haftadır.
Fos (s) (fr. fausser)	Yararsız, değersiz, boş.
Gaz (s ve i)	Moda, şık.
Gaz vermek (d)	Desteklemek.
Gaza getirmek (d)	Harekete geçirmek; heyecanlandırıp inandırmak; aldatmak.
Gg (türk.) (kıs.)	Güle güle
Gıcık (s ve i) (ikon.)	Sinir bozucu, öfkelenendirici (kişi, nesne, durum); (kişide) sinirlenme, hoşlanmama, öfkelenme durumu.
Gıcırta (i) (ikon.)	Keman vb. yaylı çalgıların çıkardığı ses.
Gider yapmak (d) (erg.)	Posta koymak, hoşla gitmeyen her durumda resti çekivermek.
Gül (i) (fars. gul'den)	Amfetamin; bir tür uyarıcı ilaç.
Hastane (i) (fars. haste-hane) (met.)	Futbol oynanan yer, stadyum.
Hava (s ve i) (ar.)	Kötü, olumsuz, işe yaramaz (sonuç, durum); z. Bir edimi, bir eylemi olumsuzlamak için kullanılır; “yapamazsın, edemezsin” anlamında söylenir;
Umduğunu elde edememek, beklediği sonuca ulaşamamak, hiçbir şey kazanamamak, umduğunu

	bulamamak, eline bir şey geçmemek, başaramamak.
Havali (s ve i)	Göz alıcı durumda olan;
Hileli, civalı.
Hayvan (i)	Kaba, yeteneği olmayan;
Çok iyi, çok güzel bir şey.
Hocanın takması (d) (üni.)	Genelde bahane olarak öne sürülse de arada gerçekten bölüm öğretmenlerinin öğrencileri dersten bırakmasıyla ortaya çıkan durum.
İmanım (d) (ar.-türk. e.)	Herhangi birisine karşı “azizim, arkadaşım” anlamında kullanılır.
İnek (i) (fn.)	Çok ders çalışan öğrenci; anlamadan ezberleyen öğrenci.
Aptal kimse, bön.
Karısı tarafından aldatılmasına göz yuman erkek.
İnstall etmek (d) (ing.-türk. f)	(blg.) Kurmak, yüklemek, yerleştirmek;
Tesis etmek, takmak, atamak, törenle makamına getirmek, başa geçirmek.
İntiharlardayım (i)	Sıkıldım.
İt (i); Köpek (i)	Değeri olmayan aşağılık kimse; nefret ve küfür olarak kullanılır.
K.b. (türk) (kıs.)	Kusura bakma.
Kafes (i) (ar) (met.)	Hile, dalavere, tuzak.
Yalan.
Cezaevi, hapisane.
Tevkif evi, tutuk evi; mahkûmun cezaevine konulmasından önce tutulduğu yer.
Kahv6 (türk.) (kıs.)	Kahvaltı.
Kalem oynatmak (d) (üni.)	Sınavda sorulan sorular hakkında fikri olanların yaptığı bir eylem.
Kancık (i)	Alçak, döne, güvenilmez (kimse);
Kız, kadın (halk ağzından).
Kandil (s ve i) (lat. <i>candela</i>; ar. <i>kandil</i>)	Çok esrimiş, aşırı sarhoş (kimse). KÖR KANDİL
Kanka (i) (çing. <i>konka</i>’dan)	Yakın arkadaş; dost; kan kardeşi.
Kanki (i) (çing. <i>konka</i>’dan)	Çok yakın kız ya da kadın arkadaş.
Kantin atmak (d) (fr. <i>cantine</i>-türk.)	Yalan söylemek, uydurmak.
Kaparo (i) (ital. <i>caparra</i>, <i>accaparrare</i> “kazanmak”; fr. <i>accaparer</i> “kendisine ayırmak”)	Bir görevi kötüye kullanarak, sömürerek elde edilen çıkar; havadan sağlanan menfaat; rüşvet.
Emek harcamadan ele geçirilmiş, çalınmış nesne, para vb.
Kapı gıcirtısı (d) (ikon.)	(Özellikle, kemanla çalınan) Klasik batı müziği.
Kapuska (i)	Aptal ve bön kişi.
Karpuz (i) (ar.) (fl.)	Aptal ve bön kişi.

Karpuz yutmak (d) (fl.)	Hamile kalmak.
Kasmak (f) (erg.)	Çaba göstermek, uğraşmak, emek harcamak.
Kazık (i) (met.)	Ederinden fazlasına satılan; çok pahalı, fâhiş fiyatlı (nesne, hizmet vb.).
(Öğrenci için) Çok zor, koşulları güç (sınav, ders, soru vb.).
Kazıklamak (f)	Alışverişte aldatmak.
Kek pişirmek (d)	Aldatmak, kandırmak.
Keko (s ve i) (kürt. keke)	Aptal, bön;
Taşralı, köylü; kent yaşamına alışamamış (kimse);
Sokak serserisi, cahil insan;
Kürt;
Bir insanı aşağılamak amacıyla kullanılır. Genelde dız tiplere takılan bir lakap.
Kezban (i)	İnsanların diline dolanan ve sosyal medyada kızları aşağılamak için sıkça kullanılan bir isimdir.
Kocasına ve evine bağlı olan kadın anlamına gelmektedir.
Kıkırdamak (f)	Ölmek.
Kılıbık (s ve i)	Karısının baskısı altında bulunan, karısından çekinen, korkan (erkek).
KİB (türk.) (kıs.)	Kendine iyi bak
Koyun (i) (fn.)	Verilen buyruklara uyan, kendi kişiliğini gösteremeyen kimse.
Köpek (i)	Bkz. İT
Kurt (i)	İşini iyi bilen aldanmaz.
Beş liralık kağıt para.
Kuyruk (i)	Bir kimsenin her gittiği yere gelmek isteyen kişi.
Leyla (i) (ar.)	Sarhoş, esrik; çok içip aşırı sarhoş olmuş kimse.
Birine âşık olan kimse.
Lol (ing. laughing out loud) (kıs.)	Sesli güldüm anlamında bir kısaltma.
Mal (i) (erg.)	Bayağı, aşağılık, kötü kimse.
Salakça hareketler yaptığı düşünülen genç yaşlı herkes için kullanılabilir.
Mal mısın? (d) (erg.)	“Saf mısın, salak mısın?” anlamına gelen, söylenilen kişiyi kelimenin sözlük anlamı olan ‘büyükbaş hayvan’ ile eşdeğer bir kategoriye koyan bir hakaret.
Mankurt (i) (daha yaygın) mankafa (i), mankafalı (s)	Aptal, geri zekalı, gerzek, ahmak, salak, şapşal, bön kimse.
Maydanoz (i) (yun.) (fl.)	Her işe karışan; olur olmaz, ilgisi bulunan bulunmayan her şeye burnunu sokan kişi.
Maydanoz olmak (d) (fl.)	Her işe karışmak; olur olmaz, ilgisi bulunan bulunmayan her şeye burnunu sokmak.
Mentionlamak (f) (erg.)	Sosyal medyada bir ileti içerisinde bir ya da daha

(int.)	fazla kullanıcının adını kullanmak.
Minareci (i) (ar.; türk. e.) (met.)	Ev, işyeri gibi yerlere geceleyin merdivenle girmeyi ve soygun yapmayı âdet edinmiş hırsız;
Uzun boylu futbolcu.
Moruk (i)	Yaşlı kimse, ihtiyar;
Anne, baba. Yaşlanmış anne, baba. Peder, valide;
“Arkadaşım, dostum” anlamında, teklifsiz bir hitap biçimi olarak söylenir.
Neyin kafasını yaşıyo’sun? (d) (erg.)	Düşünce şeklini ya da davranışını saçma buldukları kişiler için kullanıyorlar.
OMG (ü) (ing. oh my God) (kıs.)	Aman Tanrım
Ortalamadan kalmak (d) (üni.)	Dersten kalmak için o dersin harf notuna bakılır.
Eğer FF ise o dersten direkt kalmışsınız demektir ve sonraki yıl budersi almanız gerekmektedir.
Ortamcı (i)	Eğlenceli mekanları seven şahıs
Ortamlara akmak (d) (erg.)	Eğlence mekanlarına gitmek.
Öğrenim ve harç kredisi (d) (üni.)	Yüksek öğrenim gören T.C. vatandaşı öğrencileri maddi yönden desteklemek, sosyal ve kültürel gelişmelerini kolaylaştırmak amacıyla devam ettikleri yüksek öğretim kurumlarının normal öğrenimi süresince verilen, zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunmayan borç para;
Yüksek öğretim kurumlarında bir öğrenci için cari hizmet ödeneği karşılığı Bakanlar Kurulunca tespit edilen miktarın Devlet katkısı dışında kalan ve borçlanma karşılığında Kurumca öğrenci adına öğretim kurumu hesabına ödenen para.
Öküz (i)	Oyunlarda kullanılan zar; tavla zarı, barbut zarı;
Hileli zar.
Görgüsüz, yeteneksiz kimse.
Ördek (i) (mesl) (fn.)	Müşteri. Otobüs, minibüs gibi ulaşım araçlarına, ana duraktan değil de yol boyundan binen yolcu.
Ördek avlamak (d) (fn.)	(Şoför için) Yol boyundan, durak olmayan noktalardan yolcu almak, yolcu toplamak.
(Kumarbaz, dolandırıcı, vb. için) parası sızdırılacak kişi bulmak.
Palamarı çözmek (d) (yun. palamari) (mesl.)	(Bir yerden) Uzaklaşmak, ayrılmak, kaçmak.
Panpa (i) (erg.)	Kankadan sıkılanların seçimi.
Yakın arkadaş, pampi, kanki, kankito, aşkito gibi versiyonları da var.
Parça (i) (fars. pârçe’den)	Güzel, alımlı (kız ya da kadın).
Patlamak (f) (erg.)	Şaşırmak.
Peder (i) (fars.)	Baba.

Piliç (i) (es. türk. bülüç'ten)	Genç ve güzel kız ya da kadın.
Piç (i)	Evlilik dışı çocuk.
Piyaz (i) (fars.)	Bir çıkar sağlamak amacıyla söylenen övücü söz. Pohpohlama, maksatlı iltifat, amaçlı ve boş övgü; Ortama, duruma uygun olmayan parlak söz, boş laf; Yalan, yanlış söz.
Popi (s) (ing.) (kıs.)	Popüler.
R yapmak (d) (ing.-türk. f.) (kıs.)	Bir şey hakkında geri adım atmak.
Relax olmak (d) (ing.-türk. f.) (kıs.)	Rahat olmak, pek umursamamak, insanın kendi içinde dert keder üretmemesi durumu.
Resetlemek (f) (ing. reset türk. e.) (blg.)	Yeniden başlatmak.
RT'lemek (f) (ing.-türk. e.) (kıs.) (int.)	Retweet'lemek. Twitter sosyal medyada retweet'lemek başka birinin tweet'ini kendi sayfanızda yayımlamaktır.
S.a. (ar. ün.) (kıs.)	Selamün aleyküm.
Sahipleme (f) (erg.)	Birbirine yakıştırmak.
Salatalık (i)	Aptal, salak; Değersiz, beceriksiz, aşağılık kimse.
Salla başından (d)	Boşver.
Sapık (s)	Delice davranan.
Sen iyice safa bağladın (d) (erg.)	Saf kelimesi yerine herhangi bir kelime de gelebilir. "Bir şeye dönüşmek, o olmak" anlamına geliyor.
Sıçtın mavisi (d) (üni.)	Sınavın olduğu günden bir önceki gece görülen, "vakit bitti" anlamındaki günün ilk ışıklarıdır.
Sığır (i), camış, camız	Bkz. İNEK
Sista (i) (ing. sister) (kıs.)	Yakın arkadaş (kız).
Soğan (i); soğan erkeği; soğan beyin (d) (fl.)	Erkekliğin gerekliliklerini yerine getiremeyen, korkak olan erkek modeli. Aptal, salak, bön.
Stalklamak (f) (ing.-türk. e.) (erg.)	Birini sosyal medyada araştırmak, takip etmek.
Sütlaç (s ve i)	Aptal, salak (kimse); Bir etki altında kalarak dengesini yitirmiş, yanlış davranan (kimse).
Şeriat (i) (ar.)	Kabadayılığın, gangsterliğin uyduğu kurallar bütünü; racon düzeni.
Şeytan (i)	Kötü niyetli ve kurnaz kimse.
Tetik (i) (met.)	Kiralık katil.
Tilki (i)	Kurnaz insan.
Top (s ve i)	Edilgen eşcinsel (erkek).
Toprak (i)	(Toz durumundaki uyuşturucu madde için) Kötü nitelikli, düşük nitelikli.
Toz (i)	Eroin; ufalanmış durumdaki herhangi bir uyuşturucu madde.

	“Gitti, kaçtı, ortadan kayboldu” anlamında söylenir.
Trip atmak (d)	Derdini direkt söylemeyi ‘basit’ bulan veya söyleyemeyen kişilerin yaptığı değişken hareketler bütünü. Konuşulmadan ya da gözlerin konuşmasıyla yapılan ders verme eylemi. Sevgililerin birbirine yaptığı oyunlardan birisidir.
Tripli kız (d)	Trip atan kız.
Erkeklerin çok yüz verdiği, kendilerini bir şey sanan kız tipidir.
Trollemek (f) (ing.-türk. e.) (erg.)	Ortalığı karıştırmak, ortaya bir laf atıp kenara çekilip kitleleri provoke etmek.
Tsk/Teskler/Thanks/Thanx (ing.) (kıs.)	Teşekkür ederim.
Tüymek (f)	Gitmek. Def olmak;
Savuşmak. Kaçmak.
Tüydürmek (f)	Yollamak, kaçırmak, kaçmasını sağlamak;
Alıp götürmek; çalmak.
U (ing. you) (kıs.)	Sen.
Upgrade etmek (d) (ing.-türk. f.)	(blg.) Güncellemek.
(tur.) Müşterinin daha iyi bir konaklama ünitesine aktarılması, misafirlere rezervasyonundan daha pahalı bir ürünün ekstra ücret alınmadan sunulmasıdır.
Vizeye girmek (d) (üni.)	Dönemin genellikle ortasında yapılan, ortalamaya etkisi büyük olan sınavlara vize ya da ara sınav adı verilir.
WTH! (ü) (ing. what the hell!) (kıs.)	O ne be!
Yardırmak (f) (erg.)	Tüm gücüyle o işe kanalize olmak.
Yaz okulu (d) (üni.)	Yaz aylarında öğrencileri spor, eğlence ve eğitimle geliştiren birkaç aylık okul.
Yılan (i)	Hain, sinsî.
Yırtık (i)	Utanması çekinmesi olmayan.
Genelde özgüvenli, girişken, tuttuğunu koparan kimse.
Yutmak (f)	İnanmak, aldanmak, kanmak.
Yutturmak (f)	Aldatmak, kandırmak.
Yüklü (s ve i)	Çok sarhoş, esrik;
Zengin, paralı (kimse).
Yüksek yapmak (d) (üni.)	Yüksek lisans okumak.
Yükselmek (f) (erg.)	Sinirlenmek.
Yürümek (f)	Flört yapmak;
Kaybolmak, çalınmak.
Zırvana (i) (erg.)	Saçmalamanın, idiotluğun nirvanası. Üst düzey gerizekalıca bir durum.
Zilyoner (i)	Fakir.
Zurna (i) (fars.)	Esrik, sarhoş.

Cız, cızdam/cızlam (i)
(ikon.) | Kaçma, savuşma, sıvışma, ortadan kaybolma.
Ölme, ölüm. |
|---|---|

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı	Assem	Duisebayeva
Doğum Yeri ve Yılı	Kazakistan	04.09.1994
Bildiği Yabancı Diller	Rusça	Türkçe
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	2001	2012
Lisans	2012	2016
Yüksek Lisans	2016	2018
Doktora		
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama -Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı
1. Türk Akademisi	2013	2013
2. Kazak-Türk Lisesi	2015	2015
3. Yunus Emre Türk Kültür Merkezi	2016	2016
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar		
Katıldığı Proje ve Toplantılar		
Yayınlar:		
Diğer:		
İletişim (e-posta):	missassem_94@mail.ru	
Tarih		
İmza		
Adı-Soyadı		

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Assem Duisebayeva
Tez Adı	Kazak Türkçesi Ve Türkiye Türkçesinde Gençlik Jargonu
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Türü	Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışman(lar)ı	Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni Kısıtlama	☐ Patent Kısıt (2 yıl)
☐ Genel Kısıt (6 ay)
☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum.

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih :

İmza :